



T.C.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**SOSYO-KÜLTÜREL BELEDİYECİLİK:
İSTANBUL'DAKİ MİLLET KIRAATHANELERİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SELAHATTİN VOLKAN KURU

ŞUBAT 2021



T.C.

**İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**SOSYO-KÜLTÜREL BELEDİYECİLİK:
İSTANBUL'DAKİ MİLLET KIRAATHANELERİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SELAHATTİN VOLKAN KURU

DANIŞMAN

DR. BURCU TAŞKIN

ŞUBAT 2021

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Selahattin Volkan KURU

Danışmanlığını yaptığım işbu tezin tamamen öğrencinin çalışması olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı taahhüt ederim.

Dr. Burcu TAŞKIN

ONAY

Selahattin Volkan KURU tarafından hazırlanan ‘Sosyo-kültürel Belediyecilik: İstanbul'daki Millet Kiraathaneleri Örneği’ başlıklı bu yüksek lisans tezi, Kamu Yönetimi Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Dr. Burcu TAŞKIN

.....

Kurumu:

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Hamza ATEŞ

.....

Kurumu:

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Doç. Dr. Meral BALCI

.....

Kurumu:

Marmara Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 17/ 02/ 2021

ÖNSÖZ

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesindeki 14 yıllık çalışma hayatımda araştırmacı ve öğrencilerin çalışma alanlarına olan ihtiyaç ve taleplerini gözlemleme fırsatım oldu. Millet Kıraathaneleri de özellikle ders çalışma ve sınavlara hazırlanma ihtiyaçlarına her ilçede ayrı ayrı cevap vermek üzere kurulan özel ve işlevsel mekânlardır. Bu bağlamda mesleki tecrübelerim ile akademik kamu yönetimi bilgilerim Millet Kıraathanelerinin sosyo-kültürel olarak önemini bana fark ettirdi. Bu durum beni bu çalışmayı yapmaya iten en büyük etmen oldu. Bu açıdan sosyal belediyecilik anlamında büyük ve önemli bir ihtiyacı karşılayan Millet Kıraathaneleri hakkındaki bu çalışmamın literatüre bir katkı olmasını ümit ediyorum.

Çalışmamın başından sonuna kadar kıymetli yardımlarıyla beni yönlendiren, motive eden ve destekleyen danışmanım Sayın Dr. Burcu Taşkın'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmalarım sırasında yardımlarını esirgemeyen Zeytinburnu Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Sayın Nurullah Yıldız'a, Zeytinburnu Millet Kıraathaneleri Koordinatörü Sayın Selahattin Öztürk'e, Zeytinburnu Merkezefendi Millet Kıraathanesi Sorumlusu Sayın Büşra Rakipoğlu'na, Zeytinburnu Seyyitnizam Millet Kıraathanesi Sorumlusu Sayın Dilek Kartal'a, Merkezefendi Millet Kıraathanesi Uzman Kütüphaneci Sayın Hazel Yılmaz'a ve akademik açıdan çalışmama olan katkıları için Sayın Doç. Dr. Zuhal Ağıkaya Şahin'e teşekkür ediyorum.

Son olarak çalışmam süresince yeterince vakit ayıramadığım ama anlayış ve destekle yanımda olan dostlarım ve aileme de sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Sevgili Eşim Ayşe Uygun Kuru'nun tez süresince sabırla beni desteklemesi ve çalışmama olan yardımları yüksek lisans eğitimim boyunca en kıymetli yoldaşım olmuştur. Kendisine sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Ocak 2021

Selahattin Volkan KURU

ÖZET

SOSYO-KÜLTÜREL BELEDİYESİCİLİK: İSTANBUL'DAKİ MİLLET KIRAATHANELERİ ÖRNEĞİ

KURU, Selahattin Volkan

Yüksek Lisans Tezi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı,
Kamu Yönetimi Programı

Danışman: Dr. Burcu TAŞKIN

Şubat, 2021. 171 Sayfa.

Türkiye’de ilk kez 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimleri sürecinde gündeme gelen ve yerel yönetimlerin sosyo-kültürel hizmet olarak sundukları Millet Kırathanelerinin sayıları her geçen gün artmaktadır. Aynı şekilde son yıllarda özel sektörde de kitap kafe, kafe gibi sosyalleşme ve ders çalışmaya uygun mekânlarda da artış gözlenmektedir. Bu tip mekânların özellikle üniversitelere yakın bölgelerde yoğunlaşması, genç nüfusun bu ortamlara yoğun talebi olduğunun bir göstergesi olmasının yanı sıra, artan öğrenci sayısı ile ortaya çıkan bir ihtiyaca da dikkat çekmektedir. Bu mekânlar genellikle öğrenciler tarafından araştırma yapmak amacıyla kullanımı yanında, ders çalışma ve sosyalleşme ortamları olarak da değerlendirilmektedir. Fakat, Millet Kırathanelerinin sosyo-kültürel etkileri nelerdir? Millet Kırathanelerine özellikle gençlerin yoğun talebinin nedenleri nedir? Bu Mekânların açılmasına neden gerek duyuldu?

Bu sorulara cevap aramasının yansısı bu tez çalışması, yerel yönetimlerin sosyal belediyeçilik faaliyetleri altında sunduğu ve sosyo-kültürel hizmetler kapsamında yer alan Millet Kırathanelerine yönelik halkın algısını ve memnuniyetini anlamayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede Millet Kırathanelerinde verilen hizmetlerin içeriği ve şekli, bunların toplumun beklentilerini ne düzeyde karşıladığı, halkın bu konuda belediyelerden ne gibi isteklerinin olduğu ve hizmetten duyduğu memnuniyet incelenmiştir. Ayrıca 2019 yılı sonunda Çin’in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve dünyaya yayılmaya başlayan COVID-19 koronavirüs salgınının bu mekânlar üzerindeki etkilerini içeren bir bölüm de araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışmada kültürel, ekonomik ve sosyal zenginliği ile farklı karakteristikteki bütün özellikleri

bünyesinde barındıran ve Türkiye'nin en büyük metropolü olan İstanbul'da yerel yönetimler tarafından kurulmuş olan Millet Kırâathaneleri incelenmiş ve Millet Kırâathanelerin kuruluşunda bir öncü olarak görünen Zeytinburnu Belediyesine baēlı Millet Kırâathanelerinde anket çalışması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyo-kültürel belediyeçilik, Millet Kır athanesi, Kamusal Alan



ABSTRACT

SOCIO-CULTURAL MUNICIPALISM: THE CASE OF PUBLIC READING HOUSES IN ISTANBUL

KURU, Selahattin Volkan

Master Thesis, Department of Political Science and Public Administration,
Public Administration Program

Supervisor: Dr. Burcu TAŞKIN

February, 2021. 171 Pages.

National reading houses have been established first after the presidential elections in 2018 as socio-cultural services of local-administrations. Since then, their number is increasing constantly. Likewise, the number of studying and socialization places such as book cafes or cafes in the private sector increase, too. These kinds of places concentrate in the environment of universities which reflects the interest of young people in such places. Young people prefer these places for reading and studying as well as for socialization. Consequently, local administrations establish or increase these kinds of places in order to fulfill the needs of the citizens and students in particular. National reading houses are important samples of places that have such a function. What are the socio-cultural impacts of national reading houses? What are the reasons for the students' heavy demand on national reading houses? What was the reason for opening these places?

Besides answering these questions, this thesis aimed to understand the citizens' perceptions and satisfaction of the national reading houses that the local administrations offer within their social municipality approach. Therefore, the services given in the national reading houses, to which extend the municipalities fulfill the expectation of people, the wishes of the citizens and their satisfaction of these services were examined. Additionally, a section on the impacts of the COVID-19 corona virus pandemic by 2019 on these places was included. The study was conducted in Turkey's biggest metropole Istanbul that contains a variety of cultural, economic, and social characteristics by means of a questionnaire applied at the national reading houses

established by Zeytinburnu Municipality, which is considered as the initiator in terms of establishing national reading houses.

Keywords: Socio-cultural municipalism, National reading houses, Public sphere



İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iv
TABLolar LİSTESİ.....	ix
GÖRSELLER LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1
BÖLÜM I: SOSYO-KÜLTÜREL BELEDİYECİLİK VE MİLLET	
KIRAATHANELERİNİN KURAMSAL ÇERÇEVESİ.....	10
1.1. Sosyal Devlet	10
1.1.1. Sosyal Devletin Tarihî Gelişimi.....	11
1.1.2. Sosyal Devlet ve Sosyal Politikalar	13
1.1.3. Türkiye’de Sosyal Devletin Anayasal Dayanağı	14
1.1.3.1. 1961 Anayasası	14
1.1.3.2. 1982 Anayasası	15
1.1.4. Sosyal Devlet ve Sosyal Belediyecilik İlişkisi.....	17
1.2. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik	19
1.2.1. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Yasal Dayanağı	20
1.2.1.1. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu	21
1.2.1.2. 5393 Sayılı Belediye Kanunu.....	22
1.2.2. Sosyal Belediyeciliğin Faaliyet Alanları.....	23
1.2.3. Sosyal Belediyecilik ve Sosyo-kültürel Hizmetler	25
1.3. Sosyo-kültürel Belediyecilik	26
1.3.1. Sosyo-kültürel Hizmetler ve Kültür	26
1.3.2. Sosyo-kültürel Belediye Hizmetleri	28
1.4. Mekân, Çevre ve İnsan İlişkileri	29
1.4.1. Kamusal Alan ve Mekân.....	30
1.4.1.1. Kamusal Alan Kavramı.....	31
1.4.1.2. Kamusal Alan ve Kamusal Mekân İlişkisi.....	34
1.4.1.3. Kamusal Alan Olarak Millet Kırathaneleri	35

1.4.1.3.1. Millet Kıraathaneleri ve Kamusal Alanlarda Çocuklar.....	36
1.4.1.3.2. Millet Kıraathaneleri ve Kamusal Alanlarda Kadınlar	37
1.4.2. Üçüncü Mekân Kavramı	44
1.4.2.1. Üçüncü Mekân Olarak Millet Kıraathaneleri.....	47
1.5. Kahvehane, Kıraathane ve Millet Kıraathaneleri.....	49
1.5.1. Osmanlıdan Günümüze Kahvehaneler ve Kıraathaneler	50
1.5.1.1. Osmanlı Dönemi Kıraathaneler.....	51
1.5.1.2. Cumhuriyet Dönemi Kıraathaneler	54
1.5.1.3. Yakın Dönem ve Okuma Evi Olarak Kıraathanelere Dönüş	56
1.5.2. Millet Kıraathaneleri	58
BÖLÜM II: İSTANBUL'DA BULUNAN MİLLET KIRAATHANELERİ	
ÖRNEKLERİ	63
2.1. Zeytinburnu Belediyesi Millet Kıraathanesi Hizmetleri	63
2.1.1. Merkezefendi Millet Kıraathanesi	64
2.1.2. Seyyidnizam Millet Kıraathanesi	65
2.1.3. Zeytinburnu Millet Kıraathanesi	66
2.2. Başakşehir Belediyesi Başakşehir Millet Kıraathanesi.....	67
2.3. Üsküdar Belediyesi Millet Kıraathanesi Hizmetleri	70
2.3.1. Nevmekân Bağlarbaşı	70
2.3.2. Nevmekân Sahil	71
2.3.3. Nevmekân Selimiye	73
2.4. COVID-19 Koronavirüs Salgını ve Millet Kıraathaneleri	74
2.4.1. COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi.....	76
2.4.2. İstanbul Zeytinburnu Millet Kıraathaneleri ve COVID-19 Koronavirüs Salgını Etkileri	78
BÖLÜM III: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	83
3.1. Araştırmanın Amacı	83
3.2. Araştırmanın Güncelliği ve Önemi	84
3.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	85
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	87
BÖLÜM IV: ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE VAKA ANALİZİ	89
5.1. Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri ve Değerlendirilmesi	90

5.2. Araştırma Hipotezlerinin Sınanması, Sonucu ve Değerlendirilmesi	95
5.3. Anket Sorularının Değerlendirilmesi	107
5.4. Açık Uçlu Soruların Değerlendirilmesi	129
BÖLÜM V: SONUÇ VE ÇIKARIMLAR.....	132
KAYNAKÇA	140
EKLER.....	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.
Ek-1 Etik Onay Belgesi.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Ek-2 Anket Çalışması İzin Dilekçesi	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Ek-3 Anket Soruları	164
Ek-4 COVID-19 Salgınıyla İlgili Sorular	168
ÖZGEÇMİŞ.....	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Türkiye’de cinsiyete göre yükseköğretimde brüt okullaşma oranını gösteren tablo, 2007-2019 (%).	43
Tablo 2.	500.000’den büyük evrende çeşitli yanılma payları ve güven düzeyleri için örneklem büyüklüklerini gösteren tablo	88
Tablo 3.	Örneklem grubunun cinsiyet durumuna göre dağılımını gösteren tablo	90
Tablo 4.	Örneklem grubunun yaş durumuna göre dağılımını gösteren tablo ..	91
Tablo 5.	Örneklem grubunun mezuniyet ve Öğrencilik durumuna göre dağılımlarını gösteren tablo	92
Tablo 6.	Örneklem grubunun ikamet durumu, kiminle yaşadığı durumu ve hanede kaç kişi yaşadığı durumuna göre dağılımlarını gösteren tablo	93
Tablo 7.	Örneklem grubunun aylık gelir düzeyine göre dağılımını gösteren tablo	94
Tablo 8.	Hipotez 1; katılımcıların yaşına göre, Millet Kırâathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi arasındaki farklılığı ve bu farklılığın yönünü gösteren tablo.....	96
Tablo 9.	Hipotez 2; katılımcıların yaşına göre, Millet Kırâathanelerinde geçirilen zaman düzeyi arasındaki farklılığı ve bu farklılığın yönünü gösteren tablo.....	97
Tablo 10.	Hipotez 3; katılımcıların yaşına göre, Millet Kırâathaneleri kullanma sıklığı düzeyi arasındaki farklılığı gösteren tablo.....	98
Tablo 11.	Hipotez 4; katılımcıların cinsiyetine göre, Millet Kırâathanelerinde geçirilen zaman düzeyi arasındaki farklılığı ve bu farklılığın yönünü gösteren tablo.....	99
Tablo 12.	Hipotez 5; katılımcıların cinsiyetine göre, Millet Kırâathaneleri kullanma sıklığı düzeyi arasındaki farklılığı gösteren tablo.....	100
Tablo 13.	Hipotez 6; katılımcıların ikametine göre, Millet Kırâathaneleri kullanma sıklığı düzeyi arasındaki farklılığı gösteren tablo.....	101
Tablo 14.	Hipotez 7; katılımcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre, Millet Kırâathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi arasındaki farklılığı gösteren tablo.....	101

Tablo 15.	Hipotez 8; katılımcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre, Millet Kırathanelerinde geçirilen zaman düzeyi arasındaki farklılığı gösteren tablo.....	102
Tablo 16.	Hipotez 9; katılımcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre, Millet Kırathanelerini kullanma sıklığı düzeyi arasındaki farklılığı ve bu farklılığın yönünü gösteren tablo.....	103
Tablo 17.	Hipotez 10; katılımcıların aylık gelirine göre, Millet kırathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi arasındaki farklılığı ve bu farklılığın yönünü gösteren tablo.....	104
Tablo 18.	Araştırmanın hipotezlerinin sonuçlarını gösteren tablo	106
Tablo 19.	Millet Kırathanelerinin ne sıklıkla kullanıldığı sorusunun analizinin dağılımını gösteren tablo	107
Tablo 20.	Millet Kırathanelerinde ne kadar vakit geçirildiği sorusunun analizinin dağılımını gösteren tablo	108
Tablo 21.	Millet Kırathanelerinden nasıl haberdar olduğu sorusunun analizinin dağılımını gösteren tablo	108
Tablo 22.	Millet Kırathanelerinden her zaman yer bulunabiliyor mu sorusunun analizinin dağılımını gösteren tablo	109
Tablo 23.	Millet Kırathanelerinin sohbet ortamı olabileceği düşünülüyor mu sorusunun analizini ve kadın-erkek ve yaşa göre dağılımını gösteren tablo.....	110
Tablo 24.	Millet Kırathanelerinin sosyalleşme ortamı olabileceği düşünülüyor mu sorusunun analizini ve kadın-erkek ve yaşa göre dağılımını gösteren tablo	112
Tablo 25.	Millet Kırathanelerinde vakitlerini kitap okuyarak mı değerlendiriyorlar sorusunun analizini gösteren tablo	113
Tablo 26.	Millet Kırathanelerinde vakitlerini araştırma yaparak mı değerlendiriyorlar sorusunun analizini gösteren tablo	114
Tablo 27.	Millet Kırathanelerinde vakitlerini ders çalışarak mı değerlendiriyorlar sorusunun analizini gösteren tablo	115
Tablo 28.	Millet Kırathanelerinde vakitlerini sınavlara hazırlanarak mı değerlendiriyorlar sorusunun analizini gösteren tablo	115
Tablo 29.	Millet Kırathanelerinde vakitlerini sohbet ederek mi değerlendiriyorlar sorusunun analizini gösteren tablo	116
Tablo 30.	Millet Kırathaneleri kitap okumak için elverişlimi sorusunun analizini ve vakitlerini kitap okuyarak mı değerlendiriyorlar	

	sorusunun aritmetik ortalama puan analizlerinin karşılaştırmasını gösteren tablo gösteren tablo	117
Tablo 31.	Millet Kiraathaneleri araştırma yapmak için elverişlimi sorusunun analizini ve vakitlerini araştırma yaparak mı değerlendiriyorlar sorusunun aritmetik ortalama puan analizlerinin karşılaştırmasını gösteren tablo.....	118
Tablo 32.	Millet Kiraathaneleri ders çalışmak için elverişlimi sorusunun analizini ve vakitlerini ders çalışarak mı değerlendiriyorlar sorusunun aritmetik ortalama puan analizlerinin karşılaştırmasını gösteren tablo.....	119
Tablo 33.	Millet Kiraathaneleri sınavlara hazırlanmak için elverişlimi sorusunun analizini ve vakitlerini sınavlara hazırlanarak mı değerlendiriyorlar aritmetik ortalama puan analizlerinin karşılaştırmasını gösteren tablo	120
Tablo 34.	Millet Kiraathaneleri sosyalleşmek için elverişlimi analizinin dağılımlarını gösteren tablo	121
Tablo 35.	Millet Kiraathaneleri kütüphanelerle benzer mi sorusunun analizini gösteren tablo	122
Tablo 36.	Millet Kiraathaneleri etüt merkezleriyle benzer mi sorusunun analizini gösteren tablo	123
Tablo 37.	Millet Kiraathaneleri kitap kafelerle benzer mi sorusunun analizini gösteren tablo	123
Tablo 38.	Millet Kiraathaneleri çalışma masaları yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo	124
Tablo 39.	Millet Kiraathaneleri ortam aydınlatması yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo	125
Tablo 40.	Millet Kiraathaneleri iklimlendirme yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo	125
Tablo 41.	Millet Kiraathaneleri gürültü düzeyi çalışma yapabilmek için yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo	126
Tablo 42.	Millet Kiraathaneleri çevre temizliği yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo	127
Tablo 43.	Millet Kiraathaneleri internet hizmetleri yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo	127
Tablo 44.	Millet Kiraathaneleri ikramları yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo.....	128

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1.	Zeytinburnu Merkezefendi Millet Kırathanesi içerisinden görünüm	64
Görsel 2.	Zeytinburnu Seyyidnizam Millet Kırathanesi içerisinden görünüm	65
Görsel 3.	Zeytinburnu Millet Kırathanesi içerisinden görünüm	66
Görsel 4.	Başakşehir Millet Kırathanesi dıştan görünüm	68
Görsel 5.	Başakşehir Millet Kırathanesi kütüphane içinden görünüm	68
Görsel 6.	Başakşehir Millet Kırathanesi çocuk kütüphanesi içinden görünüm	69
Görsel 7.	Üsküdar Nevmekân Bağlarbaşı içerisinden görünüm	71
Görsel 8.	Üsküdar Nevmekân Sahil içerisinden görünüm	72
Görsel 9.	Selimiye hamamı yapısı içerisinden restorasyon öncesini ve restorasyon sonrasını gösteren görsel	73
Görsel 10.	Merkezefendi Millet Kırathanesinin pandemi öncesi ve sonrasını gösteren görsel	80

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1.** Millet Kiraathanelerine alternatif olarak tercih edilen mekânların dağılımını gösteren pasta grafiği 129



GİRİŞ

2018 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ardından Türkiye’de belediyeler sosyo-kültürel hizmet olarak Millet Kiraathanelerini oluşturmaya başladı ve bu mekânların sayıları da her geçen gün artmaktadır. Türkiye genelinde de bu mekânların oluşturulması sürecinde bazı belediyeler; daha önce bulunan kütüphane hizmetlerini bu konseptte göre yeniden düzenlediler ya da mevcut kütüphanelerin içlerine ayrı bir alan ayırdılar. Bazı belediyeler ise, sıfırdan Millet Kiraathanelerini kurmaya başladılar.¹ Bu mekânların giderek artmasının sebebi olarak; yerel halkın bu mekânları yoğun kullanması² ve özellikle gençler tarafından araştırma yapmak amacıyla kullanımı yanında, 7/24 açık olmaları dolayısıyla ders çalışmaya elverişli olmaları ve sosyalleşme mekânları olarak da kullanılması söylenebilir. Belediyeler yerel halkın sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına daha hızlı cevap veren yönetimler olduklarından bu mekânları, sosyal belediyecilik faaliyetleri ve sosyo-kültürel hizmetler kapsamında açmaktadırlar. Bu çalışma belediyelerin sosyal belediyecilik faaliyetleri kapsamında sunduğu ve sosyo-kültürel hizmetler içerisinde yer alan Millet Kiraathanelerini, kullanıcılarının gözünden tahlil etmeyi amaçlamaktadır.

Bu kapsamda Millet Kiraathaneleriyle ilgili cevaplanması düşünülen sorular şöyle sıralanabilir. Kütüphane hizmeti olarak halk kütüphaneleri ve bilgi evleri gibi yerlerin olmasına rağmen neden Millet Kiraathanelerinin açılmasına gerek duyuldu? Millet Kiraathanelerine özellikle gençlerin yoğun talebinin nedenleri nedir? Halk bu mekânları kütüphane olarak mı, kafe şeklindeki sosyalleşme ortamı olarak mı, yoksa ders çalışma alanları (etüt merkezi) olarak mı kullanmayı daha çok tercih etmektedir? Belediyelerin sosyo-kültürel hizmetleri olarak kamuya sunduğu bu mekânlardan halk

¹ “Erdoğan’ın ‘Millet Kiraathaneleri’ Projesi: Kitap, Çay, Kek Ücretsiz”, Diken Haber sitesi, erişim 30 Kasım 2020, [http://www.diken.com.tr/erdoganin-millet-kiraathaneleri-projesi-kitap-cay-kek-ucersiz/](http://www.diken.com.tr/erdoganin-millet-kiraathaneleri-projesi-kitap-cay-kek-uccretsiz/); “Millet kiraathaneleri rağbet görmedi”, Birgün haber web sitesi, erişim 13 Kasım 2020, <https://www.birgun.net/haber/millet-kiraathaneleri-ragbet-gormedi-306028>; “Sabahın ilk saatlerinde Millet Kiraathaneleri’nin önünde kuyruk oluştu”, Milliyet Haber sitesi, erişim 30 Kasım 2020, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-sabahin-ilk-saatlerinde-millet-kiraathanelerinin-onunde-kuyruk-olustu-6237348>.

² Seda Önceler, “Sözcü ‘Örnek Millet Kiraathanesi’ni Gezdi”, Sözcü Haber sitesi, erişim 30 Kasım 2020, https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/sozcu-ornek-millet-kiraathanesini-gezdi-2476142/?utm_source=dahafazla_haber&utm_medium=free&utm_campaign=dahafazlahaber.

ne gibi hizmetler beklemektedir? Bu mekânların sunduğu hizmetlere, kullanıcılarının duyduğu memnuniyet düzeyi nedir?

Millet Kırathaneleri hakkında literatürde az çalışma bulunmaktadır. Bunun nedenlerinden birincisi; Millet Kırathanelerin 2018 senesinde gündeme gelen ve uygulanmaya başlamış yeni bir olgu olması ve bu yüzden henüz araştırılmamış olabileceği gibi, bu mekânların hangi bilim dalında araştırılmasının daha uygun olacağının da net olmamasından kaynaklanmaktadır. Örneğin, Kamu Yönetimi Bilim Dalı ya da Yerel Yönetimler Bilim Dalında bulunan araştırmacılar, bu mekânların aslında kütüphanecilik alanına girdiğini ve Bilgi ve Belge Yönetimi Bilim Dalında araştırılması gerektiğini düşünüyor olabilirler? Ya da Bilgi ve Belge Yönetimi Bilim Dalında bulunan araştırmacılar, bu konunun kendi alanlarına girmediğini düşünüyor olması muhtemeldir. Millet Kırathaneleri konusunun henüz kaynaklarda az olmasının diğer önemli bir nedeni, bu mekânların Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarı döneminde bir seçim vaadi olarak ortaya çıkan siyasî bir olgu olduğu düşüncesi de olabilir. Sosyal bilimciler bu konunun siyasî ve geçici bir olgu olduğunu, değişebileceğini ya da sonuçlarının gözlemlemek için erken olduğunu düşünerek araştırmaktan çekiniyor olabilirler.

Bu konuya bu tezde olduğu gibi Kamu Yönetimi veya Yerel Yönetimler Bilim Dalı açısından bakıldığında; sosyal belediyeçilik anlayışına uygun olarak, sosyo-kültürel belediye hizmetleri kapsamında halka sunulan bir hizmet olarak araştırılabilir. Ya da Millet Kırathaneleri, yapı ve işleyiş bakımından kütüphanelere benzer olabilecek yönleriyle bilgi ve belge yönetimi bilim dalının araştırma alanına da girebilir. Zaten bazı kütüphanelerin adı Millet Kırathanesi olarak değiştirilmiştir. Hatta İstanbul Üsküdar Belediyesinin internet sitesinde, Millet Kırathaneleri başlığı altında gösterilen Nevmekân hizmetleri;³ kütüphane, kitap kafe ve özellikle restoran hizmetlerinin bir arada verildiği bir mekân olduğu için, işletme bilim dalının araştırma alanına da girebilir. Ayrıca çevre, mekân ve insan ilişkileri bakımından Millet Kırathaneleri, sosyal bilimlerin ve birçok farklı disiplin alanının araştırma alanına da dahil edilebilir. Aslında siyasal, sosyal ve ekonomik boyutu ile Millet Kırathaneleri,

³ “Millet Kırathaneleri”, Üsküdar Belediyesi web sitesi, erişim 30 Kasım 2020, <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/pages/millet-kiraathaneleri/497>.

birçok disiplinde araştırılma imkânına sahip olan bir hizmettir. Fakat Millet Kırâathanelerinin hizmet vermeye başladığı dönem boyunca hazırlanmış olan tezler, kitaplar ve makaleler incelendiğinde, ne kamu yönetimi ya da yerel yönetimler bilim dalında hazırlanan çalışmalara, ne bilgi ve belge yönetimi bilim dalında hazırlanan çalışmalara, ne de başka herhangi bir disiplinde neredeyse hiç araştırılmamıştır.

Bu konuyla ilgili literatüre yakın zamanda giren iki çalışmadan söz edilebilir. Birincisi, 2020 yılının son çeyreğinde Enver İnce tarafından hazırlanan *Türk Toplumunda Geleneksel Kahvehanelerin Millet Kırâathanelerine Evrilme Süreçlerine Toplumsal İşlevleri Bağlamında Bir Bakış: Gaziantep Örneği*⁴ başlıklı yüksek lisans tez çalışması. Diğeri, Yasin Şeşen tarafından hazırlanan “Bilgi Merkezi Olarak Millet Kırâathaneleri”⁵ başlıklı makaledir. Tez çalışması Gaziantep Üniversitesi, sosyal bilimler enstitüsü, iletişim ve toplumsal dönüşüm ana bilim dalında hazırlanmıştır. İnce, tez çalışmasında kahvehane, kırâathane ve Millet Kırâathanesi mekânlarını toplumsal açıdan ele almış; sosyal hayattaki değişikliklerin, siyasî olayların ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle bu mekânlar üzerindeki değişimler ve dönüşümleri incelemiştir. Bu çerçevede ilk olarak; kahvehanelerin ortaya çıkışı ve toplumdaki fonksiyonları, kamusal mekânlarda yaşanan değişim, dönüşüm ve bu değişimlerden etkilenen kahvehanelerin dönüşümleri anlatmış. Sonrasında da yeni toplumsal mekânlar olarak nitelendirdiği; kafe, Millet Kırâathaneleri ve benzer işleve sahip mekânlar üzerinde incelemelerde bulunulmuştur. Ayrıca insanların bu mekânlardan beklentilerini de tespit etmeye çalışmıştır. “Bilgi Merkezi Olarak Millet Kırâathaneleri” başlıklı makalede ise Şeşen; Millet Kırâathanelerini tarihî bağlamda ele almış, Osmanlı’daki kahvehane ve kırâathanelere değinmiş, Millet Kırâathanelerin oluşum sürecini ve Türkiye’de bulunan bazı Millet Kırâathanelerini anlatmıştır. Son olarak Millet Kırâathaneleri için önerilerde de bulunmuştur.

Bu çalışmalara ek olarak bu konu hakkında gazete haberleri ve internet siteleri üzerinden verilen bilgiler de bulunmaktadır. Millet Kırâathaneleri hakkında basında

⁴Enver İnce, “Türk toplumunda geleneksel kahvehanelerin millet kırâathanelerine evrilme süreçlerine toplumsal işlevleri bağlamında bir bakış: Gaziantep örneği” (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep, Gaziantep Üniversitesi, 2020).

⁵ Yasin Şeşen, “Bilgi Merkezi Olarak Millet Kırâathaneleri”, *Kütüphane ve Bilgi Merkezleri Platform Bülteni*, Haziran 2019, s. 14-19.

yayımlanan haberler incelendiğinde, öncelikli olarak kapasite yetmediği için saatlerce sıra beklendiğin yazdığı söylenebilir.⁶ İstanbul Zeytinburnu Millet Kıraathaneleri özelinde, istatistiksel olarak incelendiğinde 2020 yılının ilk 10 ayında Zeytinburnu Millet Kıraathanesinden yararlanan kişi sayısının 170.000 kişi olduğu, Zeytinburnu Belediyesi Millet Kıraathaneleri Koordinatörü Selahattin Öztürk Bey tarafından söylenmiştir. Bu durum yerel halkın bu ve bunun gibi mekânlara olan ihtiyacını da yansıtmaktadır. Ayrıca bu tarih aralığının büyük bölümü COVID-19 salgın dönemini kapsamaktadır. Yine haberlerde bu mekânların ders çalışmaya uygun olması, 7/24 açık olması, ücretsiz ikramların olması gibi birçok olumlu özellikleri de öne çıkmaktadır.⁷ Ek olarak özellikle gençlerin-öğrencilerin bu mekânlara olan yoğun taleplerinden de bahsedilmektedir.⁸ Ülkemizde öğrencilerin farklı farklı birçok sınava girdiği ve hazırlandığı düşünülürse, bu talep gayet olağandır. Olumsuz olarak öne çıkan haberlerde ise; Türkiye genelinde 38 Halk kütüphanesinin Millet Kıraathanelerine dönüştürüldüğü,⁹ bu mekânların halk tarafından rağbet görmediği, amacını yerine getirmediği gibi öne çıkan başlıklar bulunmaktadır.¹⁰ Sonuç olarak bu konu hakkında gazetelere yansıyan olumlu ya da olumsuz birçok özellik aktarılmaktadır ve bu bilgiler de araştırma kapsamında incelenmiştir.

Fakat Millet Kıraathaneleri iktidar partisinin ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın seçim vaadi sonucu oluşmaya başlayan mekânlar olduğu için; haberlerde Millet Kıraathanesinin etkileri ve bu mekânlar ile ilgili bilgiler ideolojik ve siyasî farklılıklara göre değişiklik göstermektedir. Bu yüzden bu tezde bu mekânların kullanımı ile ilgili seçmen profili incelenmemiş, sadece mekânların kullanımına yönelik gözlem ve bilimsel araştırma yoluyla edilen bilgiler üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Yine de birçok gazete haberinde de yer aldığı üzere bu mekânlara olan yoğun talep, halkın bu ve bunun gibi mekânlara ihtiyaç duyduğunu yansıtmaktadır. Nitekim Millet Kıraathaneleri araştırılması ve geliştirilmesi gereken,

⁶ Önceler, "Sözcü 'Örnek Millet Kıraathanesi'ni Gezdi".

⁷ "Öğrencilerin mekânı: Millet Kıraathaneleri", İttifak gazetesi web sitesi, 26 Mart 2019, <https://www.ittifakgazetesi.com/ogrencilerin-mekani-millet-kiraathaneleri-y14141.html>; Pınar Yıldız Yüksel, "7 gün 24 saat! Millet kıraathanede buluşuyor".

⁸ "Sabahın ilk saatlerinde Millet Kıraathaneleri'nin önünde kuyruk oluştu".

⁹ "Millet kıraathaneleri rağbet görmedi".

¹⁰ "Millet kıraathanelere rağbet göstermedi!", Cumhuriyet haber web sitesi, erişim 01 Aralık 2020, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/millet-kiraathanelere-ragbet-gostermedi-1747580>.

disiplinler arası yaklaşıma sahip olan bir konudur. Bu konu ve sosyo-kültürel belediyeçilik ile ilişkisi üzerine gerek normatif gerekse ampirik çalışmaların eksikliği bu tezin literatür açısından önemini daha da çok arttırmaktadır.

Millet Kırathaneleri hakkında literatürde görülen diğer bir önemli eksiklik de İngilizce karşılığının eksik olmasıdır. Millet Kırathaneleri Türkiye’ye özel bir olgu olduğu için henüz bu kelimenin İngilizce olarak tam bir karşılığı yoktur. Bu konu hakkında literatüre bakıldığında; Yasin Şeşen tarafından hazırlanan “Bilgi Merkezi Olarak Millet Kırathaneleri” başlıklı makalede, Millet Kırathaneleri İngilizceye ‘Curriculum of Nations’ olarak çevrildiği görülmektedir. Enver İnce tarafından hazırlanan *Türk Toplumunda Geleneksel Kahvehanelerin Millet Kırathanelerine Evrilme Süreçlerine Toplumsal İşlevleri Bağlamında Bir Bakış: Gaziantep Örneği* başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında ise, ‘National cafes’ olarak çevrilmiştir. Farklı farklı olarak verilmiş olan bu iki çeviri de birbiriyle çelişmektedir. Aslında Millet Kırathaneleri Türkiye’ye özgü bir olgu olduğu için, İngilizce olarak değiştirmeden olduğu gibi de kullanılabileceği gibi, İngilizcenin anavatanı olarak gözüken ülkelerde benzer mekânlara bakılarak da bir çeviri yapılabilir. Bu ülkeler içinde inceleme yaparken benzer mekânları bulmak açısından, Millet Kırathaneleri ders çalışma salonu olarak değerlendirilirse; Amerika Birleşik Devletleri’nde ve Birleşik Krallık’da Millet Kırathanesine benzeyebilecek en önemli yer; çalışma salonu ‘study hall’ dır.¹¹ Bu çalışma salonları, genellikle üniversite ve lise gibi okullarda ders çalışma veya okuma yapmak için ayrılan bölümlere verilen isimdir.¹² İşlev bakımından bu mekânlar Millet Kırathaneleriyle benzerlik gösterse de kelime anlamı olarak uygun değildir. Örneğin kelime itibarıyla ‘hall’ bir alanın veya binanın içinde olan bir bölümünü anlatmaktadır. Millet Kırathaneleri ise çoğunlukla başlı başına kendi binasına sahip bağımsız bir alana sahiptir.

Çalışma kelimesi de Millet Kırathanelerini yansıtsa da tam olarak karşılamaz. İşlevsel olarak Millet Kırathaneleri, kütüphane, etüt merkezi ve kitap kafe gibi kullanılsa da en temel işlevi, okuma evi olmasıdır. Osmanlıda kahvehane kelimesinin kırathane

¹¹ “Study Hall”, Wikipedia The Free Encyclopedia, 29 Kasım 2020, https://en.wikipedia.org/wiki/Study_hall.

¹² “Study Hall”.

kelimesine dönüşmesi de buradan gelmektedir. ‘Kıraat’ kelimesinin kökeni Arapçadır ve ‘okuma’ anlamında kullanılmaktadır.¹³ ‘Hâne’ kelimesinin kökeni ise Farsçadır ve ‘ev’ anlamında kullanılmaktadır.¹⁴ ‘Kıraat’ ve ‘hâne’ kelimelerinin birleşiminden oluşan kıraathane, Tanzîmat’tan sonra kahvehanelerin içlerine gazete ve dergi gibi süreli yayınların girmesiyle, okuma evi ‘kıraathane’ olarak değişmeye başlamıştır.¹⁵ Sonuç olarak okuma yapılan yer anlamındadır. Millet Kıraathanelerinin de en temel işlevinin okuma evi olarak kullanılması olduğu ve adına da en yakın anlamı taşıdığı için, bu tezde Millet Kıraathaneleri ‘Public Reading Houses’ olarak çevrilmiştir.

Yerel yönetimler, sosyal belediyeçilik faaliyetleri çerçevesinde sosyal devlet hizmetlerini yerelde uygulayan yönetimler olarak önemli bir işleve sahiptir. Yerel halka olan yakınlıkları sayesinde vatandaşın ihtiyaçlarını daha iyi belirleyip, daha hızlı cevap verebilmektedirler. Ayrıca bu hizmetlerin daha verimli verilebilmesi ve geliştirilebilmesi için, halkın ihtiyaçlarının yerelde belirlenmesi ve hızlı bir şekilde karşılık verilmesi gerekmektedir.¹⁶ Belediyeler sosyal belediyeçilik faaliyetleri altında birçok sosyo-kültürel hizmet sunmaktadır. Sosyo-kültürel hizmetler olarak verilen Millet Kıraathaneleri hizmetleri de yeni ve geliştirilmesi gereken bir hizmettir. Bu çerçevede öncelikle yerel halkın ihtiyaçlarının doğru belirlenmesi önemlidir. Belediyeler, halkın ihtiyaçlarını yerelde doğru analiz ederek bu hizmetlerin gelişebilmesini daha iyi yapabilir. Yerel düzeyde halkın beklentileri belirlenerek, bu kurumlarda bölgesel olarak farklılıklar yapmak da gerekli olabilir. Örneğin Millet Kıraathanelerinin ilk örneğinin Zeytinburnu Merkezefendi Millet Kıraathanesi olması, bu hızlı düzenlemedeki başarısı, Başakşehir ilçesinde Türkiye’deki en büyük kıraathanenin açılması, bunun yanında İstanbul dışındaki Konya ilindeki Millet Kıraathanelerinin de yüksek oranda ilgi görmesi¹⁷ incelenmesi gereken olgulardır.

¹³ İlhan Ayverdi, *Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2011), s. 668.

¹⁴ Ayverdi, s. 468.

¹⁵ Ayverdi, s. 668.

¹⁶ Mustafa Kömürcüoğlu, “Merkezi İdare ve Yerel Yönetimler Arasında Görev, Yetki ve Bütçe Paylaşımı: Mahalli İdarelerin Mali Dönüşüm Stratejileri”, içinde *Yeni Sistemde Yerel Yönetimler* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2018), s.159-172.

¹⁷ Pınar Yıldız Yüksel, “7 gün 24 saat! Millet kıraathanede buluşuyor”, Sabah Gazetesi web sitesi, erişim 01 Aralık 2020, <https://www.sabah.com.tr/galeri/yasam/7-gun-24-saat-millet-kiraathanede-bulusuyor>; “Kitap kurtlarının tercihi Başakşehir Millet Kıraathanesi”, Başakşehirrehberi.com, erişim 01 Aralık 2020, <http://www.basaksehirrehberi.com/icerik/24099--kitap-kurtlarinin-tercihi-basaksehir-millet->

Her ne kadar Millet Kırâathaneleri güncel bir konu olarak değerlendirilse de kökeninin Osmanlıdaki kır athanelere ve kahvehanelere dayandığı söylenbilir.¹⁸ Modern kır athanelerin Osmanlıdaki kır athanelerle olan en önemli benzerliği, okuma evleri ve sosyalleşme alanları olmalarından kaynaklanmaktadır. Millet Kırâathaneleri hem okuma evi hem de kütüphane gibi işlev görmektedir ve içerisinde yüklü miktarda kitap, dergi, vb. koleksiyonlar vardır. Bu mekânlar; okuma salonu, ders çalışma salonu, araştırma salonu gibi kullanımları yanında, kitap kafe ve kütüphane gibi işlevleri olan yerlerdir. Bu konuda önemli olan vatandaşın en çok hangi işlevine ihtiya ı olduğunun belirlenmesidir. Ayrıca bu ihtiyaçların bölgesel olarak da ayrı ayrı belirlenmesi oldukça önemlidir. Örneğin konuya İstanbul özelinde bakılacak olursa, İstanbul’da devlet kurumları,  niversiteler veya vakıflar tarafından sunulmakta olan birçok kütüphane hizmeti vardır. Ayrıca her geçen gün üniversitelerin de artışıyla yeni kütüphaneler de yapılmaktadır. Aslında belki de İstanbul’da kütüphane ihtiya ından ziyade, etüt merkezleri gibi ders çalışabilme alanlarına daha çok ihtiyaç olabilir.

Bu durum ilçeden ilçeye de farklılık gösterebilir. İstanbul dışında kırsal kesimlerde ise, yeterince kütüphane hizmeti olmadığı varsayılarak, etüt merkezlerinden ziyade kütüphanelere ve bunların geliştirilmesine daha çok ihtiyaç olabilir. Bu durumda kütüphane hizmetlerini geliştirip yaygınlaştırmak gerekmektedir. Millet Kırâathaneleri özelinde düşünüldüğünde, özellikle bolca kütüphane hizmeti olan büyükşehirlerde kitap alanı biraz küçültülerek daha çok okuma alanına ağrılık verilebilir. Kırsal alanlarda ise, yeterince kütüphane hizmeti veren kurum olmayabilir ve bu yüzden kütüphane işlevine daha çok ağrılık verilmesi gerekli olabilir. Yukarıdaki haberlerde yer alan İstanbul ve Konya illeri arasındaki farklılıkları, toplam nüfus,  ğrenci sayısı, tarihsel ve sosyo-ekonomik farklılıklar üzerinden değerlendirmek de gerekmektedir.

Yerel yönetimleri merkez idareden ayıran en önemli özelliği de budur. Yerel yönetimler vatandaşa yakın birimler oldukları için bölgesel ihtiyaçlara daha hızlı, daha

kır athanesi; “Konya’da ‘Millet Kır athanesi’ne yoğun ilgi”, Habertürk web sitesi, erişim 01 Aralık 2020, <https://www.haberturk.com/konya-haberleri/17205857-konyada-millet-kiraathanesine-yogun-ilgi>.

¹⁸ Ekrem Işın, “Kahvehaneler”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, 1994), s. 385-392; Ekrem Işın, “Kır athaneler”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, 1994), s. 563-564.

verimli ve daha işlevsel olarak cevap verebilmektedir. Sosyo-kültürel belediye hizmetlerinin geliştirilebilmesi için yerel halkın bu hizmetlerden beklentilerinin analizinin tam olarak yapılması önemlidir. Bu araştırmada da Millet Kırathaneleri, yerel yönetimler tarafından sosyal belediyecilik faaliyetleri altında verilen bir hizmet olduğu gerekçesiyle, belediyelerin sosyo-kültürel hizmetleri olarak ele alınmış ve İstanbul'daki Millet Kırathanelerini kullanıcıların gözünden tahlil etmeyi amaçlamıştır. Halkın bu gibi hizmetlere karşı bakış açısı ayrıntılı sorularla derinlikli bir analize tabi tutularak, algı ve memnuniyet düzeyi tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, bu mekânlar hakkında kullanıcılardan gelen geri bildirim, memnuniyet ya da talepler doğrultusunda hem Türkiye genelinde hem de İstanbul özelinde yerel yöneticilerin kullanabileceği faydalı veriler de derlenmeye çalışılmıştır. Böylece, bu noktada literatürde görülen eksikliğin giderilmesi de hedeflenmektedir.

Bu çerçevede sosyo-kültürel belediyecilik ve Millet Kırathanelerinin ilişkisine odaklanan ve temel olarak Millet Kırathanelerine neden ihtiyaç duyulduğu sorusuna yanıt arayan bu tez çalışması, kuramdan ampirik analize giden bir rota izlemektedir.

Sosyo-kültürel belediyecilik ve Millet Kırathanelerinin kuramsal çerçevesini sunan birinci bölümde, sosyo-kültürel belediyeciliğin daha iyi tanımlanabilmesi için; sosyal devlet, sosyal politika, sosyal belediyecilik kavramları, bunların birbiriyle olan bağlantıları ve anayasal ve yasal dayanakları incelenmiştir. Bu bölüm yine sosyal belediyecilik hizmetleri altında sunulan sosyo-kültürel hizmetlerini aktarırken, sosyo-kültür ve kültür kavramları, sosyo-kültürel hizmetlere girebilecek belediye faaliyetlerini ele almıştır. Millet Kırathaneleri hizmetlerini teorik olarak daha iyi anlayabilmek için, literatür incelemesinde Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi kırathaneler, Millet Kırathaneleri, bu alandaki tartışmalar, mekân, çevre ve insan ilişkileri sunulmuştur.

Tezin *İstanbul'da Bulunan Millet Kırathaneleri Örnekleri* başlıklı ikinci bölümünde, İstanbul'da bulunan Millet Kırathaneleri örnekleri, bu mekânların hizmetleri, işlevleri verilirken, *tezin metodolojisi* başlıklı üçüncü bölümünde, araştırmanın amacı, güncelliği, önemi, hipotezleri, son olarak da evreni ve örneklemini açıklanmıştır.

Tezin *araştırmanın bulguları ve vaka analizi* başlıklı dördüncü ve ana bölümü ise, Millet Kırathaneleri kullanıcılarına yönelik anket çalışması ve bu çalışmanın

bulgularını içermektedir. Bu anketin yapılmasındaki hedef, vatandaşların bu mekânlardan duyduğu tatmin düzeyini ölçmek, bu mekânlardan beklentilerini belirleyebilmek, bu mekânların nasıl gelişebileceğini belirlemeye çalışmak ve literatüre katkıda bulunmaktır. Bu saha çalışması ile, bu mekânların en çok hangi amaçlarla kullanıldığı da belirlenecektir. Ayrıca bu anketle bu mekânları kullanan kullanıcıların demografik yapısı da araştırılmış olacaktır. Tezin beşinci ve son bölümünde ise sonuç ve çıkarımlar sunulmuştur.



BÖLÜM I: SOSYO-KÜLTÜREL BELEDİYECİLİK VE MİLLET KIRAATHANELERİNİN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle sosyal belediyecilik altında sunulan sosyo-kültürel hizmetlerin kavramsal olarak daha iyi anlaşılabilmesi için, sosyal devlet ve sosyal belediyecilik kavramları ve bunların birbiri ile olan ilişkileri irdelenmiştir. Genel teoriden Türkiye özelinde uygulama örnekleri sunulan bu bölümde, sosyal belediyeciliğin bir çıktısı olarak sosyo-kültürel hizmetler ve Millet Kırathaneleri incelenmiştir. Son olarak Millet Kırathaneleri ve sosyo-kültürel hizmetleri teorik olarak daha iyi açıklayabilmek için, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi kırathaneler, Millet Kırathaneleri, mekân, çevre ve insan ilişkileri konuları sunulmuştur.

1.1. Sosyal Devlet

Sosyo-kültürel belediye hizmetlerinin oluşmasının en temelinde Sosyal refah devleti ideolojisi vardır. Kişilerin kendi imkânları ile alamadıkları sosyo-kültürel hizmeti devlet ve yerelde belediyeler sosyal devlet anlayışı içinde verir. Sosyal devlet kavramının çıkış nedeni ise; kapitalist sistemde üretim çıktılarının varlıklı kesimin lehine sonuçları olduğu düşüncesinin oluşmasıyla, bir tür uzlaşma sağlama aracı olarak ortaya çıkmasıdır.¹⁹ Sosyal devlet ya da refah devleti, toplumun refah seviyesini yükseltmeyi amaçlayan, sosyal adaleti, barışı sağlamaya ve yaygınlaştırmaya çalışan, bunun için sosyal ve ekonomik hayata müdahaleyi kabul edilebilir gören bir anlayıştır. Sosyal ve ekonomik hayata müdahale ederek ise mevcut kötü koşulları iyileştirmeyi hedefler. Bu hedefleri gerçekleştirmek için adaleti yaygın hale getirmeye ve sosyal güvenlik kurumlarını oluşturmaya çalışır.²⁰ Ayrıca işçi-işveren arasında ya da zengin ve fakir kesim arasındaki sınıf çatışmalarını azaltarak milli bütünleşmeyi sağlamayı amaçlar.²¹

¹⁹ Fatih Yüksel, “Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 62, sy 01 (01 Ocak 2007): s. 280.

²⁰ M. Kemal Aydın, “Sosyal Devletin Temelleri”, *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy 1 (20 Haziran 2017): s. 1.

²¹ Salih Batal, “Türkiye’de Sosyal Devlet Kavramının Dönüşümü: Sosyal Belediyecilik”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 19, sy 2 (20 Temmuz 2016): Makalede Sayfa numarası yok.

Sosyal devlet, insan onuruna uygun koşulları hazırlayarak insanın maddî ve manevî olarak gelişmesini de desteklemiş olacaktır.²² Nitekim sosyal devlet, sosyal ve ekonomik hayata müdahale işlevi olan, bu çerçevede bireylere adalet ve sosyal güvenlik sağlayabilecek politikaların oluşturulduğu bir refah devleti modelidir.²³

1.1.1. Sosyal Devletin Tarihî Gelişimi

Literatürde sosyal devlet kavramının İkinci Dünya Savaşından sonra kapitalist ülkelerde toplumsal barışı sağlamak amacıyla sınıflar arasındaki eşitsizlikleri azaltabilmenin bir aracı olarak belirginleşmeye başladığı söylene de sosyal devlet kavramı, XIX. yüzyıl sanayileşme sonrasında komünizmin yükselişini engellemek için İngiltere ve Almanya’da başlamış, Kuzey Amerika ve Batı Avrupa’da yayılmıştır.²⁴

Sosyal devlet uygulamaların ilk anayasal dayanağı olarak Avrupa’daki 1848 İşçi Devrimleri sonrasında çıkan, 1848 Fransız Anayasası ve sonrasında 1919 Alman Weimar Anayasası olduğu görülmektedir. Her iki anayasada da eğitim, sağlık ve çalışma haklarını güvence altına alınmış ve eşitlik ilkesi vurgulanmıştır.²⁵

Temel olarak sosyal devlet kavramının ortaya çıkmasında XIX. yüzyılın son döneminde hâkim olan liberalizmin etkileri bulunmaktadır. Liberalizmin temelleri ise 1789 Fransız devrimi sonrasında temel hak ve özgürlükler düşüncesinde yaşanan gelişmeler neticesinde belirginleşmeye başlamıştır. Bu düşünce ile gelişen hukuk devleti anlayışı, bireyin doğuştan sahip olduğu temel hak ve özgürlükleri korumak adına devletin yasalar çıkartarak kendini sınırlamasıdır.²⁶ Çıkartılan bu yasalarla temel amaç, devletin kendini sınırlamasıyla bireyin ön plana çıkartılması düşüncesidir. Bu düşünce de liberalizm olarak ifade edilmektedir. Liberalizmde devletin piyasaya müdahalesi öngörülmemiş, bunun yerine politika olarak ‘bırakın yapsınlar bırakın

²² Yüksel, “Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri”, s. 281.

²³ Abdülhakim Beki, *Türkiyede Sosyal Belediyecilik (Ümraniye Belediyesi Örneği)* (İstanbul: Sena Ofset, 2009), s. 15.

²⁴ Nilgün Kahraman, “Türkiye’de sosyal belediyecilik uygulamaları: Malatya Büyükşehir ve Elazığ Belediyesi örneği” (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kütahya, Dumlupınar Üniversitesi, 2016), s. 20.

²⁵ Hamza Ateş, “Sosyal Belediyecilik”, *Çerçeve*, Ocak 2009, s. 90.

²⁶ Yüksel, “Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri”, s. 283-284.

geçsinler' düşüncesi benimsenmiştir.²⁷ Sınırlı devlet müdahalesinin olduğu bu dönemde sanayileşmenin gelişmesi ve kapitalist üretiminin artması, işçi sınıfında yaşanan olumsuzlukları da ortaya çıkartmaya başlamıştır. Bu sistemde sınıf farkları giderek açılmış, yoksullaşan işçi sınıfın çektiği sefalet neticesinde bu sınıftan gelen itirazların bir yansıması olarak da sosyal devlet anlayışı ortaya çıkmıştır.²⁸ Sosyal devlet anlayışı bu dönemde daha çok insan onuruna yakışır düzenlemeleri içermiş, Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarından sonra da belirginleşen ekonomik krizler neticesinde güçlenmeye ve olgunlaşmaya başlamıştır.

Liberalizm düşüncesiyle başlayan devletin piyasaya sınırlı müdahalesinin etkisiyle kapitalist üretim sisteminde iş veren; işçiden en yüksek faydayı, en düşük ücret ve en az çıktıyla, kendi çıkarlarını maksimize etmeye çalışarak kullanmıştır. Bu durumun sonuçları da sosyal güvence olmadan çalışma, küçük yaşta çalışma, çok düşük ücretlerle çalışma, insancıl olmayan ve insan onuruna yakışmayacak koşullarda çalışma gibi birçok sıkıntının belirginleşmesini kaçınılmaz kılmıştır. Ayrıca bu durum sınıflar arasındaki ekonomik açıklığın da büyümesine yol açmış ve neticesinde toplumsal sorunlar ve sınıflar arası çatışmalar gelişmeye başlamıştır.

Sosyal devlet anlayışı ilk çıktığı dönemde daha çok insan onuruna yakışır düzenlemeleri içerse de ilerleyen yıllarda oluşan Birinci ve İkinci Dünya Savaşı ve 1929 Buhranı gibi ağır ekonomik krizlerin neticesinde güç kazanmaya ve gelişmeye başlamıştır. Sosyal devlet, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra işveren, işçi ve devlet arasında uzlaşma sağlamasının bir sonucu olarak gelişmiş ve kamusal araçların ekonomik ve sosyal yaşama müdahalede bulunabilme yetkisi olan bir model haline gelmeye başlamıştır.²⁹ Nihayetinde sosyal devlet, bu işlevleri yerine getirebilmek için adalet ve sosyal güvenlik sağlayabilecek, sosyal politikaların oluşturulduğu bir refah devleti modeli haline dönüşmüştür.

²⁷ Yüksel, s. 284.

²⁸ Aydın, "Sosyal Devletin Temelleri", s. 1.

²⁹ Mustafa Kocaoğlu, Cazibe Aydoğan, ve Özge Karabulut Akkuş, "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme", *Siyaset Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi* 5, sy 4 (01 Ekim 2017): s. 159.

1.1.2. Sosyal Devlet ve Sosyal Politikalar

Sosyal politika kavramı, Batı’da Sanayi Devriminden sonra ortaya çıkan ve bilimsel olarak incelenmesi yeni olan bir kavram olmasına rağmen, uygulamaları oldukça eskiye dayanır.³⁰ Bunun nedeni her toplumda yoksullar, bilişsel ve fiziksel yetersizliği olan bireyler, kimsesiz çocuklar, yaşlılar, sosyal yardım ve hizmetlere muhtaç aileler olmasıdır.³¹

Sosyal politikaların temelinde hümanist, hayırsever duygular vardır ve bu duygular insanoğlunun varlığının bir bütünü olarak ilk çağlardan beri olagelmektedir.³² Bu duygular aynı zamanda Sanayi Devrimi’nden sonra sosyal refah devleti anlayışının oluşmasında da katkı sağlamıştır. Sanayi Devrimi’nden önce ise sosyal politika uygulamaları daha çok gönüllü organizasyonlar, dinî kurumlar, vakıflar ve aileler tarafından üretilmiş ve uygulanmıştır.

Sosyal politika asıl gelişimini XIX. yüzyılda Sanayi Devrimiyle birlikte göstermeye başlamış ve kavramın bilimsel olarak incelenmesi de bu dönemden sonra olmuştur. Sosyal politika kavramı ilk defa XIX. yüzyılın sonlarına doğru Almanya’da Profesör Reihl tarafından kullanılmış, 1873 yılında Alman Sosyal Siyaset Derneği’nin kurulmasıyla yaygınlaşmaya başlamış ve 1911 yılında Alman Zwiedineck Südenhordt’un yazdığı *Sosyal Politika* isimli eseriyle bir bilim dalı haline gelmiştir.³³

Sosyal politika kavramı, çok çeşitli politikaları içeren ve sosyal devlet politikalarında kapsayan bir kavram olup dar ve geniş anlamlarda tanımlanmaktadır. Dar anlamda sosyal politika, sadece işveren ve işçi sınıfı arasındaki çatışmaları düzeltmeye yönelik politikalardan oluşmaktadır. Sanayileşmenin gelişmesi ve kapitalist üretiminin artması, işçi sınıfında yaşanan ekonomik olumsuzluklar ve işçi-işveren arasındaki farkın açılmasının neticesinde, yaşanan sınıf çatışmalarının barışçıl bir yolla işçi sınıfının lehine çözülmesi ve sosyal barışın temini, dar anlamda sosyal politikaların esasını teşkil etmektedir.³⁴ Geniş anlamda sosyal politika ise, toplumsal yaşamda ortaya çıkan tüm problemlerle ilgilenmektedir. Diğer bir ifadeyle geniş anlamda sosyal

³⁰ Ateş, “Sosyal Belediyecilik”, s. 89.

³¹ Murat Aydın, *Sosyal politika ve yerel yönetimler* (İstanbul: Yedirenk, 2008), s. 26.

³² Halis Yunus Ersöz, *Sosyal politikada yerelleşme* (İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, 2011), s. 27.

³³ Aydın, *Sosyal politika ve yerel yönetimler*, s. 23.

³⁴ Aydın, s. 25.

politika; bütün sosyal alanlarda, bütün sosyal grupların sorunlarına çözüm üretmektedir.³⁵

Dar anlamda uygulanan sosyal politikalar Sanayi Devrimi'nden sonra belirginleşmeye başlayan refah devleti anlayışının da bir çıktısı olabilir. Ya da bu dönemde uygulanan sosyal politikalar, refah devleti anlayışının oluşmasına öncülük etmiştir. Bir ülkede sosyal politikaların etkin bir şekilde uygulanıyor olması o ülkenin sosyal bir devlet olduğunu göstermez. Fakat sosyal bir devlet olabilmek için mutlaka etkin bir şekilde işleyen sosyal politikalar olması gereklidir.

1.1.3. Türkiye’de Sosyal Devletin Anayasal Dayanağı

XIX. yüzyılda Almanya’da başladığı düşünülen sosyal devlet kavramı, Almanca kökenli bir kelimedir ve Anglo-Amerikan dünyasında refah devleti terimi tercih edilmektedir. Türkiye’de ise bu terim, refahı yaygınlaştırmaya çalışan ve sosyal adaleti gerçekleştirmeye çalışan devlet olarak anılmaktadır.³⁶ Türkiye’de sosyal devlet anlayışı 1961 Anayasası ile etkinleşmeye başladığı söylenebilir. 1921 Anayasası’nın maddelerinde sosyal devlet yazmamakta olduğu ve sosyal haklarla ilgili bir bölüm bulunmadığı görülmektedir. 1924 Anayasası’nda ise, aynı şekilde sosyal devlet yazmamakta fakat bu anayasa, kişi hürriyet ve haklarını içermektedir. Kişinin çalışma hayatını düzenleyici herhangi bir madde içermese de çıkartılan 1936 tarihli İş Kanunu, eksikliklere ve uygulamada yaşanan problemlere rağmen Türkiye’de çalışma hayatını düzenleyen ilk önemli teşebbüstür.³⁷

1.1.3.1. 1961 Anayasası

1961 Anayasası’nda Genel Esaslar kısmının 2. maddesinde ‘Türkiye Cumhuriyeti... lâik ve sosyal bir hukuk devletidir’ denilmektedir. Bu madde ile Türkiye

³⁵ Engin Karakış, “Küreselleşen dünya yönetiminde yerel yönetimler bağlamında sosyal politika / Social policy in terms of local managements in the globalizing world management” (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı / Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı, 2009), s. 96.

³⁶ Kocaoğlu, Aydoğan, ve Akkuş, “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme”, s. 158.

³⁷ Beki, *Türkiyede Sosyal Belediyecilik (Ümraniye Belediyesi Örneği)*, s. 20.

Cumhuriyeti'nin sosyal devlet olduğu özelliği ilk defa anayasaya girmiştir. 1961 Anayasası'nın Temel Haklar ve Ödevler kısmının birinci bölümünün 10. maddesinde ise, 'Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adâlet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak suretle sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar' yazmaktadır. Bu maddede vurgulanan, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar ifadesi, sosyal devletin insan onuruna uygun koşulları hazırlamasıyla başlayacaktır. Bu durum sosyal devlet kavramının oluşmasındaki en temel düşüncelerden biridir.

Sosyal devletle ilgili olan bir diğerk maddede Temel Haklar ve Ödevler kısmının ikinci bölümünün 41. maddesidir. Bu maddede, 'iktisadî ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir' yazmaktadır. 1961 Anayasası'nda ayrıca kişinin, insanî koşullarda çalışma ve çalışma hakkı, sosyal güvenlik hakkı, sağlık hakkı, öğrenim hakkı gibi temel hakları da düzenlenmiştir.

Sosyo-kültürel belediye hizmetleri, 1961 ve 1982 Anayasası'nda bulunan sosyal devlet anlayışının yerelde uygulanabilmesi için önemli bir konuma sahiptir. Örneğin 1961 Anayasası'nın Temel Haklar ve Ödevler kısmının birinci bölümünün 10. maddesinde bulunan 'insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar' ifadesi çok geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Aynı madde 1982 Anayasası'nda da vardır. Bu madde ile ilişkili olarak 1961 ve 1982 Anayasası'nda bulunan eğitim ve öğrenim hakkı, kişinin maddî ve manevî varlığının gelişmesine katkı sağlamaktadır. Sosyo-kültürel belediye hizmetleri çerçevesinde sunulan Millet Kırathaneleri hizmetleri de halkın sosyo-kültürel gelişimini desteklediğı gibi, öğrenim gören kişilerin eğitimleri süresince faydalandıkları önemli bir kurumdur.

1.1.3.2. 1982 Anayasası

1961 Anayasası'nda bulunan, 'Türkiye Cumhuriyeti... lâik ve sosyal bir hukuk devletidir' maddesi, 1982 Anayasası'nda da Genel Esaslar kısmının 2. maddesinde aynı şekilde geçerliliğini korumuştur. 1982 Anayasası'nın sosyal devletle ilgili diğerk maddeleri de şunlardır; Genel Esaslar kısmının 5. maddesi, 'Devletin temel amaç ve

görevleri... kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır'. Bu maddeyle Türkiye Cumhuriyeti'nin refahı yaygınlaştırmaya çalışan ve sosyal adaleti gerçekleştirmeye çalışan devlet olduğu söylenebilir.

1982 Anayasası'nın ikinci kısmı olan Temel Haklar ve Ödevler'in 2. bölümünde 'Kişinin Hakları ve Ödevler'i, 3. bölümünde ise 'Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevleri' sayılmıştır. Bu bölümlerde sosyal devletle ilgili olarak şunlar söylenebilir; Kişinin Hakları ve Ödevler bölümünün 17. maddesinde, 'Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir', 18. maddesinde, 'Hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır'. Sosyal ve Ekonomik Haklar ve ödevler bölümünün 42. maddesinde, 'Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz', 48. maddesinde, 'Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir, devlet, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürütülmesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır', 49. maddesinde, 'Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir, devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır', 50. maddesinde, 'Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz, küçükler ve kadınlar ile bedenî ve ruhî yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar', 55. Maddesinde, 'Ücret emeğin karşılığıdır, devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır', 56. ve 57. Maddelerde, sağlık, çevre ve konut haklarını ve son olarak 60. maddede, 'Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir, devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar'.

1982 Anayasası, medeni hukuk kapsamında ve kanunların üstünlüğü altında, din, dil, ırk ve sınıf farkı gözetmeksizin herkesin; maddî manevî olarak kendini geliştirebilmesini, eşit eğitim görebilmesini, sosyal bir güvence altında, adil ücret karşılığında, insanî koşullarda çalışabilmesini ve işsizlik gibi olumsuz ekonomik

koşullarla baş edebilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri alarak, güvence altına almıştır.

1961 veya 1982 Anayasası'nda sayılan sosyal devlet anlayışla ilişkili devletin görevleri oldukça kapsamlıdır ve devletin bu görevleri tek başına üstlenmesi beraberinde birtakım sorunları da getireceği için yerel yönetimler gerek sosyal belediyeçilik hizmetleriyle gerek sosyo-kültürel belediye hizmetleriyle devletin artan yükünü hafifletmesinde önemli bir konumda bulunmaktadır.

1.1.4. Sosyal Devlet ve Sosyal Belediyeçilik İlişkisi

1982 Anayasası'nda Genel Esaslar kısmının 5. maddesi, 'Devletin temel amaç ve görevleri... kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak: kişinin temel hak hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır' yazmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Türkiye Cumhuriyeti Devleti refahı yaygınlaştırmaya çalışan ve sosyal adaleti gerçekleştirmeye çalışan bir devlettir. Önceleri ise merkezî yönetim, bu uygulamaları neredeyse tek başına üstlenmiştir.

Devletin sunduğu sosyal uygulamaların farkına sahip olan kamu yöneticileri, bu uygulamaların sadece merkezî yönetim tarafından yapılmaması gerektiğini anlamışlardır. Bu uygulamaların halka yakın olan yerel yönetimler tarafından yapılması toplumsal refahı çok yönlü olarak sağlayabileceği düşünülmüştür.³⁸ Bu düşüncenin oluşmasındaki etmen, refah devletiyle birlikte çoğalan devlet işlerinin; verimsizlik, hantallık gibi olumsuz durumlara oluşturmaları ve bu koşullar altında devletin hantallaşmaya başlamasıdır.³⁹ Örneğin, yerelde alınacak bir kararının merkeze ulaşana kadar geçtiği bürokratik süreçlerle, işler gereksiz bir şekilde uzamaktaydı. Ayrıca her kararın merkezde alınması, merkez yönetimin iş yükünü arttırdığı için bu süreç daha da uzamaktaydı ve *kırtasiyecilik* oluşturmaktaydı. Bu yüzden

³⁸ Kocaoğlu, Aydoğan ve Akkuş, "Türkiye'de Sosyal Belediyeçilik Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme", s. 159.

³⁹ Bilal Eryılmaz, *Kamu Yönetimi*, 11. bs (İzmit: Umuttepe Yayınları, 2018), s. 44-45.

yerel yönetimlere devredilen bazı sosyal uygulamalar, hem bu bürokratik⁴⁰ süreçleri ortadan kaldırarak kırtasiyeciliği azalttı, hem de merkezî hükümetin yükünü hafifleterek daha etkin çalışabilmesi için rol oynadı.

Kapitalist ülkelerde 1970'lerden sonra sosyal devlet uygulamaları olumsuz etkilenmeye başlamıştır.⁴¹ Refah devleti olgusunun etkisiyle devlet; sosyal güvenlik harcamaları, kapsamlı sağlık ve eğitim programları, ailelere, yaşlılara, çocuklara öğrencilere ve konuta yönelik sosyal hizmetler gibi politikalarda daha etkin rol oynamış, devletin yükü artmış, devlet hantallaşmış ve bu yıllarda yaşanan ekonomik krizlerinde etkisiyle devlet, radikal kararlar almaya zorlanmıştır.⁴² Dünya ekonomilerini etkileyen 1973 yılında yaşanan petrol krizi⁴³ gibi oluşan olumsuz koşullar ve 1980'li yıllardan sonra yoğunlaşmaya başlayan küreselleşme olgusu, devletin küçülmesi gerektiği düşüncesini arttırmış ve refah devleti olgusu önemini yitirmeye başlamıştır. Bu dönemde ulus devleti anlayışı güç kaybetmeye başlamış ve sosyal politikaların uygulanmasında yerel yönetimler öne çıkmaya başlamıştır.⁴⁴

1980'li yıllardan sonra yaşanan bu olumsuz koşulların kötü etkileri sosyal politikaların uygulanması için yerel yönetimleri, yerel yönetimler içinde de belediyeleri öne çıkarmıştır. Belediyeler, sosyal belediyecilik faaliyetleri altında sosyal devlet politikalarını yerelde uygulayıcısı haline gelmeye başlamıştır.⁴⁵ Merkezî yönetimin rolü ise planlama ve denetimle sınırlı kalmış, finansman ve uygulama yerel yönetimlere bırakılmaya başlanmıştır.⁴⁶ Bu durumdan sosyal devlet anlayışından tamamen uzaklaşılarak sosyal politika uygulamalarının tamamen yerel yönetimlere bırakılması anlaşılmamalıdır. Yerel yönetimler, sosyal politika uygulamalarında

⁴⁰ Bürokrasi, bir işin yürütülmesinde veya neticelendirilmesinde uzun ya da dolaşık yollardan mecburi olarak yapılan-yaptırılan idari işlemler zinciridir, Ali Seyyar, Sosyal siyaset terimleri: (ansiklopedik sözlük), Beta basım yayım (İstanbul: Beta Basım Yayım, 2002), s. 75.

⁴¹ Yüksel, "Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri", 286.

⁴² Eryılmaz, *Kamu Yönetimi*, s. 49.

⁴³ Salih Öztürk ve Selin Saygın, "1973 Petrol Krizinin Ekonomiye Etkileri ve Stagflasyon Olgusu", *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi* 6, sy 12 (22 Ağustos 2017): s. 2-11.

⁴⁴ Yüksel, "Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri", s. 280.

⁴⁵ Nurten Danışman, "Sosyo kültürel politikalar bağlamında sosyal belediyecilik Safranbolu belediyesi örneği" (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karabük, Karabük Üniversitesi, 2018), s. 58.

⁴⁶ Ateş, "Sosyal Belediyecilik", s. 90.

merkezî otoriteye yardımcı olmakta ve sosyal belediyecilik altında devletin yereldeki temsilcisi olmaktadır.⁴⁷

O yıllarda dünya ekonomilerinde yaşanan krizlerin de etkisiyle yerel yönetimlerin önemi Avrupa’da da artmaya başladığı için, Türkiye’nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi tarafından 1985 yılında ‘Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’ adıyla, yerel yönetimlerin merkezî yönetiminden özerkliğini garanti altına alan bir anlaşma hazırlanmıştır. Bu anlaşmayı da Türkiye’yi temsilen gönderilen Türkiye’nin Avrupa Konseyi nezdindeki temsilcisi,⁴⁸ 1988 yılında imzalamıştır.⁴⁹

Genel olarak Türkiye 1990’lardan sonra sosyal belediyecilik uygulamalarında yoğunlaşmaya başlamıştır. Öncelikli olarak sosyal ve kültürel alanda politikaları benimsemeye, sonrasında dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmet ve yardım çalışmalarını yapmaya başlanmıştır.⁵⁰ Yerel yönetimler, yerel halka olan yakınlıkları ve dezavantajlı kesimlerin bilgilerini içeren envanterlere sahip oldukları için, sosyal hizmetleri merkezî yönetime göre daha iyi ulaştırmaktadır.⁵¹ Bu durum, Avrupa Yerel Yönetim Özerklik şartında da bulunan ‘hizmette yerellik’ ilkesiyle de uyumaktadır.

1.2. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik

Devlet hizmetleri, merkezî yönetim ve yerel idare birimleri vasıtasıyla yerine getirilmektedir. Yerel idarelerin en önemli birimi olan belediyeler, geleneksel belediyecilik anlayışı kapsamında altyapı, imar, ulaşım, çevre, temizlik gibi birtakım mahallî ihtiyaçları karşılamaktadır. Sosyal belediyecilik, geleneksel belediyecilik anlayışında olduğu gibi belediyeleri sadece altyapı yapan bir kurum olarak kapsamaz.⁵² Vatandaşların insanî yaşama koşullarında yaşamlarını sürdürebilmesini

⁴⁷ Sanem Berkün, “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı”, *Şarkiyat* 9, sy 2 (30 Kasım 2017): s. 585.

⁴⁸ Avrupa Konseyi üyesi ülkeler, Avrupa Konseyi toplantılarına, ülkelerini temsil etmeleri için dışişleri bakanlarını göndermektedir, Fernand Dehousse ve İ Lüttem, “Avrupa Konseyi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 15, sy 1 (01 Mayıs 1958): s. 43.

⁴⁹ Hüsamettin İnaç ve Feyzullah Ünal, “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Belediyeler”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy 17 (20 Haziran 2015): s. 5.

⁵⁰ Batal, “Türkiye’de Sosyal Devlet Kavramının Dönüşümü: Sosyal Belediyecilik”, Makalede sayfa numarası yok.

⁵¹ Murat Aygen, “Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Elazığ Belediyesi Örneği”, *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi* 1, sy 1 (01 Mart 2014): s. 179.

⁵² Çağatay Alan, “Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Uygulanmasını Zorlaştıran Nedenler”, *Uluslararası Yönetim Eğitim ve Ekonomik Perspektifler Dergisi* 6, sy 2 (2018): s. 56.

sağlamaya, eşitsizlikleri ortadan kaldırarak engelleri aşmaya çalışan ve insanların sosyal ve kültürel hayatına katkıda bulunan bir kurumu da kapsar. Sosyal belediyeciliğin en temel vizyonu, hem yardıma ihtiyaç duyanlara yardım etmek hem de insanların bu ihtiyaçlarını ortadan kaldırmayı sağlamaya çalışmaktır.

Sosyal belediyecilik kavramı, yerel yönetimlere sosyal planlama ve düzenleme işlevi yüklemektedir. Bu çerçevede mahallî idare birimleri sosyal amaca yönelik olarak gerekli politikaların oluşturulmasını sağlayarak, kamu harcamalarının gerekli yatırımlara yönlendirilmesini sağlamaktadır.⁵³ Oluşturulan bu sosyal politikalardaki en temel hedef, eşitsizlikleri ortadan kaldırılarak yerel halkın insanî yaşam koşullarında yaşayabilmesini sağlamaktır. Vatandaşın öncelikli ihtiyaçları yoksulluk, fiziksel ve bilişsel yetersizlik durumundan kaynaklı olarak öne çıkmaktadır. Yerel yönetimler de vatandaşın bu tür ihtiyaçlarını karşılamak için; gıda yardımı, katı yakıt yardımı, engelli merkezleri açması gibi birçok hizmet sunmaktadır.

1.2.1. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Yasal Dayanağı

1980’li yıllardan sonra yaşanan olumsuz koşullar ve küreselleşmenin kötü etkileri, sosyal politikaların uygulanması için yerel yönetimleri, yerel yönetimler içinde de belediyeleri öne çıkarmıştır. Belediyeler de sosyal belediyecilik faaliyetleri altında sosyal devlet politikalarının yerelde uygulayıcısı haline gelmeye başlamıştır.⁵⁴ Bu süreçte merkezî yönetimin rolü ise planlama ve denetimle sınırlı kalmış, finansman ve uygulama yerel yönetimlere bırakılmaya başlanmıştır.⁵⁵ Yerel yönetimler, sosyal politika uygulamalarında merkezî otoriteye yardımcı olarak, sosyal belediyecilik altında devletin yereldeki temsilcisi olmuştur.⁵⁶ Yerel yönetimler tarafından sunulan sosyal belediyecilik faaliyetleri, sosyal devleti yerelde temsil eden hizmetlerdir.

⁵³ Ateş, “Sosyal Belediyecilik”, s. 88.

⁵⁴ Danışman, “Sosyo kültürel politikalar bağlamında sosyal belediyecilik Safranbolu belediyesi örneği”, s. 58.

⁵⁵ Ateş, “Sosyal Belediyecilik”, s. 90.

⁵⁶ Berkün, “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı”, s. 585.

Bu bölümde, yerel yönetimler için bağlayıcılığı olan ‘5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’ ve ‘5393 sayılı Belediye Kanunu’nun sosyal belediyeçilik kapsamında olabilecek maddeleri aktarılmıştır.

1.2.1.1. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

23.07.2004 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu⁵⁷ 7. maddesinde Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları verilmiştir. Sosyal belediyeçilik altına girebilecek hizmetler ile ilgili olabilecek maddeler ise şöyledir;

Büyükşehir Belediyesinin görev ve sorumluluklarını içeren bentler; ‘Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak işletmek veya işlettmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine nakdi yardım yapmak, malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara, teknik yönetici, antrenör öğrencilere belediye meclis kararıyla ödül vermek’.

Sosyal belediye hizmetleri bağlamında bu maddede öne çıkan bentlerden spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerler, özel işletmeler tarafından ücreti karşılığında da verilebilmektedir. Fakat halkın her kesiminin bu ve bunun gibi kamusal alanlarda verilen sosyo-kültürel hizmetlere eşit olarak ulaşabilmesi için; Büyükşehir Belediyesi ya da ilçe belediyeleri bu hizmetleri ücretsiz olarak ya da makul bir ücret karşılığında yapar veya yaptırır. Ayrıca kütüphane ya da Millet Kırathaneleri gibi işleticisine gelir sağlamayan, özetle özel sektör tarafından verilmesi tercih edilmeyen fakat halkın faydasına olabilecek hizmetlerin, halka ulaşabilmesi için de girişimlerde bulunur. Gerektiğinde eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler de yapar.

Sosyal belediyeçilik altına girebilecek diğer maddeler de şöyledir; ‘Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve

⁵⁷ “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”, 5216 (2004), <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/kanunlar-i-90281>.

işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek', 'Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işletletmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği yapmak'. Bu madde belediyelere; sosyal belediyeçilik alanında, halkın faydasını maksimize etmek adına, gerekirse başka kurumlarla iş birliği yapma imkânı da sağlamaktadır.

Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda ilçe belediyelerinin görev ve sorumluluklarını içeren bentlerde sosyal belediye faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilebilecek bentler de kısaca şöyle aktarılabilir; yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; mabetler ile sağlık, eğitim, kültür tesis ve binaların yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihî dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak'.

Yerel yönetimler, sosyal belediyeçilik faaliyetleri çerçevesinde sosyal devlet hizmetlerini yerelde uygulayan yönetimler olarak önemli bir işleve sahiptir. Yerel halka olan yakınlıkları sayesinde halkın ihtiyaçlarını daha iyi belirleyip daha hızlı cevap verebilmektedirler. Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda da görüldüğü üzere, ilçe belediyelerinin sosyo-kültürel hizmetleri ayrıca sayılmıştır. Bu bağlamda sosyal devletin gereklerinin yerine getirilmesini sağlayabilecek hizmetler için hem büyükşehir belediyelerine hem de ilçe belediyelerine birçok görev düşmektedir.

1.2.1.2. 5393 Sayılı Belediye Kanunu

13.07.2005 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun⁵⁸

14. maddesinde belediyelerinin görev ve sorumlulukları verilmiştir. Sosyal belediyeçilik ve bunun altına girebilecek sosyo-kültürel hizmetler ile ilgili olabilecek bentler incelendiğinde; 14. maddede bulunan, 'Kültür ve sanat, turizm ve tanıtım,

⁵⁸ "Belediye Kanunu", 5393 (2004), <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/kanunlar-i-90281>.

gençlik ve spor, orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma kursları’ ve diğer bir maddede bulunan; ‘Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir’ maddeleri sosyo-kültürel belediye hizmetleri çerçevesinde değerlendirilebilir.

Büyükşehir Belediyesi ve Belediye Kanunu’nda bulunan bu maddeler Millet Kıráathaneleri özelinde değerlendirilirse; kültür ve kütüphane hizmetleri başlığı altında değerlendirilebileceğı gibi eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak ve kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunması maddelerinde de değerlendirilebilir. Örneğın İstanbul özelinde bazı kıraathanelerin tarihî mekânlar içerisine inşa edildiğı görölmektedir. Bu noktada öne çıkan önemli husus, bu tarihî dokuların restore edilerek koruma altına alınmasıdır. Fakat bu tarihî mekânların işlevlerin, Millet Kıráathanesi olarak yeniden düzenlenmesi de tartışma konusu olabilir.⁵⁹

1.2.2. Sosyal Belediyeciliğın Faaliyet Alanları

İçişleri Bakanlığı’nın çıkardığı yerel yönetimler sosyal hizmet rehberinde sosyal belediyeciliğın faaliyet alanları; evsizlik, yaşlılık, fiziksel ve zihinsel özörlölük, işsizlik, aile içi şiddet, ihmal ve istismar, geçim zorluğu/maddi sorunlar, fakirlik, yalnızlık, sosyal dışlanmışlık, yabancılık, cinsiyet eşitsizliğı, psikolojik sorunlar, kişilik bozuklukları, depresyon, travma ve stres, uyuşturucu madde ve alkol bağımlılığı, kumar ve vb. olarak öne çıkmaktadır. Bu sınıflandırma içinde çocuklar,

⁵⁹ “Nevmekan Selimiye Restorasyon Çalışmaları Devam Ediyor”, Gazete Üsküdar, erişim 25 Ekim 2020, <https://gazeteuskudar.com/2020/10/25/nevmekan-selimiye-restorasyon-calismalari-devam-ediyor/>; “Eski Otobüs Garajı Şimdi Sanatın Mekânı”, Sabah Gazetesi web sitesi, erişim 04 Aralık 2020, <https://www.sabah.com.tr/pazar/2017/11/26/eski-otobus-garaji-simdi-sanatin-mekani>.

gençler, özürlüler (bilişsel ve fiziksel yetersizliği olan bireyler) ve yoksul aileler olarak sınıflandırma da yapılmıştır.⁶⁰

Yerel yönetimlerin sosyal belediyecilik kapsamında vatandaşa sunduğu faaliyet alanları genel olarak üç başlık altında toplanmaktadır. Bunlar; altyapı hizmetleri, sosyal yardım ve sosyal hizmetler, kültür ve eğitim hizmetleridir. Altyapı hizmetleri; imar, su, kanalizasyon, katı atık, yol, cadde, kaldırım, asfalt, park bahçe, temizlik gibi temelde klasik belediyeciliğin hizmetlerini kapsar. Sosyal yardım ve sosyal hizmetler; fakirler, kimsesizler, çocuklar, aileler, bilişsel ve fiziksel yetersizliği olan bireyler gibi dezavantajlı gruplara yönelik yapılan ve bu grupların eşitsizliklerini ortadan kaldırmaya çalışılan her türlü hizmetleri kapsar. Bu hizmetler aynı zamanda sosyal belediyecilik kavramının temelinde bulunan hizmetlerdir. Son olarak kültür sanat ve eğitim hizmetleri; her türlü kültür, eğitim, sanat ve spor faaliyetlerini içeren hizmetleri kapsar.

Genel olarak sosyal belediyecilik faaliyetleri kapsamına alınabilecek hizmetler ise Yalçın Akdoğan tarafından şöyle özetlenmiştir;⁶¹ evsiz ve kimsesizlerin barınma ihtiyacını karşılamak, öksüzlere kreşler ve çocuk yuvaları yapmak, yaşlılara huzur evi tesis etmek, sağlık ocakları, sağlık merkezleri ve gezici sağlık merkezleri, ön tanı merkezlerini hizmete sokmak, hasta yakınları için hastaneler civarında misafirhaneler oluşturmak, spor, kültür ve sanat tesisleri açmak, fakir ve muhtaç kesimlere yönelik aş evleri ve imarethaneler kurmak, fiziksel ve bilişsel yetersizliği olan bireyler için ulaşım, eğitim, sosyal ve kültürel ortamlarda kolaylık sağlayacak tedbirler almak, beceri ve meslek edindirme kursları açmak, piknik alanları ve park bahçeleri yaygınlaştırmak, doğal dengeyle uyum sağlayan ve çevresel şartları düzenli, ucuz, konut alanları üretmek, iş kurmayı düşünen geçlere ve kadınlara rehberlik yapmak, ekipman ve makine desteği sağlamak, ekmek fabrikaları ve tanzim satış mağazaları kurmak, gıda, ilaç, kömür ve kırtasiye malzemesi yardımı yapmak, toplumsal gruplar, kitle örgütleri ve sivil toplum kuruluşlarına rehberlik etmek, bu gruplarla dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek, fiziksel ve bilişsel yetersizliği olan bireylerin, gençlerin ve kadınların toplumsallaşmasını sağlayacak merkezler açmak.

⁶⁰ T.C. İçişleri Bakanlığı, *Yerel Yönetimler Sosyal Hizmet Rehberi* (Konya: İsmat Matbaacılık, 2005).

⁶¹ Yalçın Akdoğan, “Sosyal Belediyecilik”, *Yerel Siyaset*, Mart 2006, s. 45.

1.2.3. Sosyal Belediyecilik ve Sosyo-kültürel Hizmetler

Yerel yönetimlerin sunduğu sosyal hizmetlerin kapsamı oldukça geniştir. Bu hizmetlerin sunumundaki en temel amaç eşitsizlikleri ortadan kaldırarak vatandaşın insanî yaşam koşullarında yaşayabilmesini sağlamaktır. Vatandaşın öncelikli ihtiyaçları, yoksulluk ve fiziksel yetersizlik durumu olarak öne çıkmaktadır. Yerel yönetimlerde vatandaşın bu tür ihtiyaçlarını karşılamak için, gıda yardımı, katı yakıt yardımı, engelli merkezleri açılması gibi birçok hizmet yapmaktadır. Fakat sosyal belediyecilik kavramı oldukça geniş olduğu için bu kavramın içine ilçe belediyelerinin ve büyükşehir belediyelerinin sunduğu birçok hizmet girmektedir. Sosyal belediyecilikte öne çıkan yoksulluk ve fiziksel yetersizlik durumu sadece hizmet piramidinin üst sıralarında yerini almaktadır.

Yerel yönetimler sosyal belediyecilik faaliyetleri kapsamında en temel olarak, vatandaşın yaşamını idame ettirebilmesi için yetersizliklerini gidermeye ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Fakat sosyo-kültürel belediyecilik bunlara ek olarak halkın kalkınmasını ve gelişmesini destekleyici faaliyetleri de içermektedir. Literatürde belediyelerin sosyo-kültürel faaliyetlerini içeren tam bir liste bulunmasa da, belediye kanunlarına göre sosyo-kültürel hizmetlere girebilecek faaliyetler kısaca şöyle sıralanabilir; kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri ile parkları yapmak, yaptırmak işletmek veya işlettirmek, gerektiğinde mabetler ile sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak ve bu binaların bakım, onarım ve malzeme desteğini sağlamak, kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek, yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek.

Yukarıda sayılan bu hizmetler belediyelerin sunduğu sosyo-kültürel hizmetler olarak değerlendirilse de sosyo-kültürel belediyeciliğin kapsamının gün geçtikçe genişlemeye, gelişmeye devam ettiği ve devamlı yeni hizmetlerin eklendiği de söylenmelidir.

1.3. Sosyo-kültürel Belediyecilik

Ülkemizde toplumun sosyal, kültürel, eğitim, sanat gibi ihtiyaçları gerek merkezî hükümetin kamu kuruluşları, gerek sivil toplum örgütleri ve gerek yerel yönetim birimleri tarafından karşılanmaya çalışılmaktadır. Yerel yönetimler sosyo-kültürel değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması, yayılması ve geliştirilmesi için birçok adım atmaktadır. Yerel yönetimlerin attığı bu adımlarda da kanunlar belirleyici olmaktadır. Bu sebeple önceki bölümlerde sosyal devlet ve sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde, Türkiye Cumhuriyeti anayasaları ve yerel yönetimler için bağlayıcılığı olan kanunlar incelenmiştir. Bu bölümde Türkiye Cumhuriyeti anayasaları ve yerel yönetimler için bağlayıcılığı olan kanunları kapsamında değerlendirmeler ve literatür incelemesi yapılacaktır.

Literatürde sosyo-kültürel belediyecilik hizmetlerinin neler olduğunun tam bir listesi bulunmamaktadır. Bu konu özelinde farklı farklı aktarımlar yer almaktadır. Bunun birinci nedeni, sosyo-kültürel hizmetlerin ilçeden ilçeye farklılık gösterebilmesinden kaynaklanmaktadır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde ‘sosyokültürel’ kelimesinin anlamı olarak, ‘aynı anda bir toplumu veya toplumsal bir grubu ve kendine özgü olan kültürü ilgilendiren’ yazmaktadır. Sosyo-kültür kelimesi, toplum ve toplumun kendine özgü kültürü ile ilgilidir ve bu hizmetlerin belediyeden belediyeye farklılık gösterebilmesi muhtemeldir. İkinci neden de kültürle ilgili olabilir. En temel olarak kültürün, zaman içerisinde değişebildiği, gelişebildiği ve zenginleşebildiği düşünülürse, bu konu özelinde sosyo-kültürel hizmetlerin de zamanla değişen, gelişen ve zenginleşen bir yapıya sahip olmasıyla ilgilidir.

1.3.1. Sosyo-kültürel Hizmetler ve Kültür

Latince toprağı işlemek anlamından gelen ‘kültür’ kelimesinin kökeni, tarım manasındaki ‘colore’ kelimesinden türemiş olan ‘cultura’dan gelmektedir.⁶² XV. yüzyılda İngilizceye ‘culture’ olarak geçen sözcük, çiftçilik ve doğal büyümenin

⁶² Danışman, “Sosyo kültürel politikalar bağlamında sosyal belediyecilik Safranbolu belediyesi örneği”, s. 51.

gözetilmesi manasında kullanılmıştır.⁶³ Kültür kavramı yıllar içerisinde birçok dile çevrilerek değişmiş, çeşitli düşünürlerin, sosyologların, antropologların vb. bilim insanlarının alanına girmiş, zamanla anlamı zenginleşmiş ve günümüze kadar birçok tanımı yapılmıştır. Kültürün tam bir tanımını yapmak oldukça zordur. Örneğin Antropolog C.Kluchohn ve A. L. Kroeber 164 farklı kültür tanımı yapmışlardır.⁶⁴ Bir toplumun üyesi olan insanların yaşamları boyunca edindikleri alışkanlık, her türlü bilgi; inanç, değer, kural, örf ve adetlerin hepsi kültürü oluştur. Toplumsal gelişmedeki bütün maddi ve manevi değerleri oluşturmada kültür kullanılır.⁶⁵ Toplumun içinde bulunan birey kültürü yaşayarak öğrenir. Bu açıklamaya bakılırsa bireyin toplumun kültürüne bağlı olarak geliştiği, öğrendiği sonucu çıkarılabilir. Bu durumda bir toplumun sağlıklı bir şekilde gelişmesi ve büyümesinde sosyo-kültürel belediyeciliğin önemli bir yeri olduğu açıktır. Ayrıca kültür, toplumların şekillenmesinde ve bireylerin yetişmesinde en önemli faktörlerden biridir. Bu sebeple kültür alanında yaşanabilecek sorunlar toplumu olumsuz olarak etkileyebilmektedir.⁶⁶

Sosyo-kültürel hizmetler, kültür alanda yaşanabilecek sorunları en aza indireceği için de önemlidir. Kültür nesilden nesille aktarıldığı için bu alanda yaşanabilecek sorunlar sonraki kuşakları da etkileyebilecektir. Sosyo-kültürel belediye hizmetleri kültürde yaşanabilecek sorunları en aza indirerek hem kültürel değerlerin gelecek kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarılmasını hem de kültürün yayılmasını ve geliştirilmesini sağlamaktadır. Nitekim toplumun kültüre yönelik ihtiyaçları yerelde çok daha iyi karşılanabilmektedir. Yerel yönetimler toplumun veya yerel halkın kültürel geleneklerini ve değerlerini yaşatabilecek ve geliştirebilecek potansiyele sahiptirler.⁶⁷

⁶³ İlknur İlhan, “Belediyelerde kültür politikaları: İstanbul büyükşehir belediyesi örneği” (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, 2013), s. 4.

⁶⁴ Cemal Öztaş ve Eyüp Zengin, “Yerel Yönetimler ve Kültür Hizmetleri”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, sy 54 (31 Ocak 2011): s. 157.

⁶⁵ Halil Hamdi Coşkun, “Belediyelerin eğitim ve kültür faaliyetleri; Fatih Belediyesi örneği” (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, İstanbul Aydın Üniversitesi, 2013), s. 47.

⁶⁶ Öztaş ve Zengin, “Yerel Yönetimler ve Kültür Hizmetleri”, s. 158.

⁶⁷ Danışman, “Sosyo kültürel politikalar bağlamında sosyal belediyecilik Safranbolu belediyesi örneği”, s. 86.

1.3.2. Sosyo-kültürel Belediye Hizmetleri

Sosyo-kültürel belediye hizmetleriyle ilgili belediye ve kanunlarda inceleme yapıldığında bu alana daha çok eğitim, kültür, sanat ve sosyal hizmetlerin girdiği, altyapı hizmetleri ve sosyal yardımların çok fazla dâhil olmadığı görülmektedir. Bu kapsamda sosyo-kültürel hizmetler olarak belediyeler tarafından sunulan eğitim, kültür, sanat ve sosyal hizmetlerine örnek olarak şu hizmetler girebilir.

Çocuklara, gençlere ve öğrencileri yönelik; kreş, yuva ve anaokulu açmak, okulların bakım-onarımını yapmak ve okullara araç-gereç desteği sağlamak, gençlere ve çocuklara yönelik kitap, dergi ve broşür yayınlamak. Dezavantajlı gruplara yönelik; aş evi, huzur evi, kadın koruma evi, çocuk koruma evi açmak. Fiziksel ve zihinsel yetersizliği olan bireylere yönelik; engelli merkezi, fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezi açmak. Tüm vatandaşlara yönelik kültür-sanat ve eğitim faaliyetleri olarak; kütüphane ve müze hizmetleri vermek, kültürel ve sanatsal faaliyetler düzenlemek; kültür gezileri, sinema ve tiyatro etkinlikleri, konferans, seminer, şiir gecesi, müzik dinletisi, anma programları, konser, panel, panayır düzenlemek. Sanat ve kültürle ilgili yarışmalar düzenlemek. Fuar, sanat galerileri, sergi, ören yerleri ve ramazan çadırları kurmak. Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek.

Millet Kırathaneleri hizmetlerini bu hizmetlerden hangilerine oturtmak gerektiği konusu biraz tartışmalı olabilir. Millet Kırathaneleri hem okuma evi hem de kütüphane gibi işlemektedir ve içerisinde yüklü miktarda kitap, dergi, vb. koleksiyonlar vardır. Bu mekânlar, okuma salonu, ders çalışma salonu, araştırma salonu gibi birçok işlevi olan kurumlardır. Bu konuda yerelde önemli olan vatandaşın en çok hangi işlevine ihtiyacı olduğunun belirlenmesidir. Ayrıca bu ihtiyaçların bölgesel olarak da belirlenmesi gerekmektedir. Örneğin konuya İstanbul özelinde bakılacak olursa, İstanbul'da devlet kurumları, üniversiteler veya vakıflar tarafından sunulmakta olan birçok kütüphane hizmeti vardır ve her geçen gün üniversitelerin de artışıyla yeni kütüphaneler yapılmaktadır. Bu bağlamda belki de İstanbul'da kütüphane ihtiyacından ziyade etüt merkezlerine daha çok ihtiyaç olabilir. Bu

durumun tam tersi olarak Anadolu’da kırsal alanlarda yeterince kütüphane hizmeti olmadığı için etüt merkezleri gibi ders çalışmaya uygun alanlardan ziyade kütüphanelere ve bunların geliştirilmesine daha çok ihtiyaç olabilir. Bu durum Millet Kırathaneleri özelinde düşünüldüğünde ise, büyükşehirlerde kitap alanından biraz kısılarak daha çok okuma alanına ağırlık verilebileceği gibi kırsal alanlarda da kitap ve kütüphane işlevlerine daha çok ağırlık verilmesi gerekebilir.

Yerel yönetimleri merkezî idareden ayran en önemli özelliği de budur. Yerel yönetimler vatandaşa yakın birimler oldukları için bölgesel ihtiyaçlara daha hızlı daha verimli ve daha işlevsel olarak cevap verebilmektedir. Sosyo-kültürel belediye hizmetlerinin geliştirilebilmesi için halkın hizmetlerden beklentilerinin tam olarak analizinin yapılması önemlidir.

1.4. Mekân, Çevre ve İnsan İlişkileri

Mekân ve çevre kavramları birçok bilim dalında ele alınan ve her disiplinde farklı farklı inceleme alanlarına sahip olan kavramlardır. Örneğin, bir sosyolog için çevre, sosyal üretim ve sosyal organizasyonu tanımlarken, bir psikolog için çevre, insan ve onun kişisel özelliklerini tanımlamaktadır. Çevreyi psikolojik, sosyal, kültürel, yapay, doğal veya ekonomik olarak ele almak mümkündür. Fakat çevre ve insan ilişkileri söz konusu olduğunda, insan ve çevrenin etkileşimini incelemek önemlidir.⁶⁸ Bu araştırmanın kapsamı da Millet Kırathanelerinin kullanımı ve insanın bu mekânlar ile olan etkileşimi olduğu için, Millet Kırathaneleri birer kamusal alan, kamusal mekân veya mekân olarak değerlendirilecektir.

Literatürde kamusal alan ve kamusal mekânlar hem birbirinden farklı olarak hem de aynı anlamlarda kullanılabilmektedir. Kamusal alan olarak açık alanlardan, kapalı alanlar olarak da kamusal mekân’dan söz edilebilmektedir. Fakat çoğu kaynaklarda kamusal alanlar açık olarak aktarılsa da bu alanın sadece açık alanlardan oluşması gerektiği doğru değildir. Örneğin, Hannah Arendt *İnsanlık Durumu* adlı eserinde kamusal alanları, “Herkesin başkalarının gözüktüğü ve işitildiği”⁶⁹ diye tanımlayarak

⁶⁸ Ebru Erdönmez, *Kamusal Alan ve Toplum* (İstanbul: Şehir Yayınları, 2014), s. 40-45.

⁶⁹ Hannah Arendt, *İnsanlık Durumu*, c. 1, İletişim yayınları; 306 (İstanbul: İletişim Yayınları, 1994), s. 111.

kamusal alanları geniş bir çerçevede değerlendirmiştir. Kamusal alan tartışmalarında kuşkusuz önemli bir yere sahip olan Jürgen Habermas da kapalı bir alana sahip kahvehane ve salonlar gibi çoğu alanın birer kamusal alan olduklarını aktarmıştır.⁷⁰ Habermas'ın dikkat ettiği önemli nokta, bu alanlarda kamuyla ilgili mesellerin özgürce tartışılıyor ve kamuoyu oluşturulabiliyor olmasıdır. Kamusal alan tartışmalarında önde gelen birçok yazarın da tarih içindeki değişen çalışmaları göz önünde bulundurulursa, günümüzde kamusal alanları;

Mülkiyeti özel kişi ya da kuruluş veya devlete ait olan, herkesin kullanımına açık olan, bir araya gelme, tartışma ve kendini ifade edebilme alanları,⁷¹ toplumların ortak kullandığı, sosyo-kültürel yapıda olan ve insanların fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabildikleri alanlar,⁷² birden fazla insanın bir araya gelerek iletişim kurduğu, sosyalleştiği ve sosyal bağlarını güçlendiği mekânlar olarak tanımlamak mümkündür.

1.4.1. Kamusal Alan ve Mekân

Literatürde çok geniş bir yere sahip olan kamusal alan ve kamusal mekân tartışmalarındaki ortak düşünce, bu alanların herkesin kullanımına açık olmasının gerektiğidir. Bu ortak düşünceyi mekân kavramı özelinde değerlendirdiğimizde ise mekânların herkesin kullanımına açık olması gerekmez. Kamusal alan ve mekân kavramlarının birbirinden en ayırt edici özelliği de budur. Esas itibariyle mekânlar kamusal alanları da içine alan geniş bir kavramdır.

Kamusal alan ve kamusal mekân kavramları ise literatürde birbiriyle iç içe geçmiş olan kavramlardır ve birbirlerinin yerine sıklıkla kullanılmaktadır. Bu iki kavramı birbirinden ayırt etmek için şöyle açıklamak mümkündür; kamusal alanlar, herkesin kullanımına açık olan, insanların bir araya gelerek düşüncelerini özgürce tartışabildiği ve kamuoyu oluşturulabilen alanlarken, kamusal mekânlar; herkesin kullanımına açık olan, insanların bir araya gelerek sosyal bağlarını güçlendirebildiği mekânlardır. Fakat

⁷⁰ Jürgen Habermas, *Kamusallığın yapısal dönüşümü* (İstanbul: İletişim Yayınları, 1997), s. 98-101.

⁷¹ Aytül Papila, “Osmanlı’da Kamusal Alan -Osmanlı Külliyesi”, *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5, sy 1 (06 Nisan 2011): s. 63.

⁷² Atakan Süha Karayılmazlar ve Hatice Selma Çelikyay, “Kentlerde Kamusal Alanların Tasarımı ve Önemi”, *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 9, sy 17 (01 Temmuz 2018): s. 83.

bu iki açıklamada birbiriyle iç içe anlamlarda kullanılabilir. Aslında bu iki kavram arasında net bir ayrım yapmakta oldukça zordur. Bu kavramları daha detaylı inceleyerek birbiri ile olan ilişkilerini ve Millet Kırathaneleri özelinde değerlendirmelerini yapmak daha açıklayıcı olacaktır.

1.4.1.1. Kamusal Alan Kavramı

Kamusal alan kavramı, tarih boyunca farklı alanlarda ve farklı boyutlarda tartışılan bir kavram olmuştur. Yıllarca sosyal bilimlerde çokça tartışılan bu kavram günümüzde, toplumsal gelişmeleri ve değişimleri anlatmak amacıyla sıklıkla gündeme gelmektedir. Bu kavramın tarihsel olarak kökeni Antik Yunan Dönemine kadar gitmekle birlikte 1980’li ve 1990’lı yıllarda oldukça tartışılan bir kavram haline dönüşmüştür. Bu tartışmaların en önemli isimlerinden bir tanesi kuşkusuz Jürgen Habermas’dır. Habermas, *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü*⁷³ adlı eserinde kamusal alanı tarihî olarak ele almış, bu kavramın tarihsel dönüşümünü değerlendirmiş ve literatüre girmesini sağlamıştır. Ayrıca kamusal alan ve özel alan ayrımını dile getirmiş, bu ayrımın burjuva toplumu döneminde oluştuğunu aktarmış ve burjuva kamusu olarak isimlendirdiği kavram üzerinde yoğunlaşmıştır. Habermas bu eserde esas olarak burjuva kamusal alanının tipolojisinin tahlilini yapmaya çalışmıştır.

Türk Dil Kurumunda ‘kamusal alan’ anlamına bakıldığında, kamuya ait, kamuyla ilgili işlerin yapıldığı yer yazmakta olduğu görülebilir. ‘Kamu’ sözlük anlamı olarak da halk hizmeti gören devlet organının tümü ve bir ülkedeki halkın bütünü yazmaktadır. Kamusal sözcüğü ise ‘kamu’dan türeyen bir sözcüktür ve anlamı kamu ile ilgili olarak aktarılmıştır. Nitekim kamusal ve kamu sözcüğünün birbiriyle iç içe anlamlar taşıdığı söylenebilir. Ancak Habermas, kamusal ve kamu kavramlarının günlük dilde kullanımının farklı anlamlar taşıyabileceklerini, bu durumun tarihin değişik evrelerinden kaynaklandığını, sanayisi gelişmiş ve sosyal devlet olarak örgütlenen burjuva toplumunun şartlarına eş zamanlı olarak uyarlanan kullanımları içinde birbirleriyle bulanık bir ilişki içerisinde olduklarını aktarır.⁷⁴ Bir diğer değişle

⁷³ Habermas, *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü*.

⁷⁴ Habermas, s. 57.

Habermas'a göre kamu ve kamusal sözcüklerinin anlamı, tarih içerisinde değişimler göstermiş ve aynı şekilde kamusal alanlarda bu değişiminden etkilenmiştir.

Kamusal alan tartışmalarında bir diğer önemli kişi Richard Sennet de *Kamusal İnsanın Çöküşü*⁷⁵ adlı eserinde kamu ve kamusal sözcüklerin değişen anlamlarından bahsetmiş, tıpkı Habermas gibi özel alan sözcüğüne de değinerek, kamusal-özel, kamusal-kişisel gibi kamusal alan ve özel alanlardan bahsetmiştir. Sennet kamusal alan için herkesin denetimine açık olan, özel alan için de kişinin aile ve arkadaşlarıyla sınırlı olan mahfuz bir yaşam alanı olduğuna değinir.⁷⁶ Bu açıklamaya göre kamusal alanın insanın özelinin dışında olan; evin dışında kalan ve herkes tarafından ulaşılabilen alanlar olduğu da söylenebilir. Sennet genel manada kamusal alan ve özel alan kavramı üzerinde yoğunlaşarak kamusal alanla özel alan ayrımının XVIII. yüzyılda ortaya çıktığını söylemiştir.

Kamusal ve özel alan tartışmaları tarih boyunca her zaman tartışılan bir konu olagelmıştır. Günümüzde bile hangi alanın özel, hangi alanın kamusal olduğu, kamusal alandan özel alanın nerede ayrıldığı konusu tartışılabilmektedir. Kamusal alan tartışmalarında önemli bir yere sahip olan diğer bir kişi olan Hannah Arendt de *İnsanlık Durumu*⁷⁷ adlı eserinde kamusal alanlar için, müşterek olan; kamuda olan her şeyin herkes tarafından görülebileceğinden,⁷⁸ özel alan için de mülkiyet, mahrumiyet; özel olanın başkasının mahrumiyetinden olabileceğinden bahsetmiştir.⁷⁹

Kamusal alan ve özel alan tartışmaları dışında Habermas, kamusal alanın sosyoloji, hukuk, siyaset alanlarında da sınırlarının çizilmemiş olduğunu eleştirmiş ve bu sınırların çizilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Kamusal alan tartışmaları farklı disiplinlerde de ele alınan bir kavramdır. Siyasal bilimler alanı üzerinden bakıldığında devlet dışında kalan ve sivil toplumu içeren kamusal alan; demokrasi tartışmalarının merkezinde yer alan bir kavramdır. Bu alanda kamusal işler görülür, tartışılır ve kamuoyu şekillenir. Habermas da demokrasinin varlık kazanabilmesi için sürekliliğini koruyan bir kamusal alanın gerekliliğini vurgulamıştır. Temel olarak literatürde

⁷⁵ Richard Sennett, *Kamusal insanın çöküşü*, Ayrıntı yayınları (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996).

⁷⁶ Sennett, s. 31.

⁷⁷ Arendt, *İnsanlık Durumu*.

⁷⁸ Arendt, 1:s. 74-75.

⁷⁹ Arendt, 1:s. 86-87.

demokrasinin merkezinde görülen kamusal alanlar, herkesin kullanıma açık olduğu için ve din, dil, ırk, yaş ve cinsiyet ayrımı olmaksızın herkesin özgürce kendini ifade ettiği ve bu düşüncelerin, ulusal-yerel medyada, sosyal medyada yer bulduğu ve kitlesel olarak da yaygınlaşma imkânına kavuştuğu için, etkili kamuoyu oluşturulabilen alanlar olmuşlardır.

İlk zamanlarda yazılı basın, sonrasında görsel ve işitsel teknolojilerin gelişmesiyle kamusal alan tartışmaları daha ağırlıklı olarak medya üzerine kaymaya başlamıştır. Bu ortamlar vatandaşların örgütlenme ve ifade özgürlüğü hakkını kullanabilmesini sağlamasının yanında, onların kamu yararını içeren herhangi bir konuda tartışabilme ortamı da sağlamaktadır. Hatta günümüzde Twitter gibi sosyal medya platformları üzerinden halk, devlet yöneticilerine anında ulaşabilmekte ve tepkilerini gösterebilmektedir. Bu sayede bu tip kamusal ortamlar, fikirlerin kitlesel olarak serbest ve hızlı bir şekilde dolaşmasına da imkân vermektedir.⁸⁰ Bu şekilde kamusal alanlar, insanların fikir ve görüşlerini açıkça dile getirebildiği bir alanı da kapsayarak kamuoyu oluşturmakta ve demokrasinin merkezinde görülebilmektedir. Devletin dışında tanımlanmış olan kamusal alanlar, yeni demokratik mekanizmaların oluşmasını da katkı sağlamış olmaktadır.

Sosyal açıdan ise, toplumu anlayabilmek için mekân, çevre ve insan ilişkileri bağlamında incelendiğinde kamusal alanlar; toplumun yararı için düzenlenmiş, herkesin ulaşabileceği, sosyal ve kültürel yapıda olan, birden fazla insanın bir araya gelerek iletişim kurduğu, sosyalleştiği ve bağlarını güçlendiği ortak mekânlar olduğu söylenebilir. Alenî bir mekânı simgeleyen kamusal alanlar bireylerin toplum içinde var olmalarını da sağlamaktadır. Ayrıca günlük ilişkilerin gözler önüne serildiği ve toplumu anlamayı kolaylaştıran bir alanı da kapsamaktadır.⁸¹

Kamusal alanlar, mülkiyeti özel kişi ya da kuruluş veya devlete ait olan, herkesin kullanımına açık olan, bir araya gelme, tartışma ve kendini ifade edebilme mekânlarıdır.⁸² Toplumların ortak kullanımına sahip olan bu alanlarda insanlar,

⁸⁰ Uğur Köksal Odabaş, “Tarihsel Süreçte Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü ve Habermas”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22, sy Özel Sayı 2 (22 Ekim 2018): s. 2052.

⁸¹ Betül Kızıltepe, “Üçüncü yerler ve gençlik: Balıkesir’de kafeler örnek olay incelemesi” (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir, Balıkesir Üniversitesi, 2016), s. 6.

⁸² Papila, “Osmanlı’da Kamusal Alan -Osmanlı Külliyesi”, s. 63.

fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılar. Ayrıca kamusal alanlarda evre ve insan arasında fiziksel ve algısal etkileşimler olur. Kamusal alanların kalitesi insan yaşamının kalitesine de etki eder.⁸³ Bu alanların, toplum yararı için düzenlenmiş, sosyo-kültürel yapıda olan ortak yaşam alanları veya mekânlar olduğu söylenebilir.

1.4.1.2. Kamusal Alan ve Kamusal Mekân İlişkisi

Kamusal alan ve kamusal mekânın anlamları, toplumsal gelişmeleri ve değişimleri anlatmak amacıyla sıklıkla araştırılmaktadır. Yapılan araştırmaların kapsamına bakıldığında, kamusal alan kavramı araştırmaların içeriğinde kamusal mekân, kamusal mekân araştırmalarının içeriğinde de sıklıkla kamusal alan kavramının yer aldığı görülebilmektedir. Bu durumdan kamusal alan ve kamusal mekân kavramlarının birbirleriyle i içe olan kavramlar oldukları veya aslında birbiriyle aynı anlamda kullanıldıkları sonucu da çıkarılabilir. Bu iki kavramın birbirleriyle olan ilişkisini daha iyi açıklamak için öncelikle, kamusal alan ve mekân anlamlarına kısaca değinilirse; kamusal alan, bütün yurttaşların kullanımına açık olan ve herhangi bir sınırlama olmayan kapalı mekânlara veya açık alanlara denir. Diğer bir ifadeyle içinde mekânları da barındırır. Mekân ise, fiziki bir olgu olarak anlaşılsa da aslında toplumsal olayların içinde geçtiği sosyal bir ortamdır.

Sözlük anlamıyla mekân; yer, bulunan yer, ev, yurt ve uzay anlamlarıyla aktarılmaktadır. Bu tanımı açmak gerekirse mekân; insanın içinde bulunduğu ya da bulunmadığı, tüm ortamları kapsayabilir. Mekânlar zel alan kapsamında olan evleri de kapsayacağı gibi, herkesin kullanımına açık olan kamusal alanları da içine alır. Toplumsal ve sosyal olayları içine alabilmesiyle hem kamusal alanları kapsamına alır hem de bu alanların dışındaki bütün ortamları da kapsar. Kamusal alanları, mekânlardan ayıran en önemli nokta; kamusal alanların herkese açık olması gerekirken mekânların ise herkese açık olması gerekmez.

Bu noktada kamusal alan ve kamusal mekân ilişkisini anlamlandırmak gerekirse öncelikle, kamusal alanlar bütün yurttaşların kullanımına açık olduğu için kamusal mekânların da bütün yurttaşların kullanımına açık olması gerektiğidir. Kamusal

⁸³ Karayilmazlar ve elikyay, “Kentlerde Kamusal Alanların Tasarımı ve önemi”, s. 83.

alanların herkesin kullanımına açık olması dışında, en temel anlamı toplumsal olayların görüldüğü, özgürce tartışıldığı ve kamuoyu oluşturulduğu alanlar olmasıdır. Fakat mekân anlamı itibariyle, bunların dışındaki diğer sosyal anlamları da kapsayabilmektedir. Kamusal mekânlar; parklar, meydanlar, kahvehaneler, kafeler, kütüphaneler, sinemalar, tiyatrolar ve hatta pazar, market, mağaza gibi birçok alanı da içerisinde alabilir. Kamusal mekân kavramının mekân ile olan farkı ve kamusal alan ile olan benzerliği, herkesin kullanımına açık olması gerektiğidir. Fakat tarih içerisinde özellikle kadınların kamusal alanlardan dışlanması, aslında kamusal alanların da herkesin kullanımına açık olmadığını göstermektedir. Bu durumda kamusal alan ya da kamusal mekânları birbiriyle aynı anlamda kullanmak da mümkün olabilir.

Kamusal alanlara, toplumsal olayların görüldüğü, özgürce tartışıldığı ve kamuoyu oluşturulduğu alanlar olarak, kamusal mekânlara ise içerisinde tartışma ya da sohbet ortamı olmasına gerek olmadan tüm insanların, alışveriş gibi bir ihtiyaç doğrultusunda da kullanabildiği mekânlar olarak da bakılabilir.

1.4.1.3. Kamusal Alan Olarak Millet Kırathaneleri

Kamusal alan anlamı olarak, herkesin kullanımına açık olan, mülkiyeti özel kişi, kuruluş ya da devlete ait olan, toplumsal olayların içinde geçtiği, insanların bir araya gelerek sosyalleştiği ve sosyal bağlarını güçlendirdiği, düşüncelerini özgürce tartışabildiği mekânlar olabileceği gibi; insanların herhangi bir sosyal etkileşime girmedeği, alışveriş gibi kişisel bir ihtiyacı için kullandığı kamusal mekânlar olarak da tanımlandığı yukarıda aktarılmıştı. Millet Kırathaneleri özelinde değerlendirildiğinde ise bu mekânlar birer kamusal alan olarak bakılabilmesi mümkündür. Fakat sosyal devletin yereldeki uygulayıcısı konumunda olan sosyo-kültürel belediye hizmetleri olarak değerlendirilen bu mekânları halk, ne derece eşit olarak kullanabilmektedir? Özellikle dezavantajlı grupların bu mekânlar özelindeki durumları ne düzeydedir? Bu sorular Millet Kırathanelerini kamusal alan ve sosyal devlet kavramları üzerine olan kuramsal çerçeve ve uygulamadaki öncelikler üzerinden değerlendirmemizi gerekli ve mümkün kılar.

1.4.1.3.1.Millet Kırâathaneleri ve Kamusal Alanlarda  ocuklar

Yerel yönetimlerin sosyo-kültürel belediyeçilik faaliyetleri altında sunduğu kamusal alanlar olarak Millet Kır athanelerinin ayırım gözetmeden herkesin kullanımına açık olması gerektiği düşünülebilir. Özellikle sosyal devletin yereldeki eşitsizliklerin dengeleyicisi olan yerel yönetimlerin, kamusal alanları herkesin eşit imkânlarla kullanımını sağlanması beklenebilir. Peki neden bazı Millet Kırâathanelerinde ya  kısıtlaması getirilmiştir? Bu sorunun cevabını alabilmek için  stanbul  zelinde Zeytinburnu Belediyesi Millet Kırâathaneleri koordinatörü Selahattin  zt rk Bey’le yapt  m g r   mede Selahattin Bey, Zeytinburnu Belediyesinin özellikle 8-15 yaş arası çocuklara yönelik bilgi evleri olduğunu ve  ocuk kullanıcıların buraları kullanabileceklerini söylemiştir. Zeytinburnu Belediyesi bilgi evlerinin hizmet amacı; okuma alışkanlığını yaygınlaştırmak, çocuklara ders çalışma ortamı sağlamak, sosyal ve kültürel hayatın gelişmesine yardımcı olmak ve bu doğrultuda çocuklara rehberlik etmek olarak söylenebilir.⁸⁴ Bu durumda Millet Kırâathaneleri hizmetleriyle benzer işlevleri karşılamakla kalmayıp, çocuklar için ekstra hizmetlerin de olduğu söylenebilir. Ek olarak Selahattin Bey ya  kısıtlamasıyla alakalı ilgi çekici bir noktanın altını çizerek bu tip mek nlardaki ‘ ocuk istismarı’ olasılığının bu şekilde  nlenece i konusuna da dikkat çekmiştir.

Dünyada  ocuk istismarları oranları oldukça yüksektir.⁸⁵ Bu istismarlar hem özel alanlar olan evlerde hem de kamusal alanlarda olabilmektedir. Bu istismarları önlemek için tüm dünyada ve ülkemizde birtakım tedbirler alınmaktadır. Şüphesiz alınabilecek tedbirlerden en önemlisi istismarın olu abilece i zeminlerin ortadan kaldırılmasıdır. Ülkemizde ve dünyada kamusal alanlarda bunu sağlayabilmek için alınabilecek tedbirler arasında, kamusal mekân kullanımında ya  sınırı getirilebileceği gibi bu alanların ebeveyn eşliğinde-gözetiminde kullanımına izin verilmesinin sağlanması da olabilir. Ek olarak çocukların kamusal alanları  ocuk bakıcıları ya da  ocuk hostesleri-hemşireleri tarafından gözlem altında tutularak kullanmaları da sağlanabilir. Bu tedbirler  ocuk istismarının olu abilece i zeminleri bir nebze ortadan kaldıracaktır.

⁸⁴ “Zeytinburnu Bilgi Evleri”, Bilgi Evi, erişim 08 Aralık 2020, <http://www.bilgievi.org.tr/Sayfalar/11/Kurumsal/Tarihce.aspx>.

⁸⁵ “Child Maltreatment”, World Health Organization, erişim 08 Aralık 2020, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>.

Bu konunun dışında, çocukların bir rehber ya da özel ilgiye ihtiyaçları vardır. Bu konu sosyal devletin çıktıları arasında değerlendirilmektedir.⁸⁶ Yerel yönetimler de sosyal belediyeçilik faaliyetleri çerçevesinde kamusal alanlarda dezavantajlı gruplar içinde olan çocuklara yönelik birçok hizmet vermektedir. Bunlara örnek olarak çocuk kütüphaneleri ve kreşler verilebilir. Kamusal alan olarak Millet Kırathaneleri özelinde değerlendirildiğinde, İstanbul Zeytinburnu Belediyesi Millet Kırathanelerinde 16 yaş sınırı getirmiştir. Fakat bu yaş aralığının kullanabileceği bilgi evleri de Zeytinburnu İlçesinde faaliyet göstermektedir. Bu konuyla ilgili İstanbul'da bulunan Başakşehir Millet Kırathanesi içerisinde ise sadece çocukların kullanabileceği özel bir alan oluşturmuştur.⁸⁷ Sonuç olarak sosyal devletin yereldeki temsilcileri olan belediyeler, dezavantajlı konumda olan çocuklar için, Millet Kırathaneleri özelinde de birtakım tedbirler almaktadır.

1.4.1.3.2. Millet Kırathaneleri ve Kamusal Alanlarda Kadınlar

Kamusal alanlarda diğer bir dezavantajlı grup olarak kadınlar öne çıkmaktadır. Tarih boyunca kadınlar kamusal alanlardan dışlanmış ve sosyal, ekonomik ve siyasî kaynaklara erişimde dezavantajlı konumda olmuştur. Bu konu birçok çalışmanın öznesi konumunda da bulunmuştur. Örneğin, Habermas *Kamusallığın yapısal dönüşümü* adlı çalışmasında, kamusal alanlar olan kahvehaneler gibi çoğu kamusal alandan kadınların dışlandığını aktarmıştır.⁸⁸ Habermas, Endüstri Devriminden sonra burjuva kamusu olarak adlandırdığı alanda kadınların yaşadığı sıkıntıları ve kamusal alanda kadının yerini; avcı-toplayıcı topluluklar, Antik Roma Dönemi ve yakın tarihimizdeki burjuva kamusunu da kapsayacak şekilde tarihî bağlamda ele almıştır.⁸⁹ Habermas kadınların tarih içerisinde her zaman eşit olmayan bir konumda olduğunu aktarmasının yanı sıra, Endüstri Devrimi öncesindeki dönemlerde daha eşit bir konumda olduklarını ve kamusal alanın içinde daha fazla bulunduklarını da

⁸⁶ Bilge Doğanlı ve Güliz Karaörs, “Çocuk İstismarı ve Sosyal Devlet Kapsamında Çocuk İstismarına Yönelik Alınan Önlemler”, *The Journal of International Scientific Researches* 2, sy 7 (26 Aralık 2017): 82-92.

⁸⁷ “Başakşehir Millet Kırathanesi”, erişim 11 Kasım 2020, <http://www.basaksehir-milletkiraathanesi.com/basaksehir-millet-kiraathanesi>.

⁸⁸ Habermas, *Kamusallığın yapısal dönüşümü*, s. 100-101.

⁸⁹ Habermas, *Kamusallığın yapısal dönüşümü*.

aktarmıştır. Kadınların kamusal alanlara çıkma talepleri bağlamında ele alan diğer önemli bir çalışma, Mary Wollstonecraft'ın *A Vindication of the Rights of Women* (Kadın haklarının gerekçelendirilmesi) adlı eseridir⁹⁰. Bu eser Endüstri Devriminden sonra kadınların kamusal alanda var olma çabalarını ele alan önemli bir eser olarak literatüre girmiştir.

Kadınların özel alandan kamusal alana geçişini sağlamaya yönelik en önemli girişimler, Amerikan Bağımsızlık Bildirisi, Fransa'nın İnsan Hakları Bildirgesi gibi kadın haklarını kapsayan bildirilerden sonra, özel alanda hapsolan kadınların haklarını aramak için feminist⁹¹ grupların oluşmaya başlamasıyla olmuştur.⁹² XVIII. ve XIX. yüzyıllarda belirginleşmeye başlayan feminizm, eğitim olanağına sahip olmaları ve özellikle oy hakkının kazanılması için mücadele eden kadınlar ve erkekler için kullanılmıştır.⁹³ Bu yıllardaki mücadeleler⁹⁴ feminizm birinci dalgası olarak da tanımlanmaktadır.

Birinci dalga feminizm, XIX. yüzyılda kadınların Amerika ve Avrupa'da; mülkiyet, eğitim ve oy kullanma gibi konularda birtakım hakkı elde etmelerini sağlamıştır.⁹⁵ Amerika'da kadınlara ilk oy hakkı 1920 yılında,⁹⁶ İngiltere'de 1918 yılında⁹⁷ verilmiştir. Türkiye'de ise kadınların oy kullanma hakkı Cumhuriyet Döneminde olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında başlatılan batılılaşma ve medenileşme

⁹⁰ Bu eserin Deniz Hakyemez tarafından Türkçeye çevrilerek 2020 yılında yayımlanan bir çevirisi de mevcuttur, Mary Wollstonecraft, Kadın haklarının gerekçelendirilmesi, Türkiye İş Bankası Kültür yayınları (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020).

⁹¹ Feminizm, birçok farklı disiplinde inceleme olanağına sahip olan ve birçok farklı tanımı olabilen bir kavramdır. En genel olarak bu kavram, kadın-erkek arasındaki eşitsizliği, kadın haklarının geliştirilmesiyle eşitliği sağlamaya çalışan bir görüş olarak açıklanabilir, Gordon Marshall, Sosyoloji sözlüğü (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999), s. 240.

⁹² Büşra Özudoğru, "Beyaz Feminizm ve Öteki Kadınlar", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6, sy 12 (28 Aralık 2018): s. 4.

⁹³ Gordon Marshall, *Sosyoloji sözlüğü* (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999), s. 240.

⁹⁴ Bu mücadelelerin içerisinde kadınların oy ve temsil hakkını savunan, *Opinion des Femmes* 'kadınların görüşü' ve *La Voix des Femmes* 'kadınların sesi' gibi süreli yayınlarda olmuştur, Andree Michel, Feminizm, Kadın sözü dizisi (İstanbul: Kadın Çevresi, 1984), s. 93.

⁹⁵ Ali Coşkun ve Emine Öztürk, "Türk Kadınının Feminizme Bakışı (Erzurum Örneği)", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, sy 20 (2009): s. 118.

⁹⁶ Serdar Örnek, "ABD'de Kadın Haklarının Gelişimi", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy 29 (01 Haziran 2015): s. 110.

⁹⁷ Onur Yamaner, "Birinci Dünya Savaşı'nda İngiliz Kadını Üzerine Bir İnceleme: Savaşın İngiliz Kadınının Hayatına Etkisi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy 42 (20 Haziran 2015): s. 148.

hareketiyle kadınlar, 1930 yılında belediye, 1932 yılında muhtarlık ve 1934 yılında genel seçimlere katılma hakkı kazanmışlardır.⁹⁸

Feminizmin ikinci dalgası ise, 1960'tan sonra Avrupa da başlamış ve 1990'lı yıllara kadar devam etmiştir.⁹⁹ İkinci dalga feminizm, sosyal bilimlerde önemli yer tutmuş ve akademik çalışma yaparak kendini kabul ettirmeye çalışan kadınların sayıları artmaya başlamıştır.¹⁰⁰ Üçüncü dalga¹⁰¹ olarak açıklanan feminizm hareketi ise 1980'lerin sonunda başlamıştır.¹⁰² Daha öncekiler sadece cinsiyet ayrımına odaklanırken bu dalgada ulusal ve uluslararası düzeyde sınıfsal farklılıklar, ırk ayrımı, kadına şiddet gibi kadın sorunlarının çeşitliliğine odaklanılmıştır.¹⁰³ Türkiye'de ise feminizmin 'kadın sorunları' genel olarak 1970'lerde akademik disiplinler altında kendine bir alan bularak gelişmeye başladığı söylenebilir.¹⁰⁴ Türkiye'de feminist yaklaşımların sosyal bilimlerde yoğun olarak incelenmeye başlaması ve özellikle siyaset bilimlerini etkilemesi ise, üçüncü dalga feminizm hareketinin başladığı yıllara denk gelmiştir.¹⁰⁵

Dünya'da ulus üstü (supranational) düzeyde barış, adalet, güvenlik, sosyal eşitlik ve ekonomik kalkınmayı ülkelerarası iş birliğini sağlayarak düzeltmeye çalışan, insan haklarının korunmasına yönelik faaliyet gösteren, Birleşmiş Milletler Örgütü (BM),¹⁰⁶ bu amaçları sağlamaya yönelik birçok belge düzenlemiştir. Bu örgütün özel korumaya ihtiyacı olan kadınlar için, özellikle kadınlara karşı olan ayrımcılığı önlemeye yönelik hazırladığı sözleşmeler de vardır. Bu sözleşmelere örnek olarak; '1952 tarihli Birleşmiş Milletler Kadınların Siyasal Hakları Sözleşmesi', '1957 tarihli Evli Kadınların Vatandaşlığına Dair Sözleşme', '1967 tarihli Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Bildirisi', '1993 tarihli Kadınlara Karşı Şiddetin Ortadan

⁹⁸ Cemile Burcu Kartal, "Türkiye'de Kadınların İlk Defa Oy Kullandığı 1930 Belediye Seçimlerinde Türk Kadınlar Birliği'nin Faaliyetleri", *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy 3 (01 Kasım 2016): s. 166.

⁹⁹ Örnek, "ABD'de Kadın Haklarının Gelişimi", s. 106.

¹⁰⁰ Marshall, *Sosyoloji sözlüğü*, s. 240.

¹⁰¹ Üçüncü dalga feminizm Amerika'da 'grrl feminizm', Avrupa'da ise 'new feminism' olarak adlandırılmıştır, Örnek, "ABD'de Kadın Haklarının Gelişimi", s. 116.

¹⁰² Özüdoğru, "Beyaz Feminizm ve Öteki Kadınlar", s. 309.

¹⁰³ Özüdoğru, s. 309; Örnek, "ABD'de Kadın Haklarının Gelişimi", s. 116.

¹⁰⁴ Serpil Sancar, "Türkiye'de Feminizmin Siyasal Bilimlere Etkisi", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, sy 40 (22 Kasım 2011): s. 120.

¹⁰⁵ Sancar, s. 119.

¹⁰⁶ "United Nations", Wikipedia The Free Encyclopedia, erişim 17 Aralık 2020, https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations.

Kaldırılması Bildirisi' verilebilir.¹⁰⁷ BM tarafından kadın ayrımcılığına karşılık çıkardığı ve Türkiye'nin de taraf olduğu önemli sözleşmelerden bir tanesi, 'Kadınlara Karşılık Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'dir.¹⁰⁸

Türkiye'de sosyal devletin en temel işlevi, eşitsizlikleri ortadan kaldırmaktır. Kadınlara yönelik eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de anayasa ve yasalarda düzenlemeler yapılmıştır. Yukarıdaki sözleşme kapsamında kanun ve yasalarda yapılan değişiklikler dışında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 90. maddesine 2004 yılında yapılan anayasa değişikliği ile eklenen, *"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır"*¹⁰⁹ ek cümlesi, sözleşmenin kanun karşısında üstünlüğünün öne çıkarması açısından da önemli bir düzenlemedir.

Türkiye'de kadınların durumunu Millet Kiraathaneleri özelinde açıklayabilmek için, öncelikle Millet Kiraathanelerinin oluşumunda rol oynayan AKP hükümetinin, kadına karşı olan yaklaşımına kısaca değinilmesi daha açıklayıcı olacaktır. Türkiye'de kadınların kamusal alanlarda ayrımcılığa uğramadan kamusal alanları kullanabilmesi yönünde özellikle 1990'lı yılların sonlarında tartışılan en temel konu, türbanlı kadınların kamu kurumlarına alınmamasıdır.¹¹⁰ AKP iktidarı döneminde de kadınların kamusal alanlarda var olmasına yönelik en radikal değişiklikleri, bu konu özelinde gerçekleştirdiği öncelikli olarak söylenebilir. Bu konu özelinde yapılan önemli değişikliklerden bir tanesi 'Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık

¹⁰⁷ Fatmagül KALE Özçelik, "Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi'nin Usule ve Esasa İlişkin Düzenlemeleri ve Türk Anayasa Hukuku'na Yansımaları", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, sy 8 (26 Ocak 2017): s. 319.

¹⁰⁸ "The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women", UN Women, erişim 17 Aralık 2020, <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>.; Türkiye'de bu sözleşme 24 Temmuz 1985 tarihinde bakanlar kurulunca onaylanmış ve 14 Ekim 1985 tarihinde resmî gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir, "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi", T.C. Resmî Gazete, 14 Ekim 1985.

¹⁰⁹ "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982 Anayasası)", 2709, (1982), <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/anayasa/>.

¹¹⁰ Sema Akboğa, "Türkiye Siyasi ve Toplumsal Hayatında Başörtüsünün Değişen Anlamları", *Liberal Düşünce Dergisi* 25, sy 98 (03 Aralık 2020): 83-101, <https://doi.org/10.36484/liberal.692152>; Armağan Öztürk, "Özgürlüğün Yasakla Diyalektiği yada Türban Sorunu Üzerine Üç Tartışma", *Tezkire: Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim*, sy 45 (2006): 75-102.

ve Kıyafetine Dair Yönetmelik' ile yapılmıştır.¹¹¹ 1982 yılında Orgeneral Kenan Evren'in Cumhurbaşkanlığı döneminde yürürlüğe giren yönetmeliğin, 5. maddesinin birinci fıkrasının a bendinde bulunan ve kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan kadınların kılık kıyafetiyle ilgili “görev mahallinde baş daima açık”¹¹² yazan birinci cümlelerin, 2013 yılında yürürlükten kaldırılmasıyla olmuştur.¹¹³

AKP iktidarı döneminde kamusal alanda kadın eşitliği konusunda yapılan önemli bir değişiklik de 2004 yılında Anayasanın 10. maddesine eklenen “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.”¹¹⁴ yazılı ek fıkradır. Bu değişikle kadınların erkekler karşısında eşitliği anayasal güvence altına alınmıştır.

AKP'nin 2002 Genel Seçimleri Beyannamesi'nde 'Kadın Sorunları' bölümünde, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ile getirilen ilkelerin uygulanmasına yönelik düzenlemelerin yapılacağı vurgulanmıştır.¹¹⁵ Ek olarak AKP iktidarında kadının ve ailenin önemi üzerine detaylıca eğildiği gözükmemektedir.¹¹⁶ Parti 'toplumsal cinsiyet eşitliği' ifadesi yerine temel fırsat eşitsizliklerine odaklanan 'toplumsal cinsiyet adaleti' kavramını kullanmaktadır¹¹⁷. Kadının kamusal alanlarda var olması konusunda AKP iktidarı döneminde birçok girişim yapıldığı söylenebilir. Bunun dışında AKP'nin 'en az üç çocuk', 'üç çocuk sahibi kadınlara erken emeklilik' gibi söylemleriyle, kadınları kamusal alanların dışında tutmaya çalıştığını aktaran çalışmalar da mevcuttur.¹¹⁸

¹¹¹ “Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik”, T.C. Resmî Gazete, 08 Ekim 2013.

¹¹² “Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik”, T.C. Resmî Gazete, 25 Ekim 1982.

¹¹³ “Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik”, 08 Ekim 2013.

¹¹⁴ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982 Anayasası).

¹¹⁵ AK Parti 2002 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi (Tanıtım ve Medya Başkanlığı, 2015), <https://www.akparti.org.tr/media/318780/3-kasim-2002-genel-secimleri-secim-beyannamesi-sayfalar.pdf>.

¹¹⁶ Şebnem Cansun, “AK Parti'nin Aylık Dergisi Türkiye Bülteni'nde Kadın Siyasetçiler ve Kadın Politikalarının Sunumu”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 2008, sy 1 (01 Mart 2008): 186-213; “AK Parti Kadın Kolları Genel Merkezi”, erişim 17 Aralık 2020, <https://kadinkollari.akparti.org.tr/>.

¹¹⁷ Sare Aydın Yılmaz, “A New Momentum: Gender Justice in the Women's Movement.”, *Turkish Policy Quarterly* 3, sy 4 (2015): s. 108.

¹¹⁸ Aysel Günindi Ersöz, “Özel Alan / Kamusal Alan Dikotomisi: Kadınlığın 'Doğası' ve Kamusal Alandan Dışlanmışlığı”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 18, sy 1 (16 Mayıs 2015): 80-102; Banu

Millet Kırâathaneleri AKP hükümetinin seçim vaadi olarak gündeme gelmiş ve 2018 yılından sonra açılmaya ve yaygınlaşmaya ba lamı tır. Kamusal alanlar olarak bu mekânlara karşı AKP genel başkanı Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kadınların bu mekânlardan eşit imkânlarla faydalanabilmesi konusundaki bakışı, mevcut hükümetin de tutumunu belirleyeceği varsayılabilir. Bu konu özelinde Erdoğan'ın kadınların bu mekânları kullanımı konusunda, Haziran 2018 seçimleri öncesinde Hatay'da yaptığı mitingde dile getirdiği söylemleri belirleyici olacaktır. Erdoğan halka seslenirken, Millet Kırâathaneleri özelinde kadınlarla ilgili şunları söylemiştir;¹¹⁹

“Birinci derecede buralar sizin için, kızlar buralar birinci derecede sizin için”.

Erdoğan'ın bu söyleminden, bu konuya karşı daha hassas olunabilece i ortaya çıkabilir. Diğer bir ifadeyle, kadınların kamusal alanlarda var olması Millet Kırâathaneleri özelinde değerlendirilirse, yasal olarak kadınların bu mekânları kullanması yönünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Erdoğan'ın ifadesi kız öğrenciler için kır athanelerin güvenli bir çalışma ortamı olduğunu ve fırsat e itli inin sağlanması temel alındığını anlatmaktadır. Fakat bu konuyu değerlendirebilmek için pek çok farklı değişkeni incelemek gerekmektedir. Kadınlar sosyal, psikolojik sorunları ya da demografik özellikleri nedeniyle de bu mekânları kullanamayabilir. Bu yönüyle bu konu, anket çalışmasının sonuçlarının aktarıldığı ‘Araştırmanın Bulguları ve Vaka Analizi’ bölümünde ayrıca incelenmiştir.

Millet Kırâathaneleri kullanıcı profili özelinde de kadınların bu mekânları ne derece eşit imkânlarla kullanabilecekleri konusunda bir değerlendirme yapılabilir. Bu tezde yer alan anket çalışması verilerine göre, Millet Kır athanesi kullanıcılarının çoğunlukla öğrencilerden olu tu ı tespit edilmiştir. Ayrıca bu mekânların çoğunlukla yüksekokul   rencilerinin kullandığı da söylenebilir. Diğer bir ifadeyle kadınların bu mekânları kullanımına eğitim düzeylerinin etki edebilecek olması varsayılabilir. Bu aşamada kadınların eğitim düzeyleri, erkeklerin düzeyi ile kıyaslama yapılarak değerlendirilebilir. Yükseköğretim okullaşma oranı, Millet Kırâathaneleri özelinde ne

Terkan, “Siyasi Partilerin Kadına İlişkin Söylem ve Politikaları (AKP ve CHP  rne i)”, *Selçuk İletişim* 6, sy 2 (19 Kasım 2013): 115-36.

¹¹⁹ “Cumhurbaşkanı Erdoğan: Millet Kırâathaneleri Kuraca ız”, NTV, erişim 17 Aralık 2020, <https://www.ntv.com.tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-millet-kiraathaneleri-kuracagiz,PE85WwRD10iSVP8fkSLDfg>.

derece eşit imkânlara sahip olduğunun değerlendirilmesinde bir etmen olarak kullanılabilir. Aşağıda sunulan Tablo 1, Türkiye’de 2007-2019 yılları arasında yükseköğretim brüt okullaşma oranını cinsiyete göre yüzde vererek göstermektedir.

Tablo 1. Türkiye’de Cinsiyete göre yükseköğretimde brüt okullaşma oranını gösteren tablo, 2007-2019 (%).

Öğretim Yılı	Erkek	Kadın	Toplam
2007-2008	42,6	33,6	38,2
2008-2009	49,1	39,3	44,3
2009-2010	58,1	48,5	53,4
2010-2011	62,6	54,0	58,5
2011-2012	70,6	61,7	66,2
2012-2013	79,5	70,0	74,9
2013-2014	86,2	77,0	81,7
2014-2015	93,4	84,2	88,9
2015-2016	100,6	91,0	95,9
2016-2017	106,2	97,6	102,0
2017-2018	111,1	103,6	107,4
2018-2019	111,4	107,4	109,5
2019-2020	113,4	112,1	112,8

Kaynak: “İstatistiksel Tablolar”, Türkiye İstatistik Kurumu,

<https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do>. [Erişim 18. 12. 2020]

Bu tabloya göre erkeklerin yüksek öğretimde okullaşma oranı 2007-2008 yılı döneminde yüzde 42,6, kadınların ise yüzde 33,6’dır. 2019-2020 yılı döneminde ise bu oranların erkeklerde yüzde 113,6, kadınlarda ise yüzde 112,1’dir. Tabi bu yüzdeler brüt olarak hesaplanmıştır ama yine de karşılaştırma yapmak için yeterlidir. Millet Kırcaathaneleri kullanıcılarının çoğunlukla yükseköğretim öğrencilerinden oluştuğu düşünüldüğünde kadınlar, erkeklere göre 2007-2008 yılı döneminde daha eşitsiz durumdayken, 2020 yılına ilerledikçe bu farkın azaldığı görülmektedir. Buna göre,

günümüzde kadınların daha eşit konumda kamusal alanlar olan Millet Kır aathanelerini kullanıldığı varsayılabilir. Tabloda diğ er dikkat ç eken bir konu da son 14 senede yüksek  ğretim okullaş ma oranındaki artıştır. Bu durum ayrıca  ğrencilerin Millet Kır aathaneleri gibi ders ç alışabilecekleri mek anlara olan ihtiyaçlarının gittikçe arttığını da göstermektedir.

Kamusal alanlar olarak Millet Kır aathanelerini halk; araştırmaya yapmak, kitap okumak, ders ç alışmak, sosyalleş mek, zaman geçirmek gibi özellikleriyle kullanabilmektedir. Yukarıda verilen kır aathanelerin tarihsel ge mişı ve kullanımı düşünüldüğünde, günümüzdeki kır aathanelerin sadece erkeklere hizmet veren mek anlar olmadığını, kamusal alanda gittikçe daha çok görünür olan kadınların da kullanımına açık olduğunun altını çizmek gerekir. Millet Kır aathaneleri çoğunlukla herkesin kullanımına açık olmasa da bu mek anları kamusal alanlar olarak tanımlamak mümkündür.

Millet Kır aathaneleri, kısm  olarak kullanıma açık olan mek anlar özelinde toplumsal durumların ne derece etkili olduğu ölçülerek, kamusal alan veya kamusal mek an olarak değerlendirilmesi de yapılabilir. Bu aşamada ise yarı kamusal mek anlar¹²⁰ ya da alanlar incelenmelidir. Yarı kamusal mek an, kullanımının kısmen koşula veya izne bağlı olan, bir yönetim organı tarafından denetlenen ve belirli insanların kullanabildiği yerlerdir.¹²¹ Diğ er bir değişle kamusal mek anların kullanımı bir koşula bağlı olarak herkesin kullanabileceği mek anlardır. Bu  er evede Millet Kır aathanelerinin yarı kamusal alanlar veya mek anlar kapsamında değerlendirmek de mümkündür.

1.4.2.   nc  Mek an Kavramı

Mek an,  evre ve insan ilişkileri bağlamında sıklıkla karşılan bir diğ er önemli kavram, üçüncü mek an (*The Third Place*) kavramıdır.    nc  mek an kavramı, insanın evi ve işyeri dışındaki sosyalleş ebileceği mek anlardır. Bu kavram Ray Oldenburg tarafından;

¹²⁰ Kentsel planlama araştırmalarında sıklıkla karşılaşılan ‘yarı kamusal mek an’ kavramı, belli bir grup insana ait olan ve esas olarak özel mek anlar ile kamusal mek anlar arasında geçişi sağladığı gerekçesiyle araştırılan bir kavramdır.

¹²¹ Muhittin Tekinyer, “Kent İçindeki Kamusal Alanların, Kentsel Mek an Kalitesi Açısından Değerlendirilmesi: Van  rneği” (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Van, Van Y z nc y l  niversitesi, 2020), s. 16.

1989 yılında yayımlanan *The Great Good Place*¹²² adlı eseriyle literatüre girmiştir. Bu eserin 1997 yılda ikinci ve 1999 yılında üçüncü baskısı da mevcuttur. Bu eserde aktarılan üçüncü mekân kavramında, birinci yerler olarak insanın özel alanını; kendini en rahat hissettiği yer olan evleri söylemektedir. İkinci yerler olarak da çalışan kişinin iş yerini söylemektedir. Ya da bir öğrenci açısından bu alan okul da olabilir. Burada anlatılmak istenilen kişinin evinin dışındaki, günlük olarak sürekli gittiği hatta yaşamının bir parçası olarak gitmek zorunda olduğu mekânlardır.

Üçüncü mekânlar olarak ise bu iki alanın dışında kalan, kişinin sosyalleşebildiği, eğlendiği, sohbet ettiği ve neredeyse kendini evindeymiş gibi rahat hissedebildiği yerlerdir. Bu mekânların içine; kafeler, restoranlar, kahvehaneler, kütüphaneler, alışveriş merkezleri, sinemalar, tiyatrolar gibi birçok kamusal mekân özelliği olan ve herkesin kullanımına açık olan alanlar dahil edilebilir. Fakat Oldenburg'un tanımladığı üçüncü mekânlara bu sayılan mekânların hepsi saf bir üçüncü mekân olarak girmez. Oldenburg bir yerin üçüncü mekân olarak değerlendirilebilmesi için birtakım kriterler saymaktadır. Kitabında bahsi geçen kriterler üzerinden bu mekânlar değerlendirilirse; aynı işleve sahip iki mekândan bir tanesi üçüncü mekânlara örnek olabilecekken, diğer bir mekânın örnek olmayacağı görülebilir. Örneğin, Oldenburg'un kitabında geçen bu kriterlerden ulaşılabilirlik (*Accessibility*) kriteri açısından değerlendirme yapıldığında; birebir aynı olan iki kafeden biri merkezî bir konumda, diğeri kırsal bir konumda açılırsa, merkezî ve ulaşımı kolay olan üçüncü mekân kavramında değerlendirilebilecekken, kırsalda ve ulaşımı zor olan üçüncü mekânlar kapsamda değerlendirilemeyebilir. Tabi burada tek bir kriterden söz etmek mümkün değildir. Zira Oldenburg'a göre birinci, ikinci ve üçüncü mekânın temel ve benzer özellikleri hem günlük rutinde sürekli kullanılmaları hem de insanların kendilerini güvende ve rahat hissetmeleridir.

Oldenburg'a göre bir yerin üçüncü mekân özelliği gösterebilmesi için öncelikle ulaşılabilir olması gerekmektedir. En doğru lokasyonda bulunan bu mekânlara insanlar daha rahat ulaşabilecekleri için; sık sık kullanabilecekler ve bu mekânları kullanan

¹²² Ray Oldenburg, *The Great Good Place* (United States of America: Group West, 1999).

diğer insanlarla aralarında bir tanışma ve etkileşim olabileceği için hem sohbet edip sosyalleşebilecekler hem de kendilerini daha rahat hissedebileceklerdir.¹²³

Diğer bir kriter, eve benzer olması ama evden uzak olması ya da ev olmamasıdır. Burayı kullanan insanlar hem kendilerini evlerindeki kadar rahat hissedecekler, hem de bu mekânlar özel alanın dışındaki kamusal mekânlar olacaktır.

Diğer bir kriter, bu mekânların düzenli ve devamlı gelen müşteri oluşturabilecek kabiliyete sahip olmasıdır. Bu mekânları kullanan müşterilerde devamlılık sağlayabilmek için; kolay park yeri bulunabilmesi, mekân içerisinde yeterince alanının olması veya ucuz ve lezzetli yemeklerinin olması gibi, bu mekânların çekiciliğini arttırabilecek özellikler müşterinin ilgisini çekerek; kişileri kendisine müdavim yapabilecek potansiyele sahip olacaktır.

Bir diğer önemli kriter, bu mekânların nötr bir konumda olmasıdır. Bu mekânlar; din, dil, ırk, yaş, cinsiyet, medeni durum vb. özelliklere bakılmaksızın herkesin eşit kullanabileceği, sınıf farklarının olmadığı mekânlar olmalıdır. Bu sayede insanlar bu mekânlarda, dışlanmadan kendilerini daha rahat hissederek daha içtenlikle sosyalleşebileceklerdir.

Bir kriter de bu mekânların düşük bir profile sahip olmasıdır. Çok gösterişli olmayan sade bir mekân olması ve bu sayede herkesin günlük rutininde çekinmeden gelebileceği sıradan yerler olmasıdır.

Kitabında geçen en önemli kriter ise, bu mekânların ağırlıklı olarak sohbet odaklı ve sohbet ortamının oluşabilmesine elverişli olmasıdır. İnsanlar sohbet ettikçe birbirlerini tanıyacak, güven duyacak ve sonucunda evindeki gibi kendini güvende hissedebileceği için daha rahat edebilecektir.¹²⁴ Ayrıca saf bir sosyalleşme ortamı da oluşmuş olacaktır.

¹²³ Oldenburg, s. 32-33.

¹²⁴ Oldenburg, s. 26-31.

1.4.2.1.Üçüncü Mekân Olarak Millet Kırâathaneleri

Üçüncü mekân kavramı, insanların evi ve işi dışında sürekli olarak kullandığı, sosyalleştiğı mekânlar olarak kamusal alanları veya mekânları kapsamaktadır. Millet Kır athanelerinin ise üçüncü mekânlara örnek olup olamayacağını değ lendirebilmek için, Oldenburg'un çalışmasında verdiğı kriterler çerçevesinde değ lendirme yapılabilir. Fakat Oldenburg'un kitabında açıkladığı tüm bu kriterleri Millet Kırâathaneleri veya benzeri tüm mekânların karşılaması pek olası değildir. Bu mekânların üçüncü mekânlar olarak değ lendirilmesi, bu kriterleri ne kadar karşıladığı incelendikten sonra daha doğru olacaktır. Zira tüm bu kriterlerin tamamını karşılayabilen saf bir üçüncü mekândan bahsetmek de pek mümkün gözükmemektedir.

Millet Kırâathanelerini halk; araştırma yapmak, kitap okumak, ders çalışmak, sosyalleşmek, zaman geçirmek gibi özellikleriyle kullanabilmektedir. Bu kullanım özellikleriyle Millet Kırâathaneleri; okuma evi, kütüphane, kitap kafe, hatta bazılarında restoran gibi hizmetlerin bir arada sunulduğı mekânlardır. İnsanlar bu mekânları kendi ihtiyaçları doğrultusunda farklı farklı amaçlarla kullanabilmekte ve aynı zamanda sohbet ve sosyalleşebilme imkânı da bulmaktadır. Bu çerçevede Millet Kırâathaneleri, üçüncü mekânlara örnek gösterilen birçok mekân hizmetini de bünyesinde barındırmaktadır. Ayrıca İstanbul'daki Millet Kırâathaneleri özelinde değ lendirme yapıldığında, Millet Kırâathaneleri üçüncü mekânlara daha yakın olabilir. Örneğın, Oldenburg'un kitabında geçen ulaşılabirlik kriteri açısından bakıldığında; İstanbul büyük bir metropold r ve kırsal alan neredeyse yok denilecek kadar azdır. Bu sebeple İstanbul'un mevcut konumu itibarıyla Millet Kırâathaneleri, genellikle herkesin ulaşabileceğı lokasyonda kurulmuş olur. Bunun yanında bu kriter Türkiye genelinde değ lendirilirse ise, belediyeler bu mekânları açarken halkın ulaşımına rahat olabilecek yerleri seçtiğı için yer yer bu kriteri karşılayabileceğı de söylenebilir.

İnsanların rahat ulaşabileceğı mekânlar olması kriteri dışında, Millet Kırâathanelerinde bulunabilecek diğ r bir kriter, düzenli ve devamlı gelen kullanıcı oluşturabilme kabiliyetinin olmasıdır. Bu yerlerde kullanıcıyı ilgisini çekip devamlılığını sağlayabilecek birçok işlevi bulunmaktadır. Yeni bir oluşum oldukları

için, daha güncel ve daha teknolojik imkânlarla yapılmışlardır. Havalandırma, ışıklandırma, koltuk ve masalar, daha verimli çalışan internet hizmeti ve göze hoş gelen ferah dekorasyon gibi kullanıcının ilk izlenimine cazip gelebilecek özellikleri de bünyelerinde barındırırlar. Ayrıca ücretsiz çorba ve içecek gibi ikramları da kullanıcılar için oldukça caziptir.

Diğer bir önemli kriter de Millet Kırâathanelerin nötr bir konumda olabilmesidir. Millet Kırâathaneleri; din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı olmaksızın herkesin kullanımına açıktır. Bunun tek istisnası yaştır. Bazı Millet Kırâathaneleri çoğunlukla 16 yaş ve üzeri olan kullanıcıları kabul edebilmektedir.

Yine Oldenburg'un kriterlerinden düşük profile sahip olmasını da Millet Kırâathaneleri karşılayabilir. Yapı itibarıyla bu mekânlar para kazanmak için değil, ücretsiz olarak tüm halkın hizmetine kullanımına açılan, çok fazla gösterişli olmayan daha çok mütevazî bir yapıya sahip olan mekânlardır. Sohbet odaklı olması ve sohbet ortamının oluşabilmesi kriterini ise kısmî olarak karşıladığı söylenebilir. Bu mekânlar sohbet odaklı değildir daha çok okuma odaklıdır, fakat sohbet ortamının oluşabilmesi için de elverişlidir.

Son olarak, evden uzakta ama ev gibi olması kriteri açısından bir değerlendirme yapılırsa; bu kriter üzerinden değerlendirilen çoğu mekân için net bir değerlendirme yapılamaz. Sosyal açıdan insanların kendini evinde gibi hissedebilmesini sağlayabilecek birçok değişken vardır ve bunlar kişiden kişiye, mekândan mekâna değişebilmektedir. Ama diğer çoğu kriteri karşılayabilen bu mekânlar zaten insanların kendilerini evlerinde gibi hissedebilmelerini de sağlamaya yakındır. Sonuç olarak Millet Kırâathaneleri Oldenburg'un sunduğu üçüncü mekân kriterlerini bünyesinde barındırmaktadır ve bu kapsamında değerlendirilebilirler.

Üçüncü mekânlar kapsamında günümüzde de birçok mekân bu çerçevede değerlendirilmektedir. Ayrıca teknolojinin gelişmesiyle bu kapsama alınabilecek mekânların veya ortamların sayısı da giderek artmaktadır. Örneğin artık üçüncü mekânlar olarak; restoran, kafe, kütüphane gibi gerçek ortamlar değerlendirilebildiği

gibi, Facebook ve Twitter gibi sosyal medya platformları da bu kapsamda değerlendirilebilmektedir.¹²⁵

1.5. Kahvehane, Kırathane ve Millet Kırathaneleri

Millet Kırathaneleri hakkında literatüre bakıldığında çok az kaynak karşımıza çıkar. Buna karşın Millet Kırathaneleri düşüncesi Osmanlı'da bulunan kahvehaneler ve kırathanelerden kaynaklı bir düşünce olduğu için; kahvehane ve kırathanelerin tarihî olarak incelenmesi faydalı olacaktır.

Osmanlı Devleti'nin son döneminde kurulmaya başlayan kahvehaneler içlerine gazete kitap ve süreli yayınları almasıyla değişim geçirmeye ve bu farklı mekânlara kırathane denmeye başlamıştır.¹²⁶ Kahvehane adı daha çok masa oyunların oynandığı ve boş vakit geçirilen yerlere verilirken, kırathane adı, içlerinde kitap ve süreli yayınların bulunduğu ve masa oyunlarının çok olmadığı yerlere verildiği görülmektedir.¹²⁷ Fakat Osmanlıdan günümüze bu ayırım zamanla ortadan kalkmış, kahvehane ve kırathaneler aynı anlamda kullanılmaya başlamış; günümüzde de artık içlerinde yayın olarak sadece gazetelerin bulunduğu, masa oyunlarının oynandığı ve boş zaman geçirilen mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tarihsel süreçte birçok değişimden geçen kırathaneler, kimi zaman kitapların, gazetelerin ve dergilerin okunduğu yerler olmuş,¹²⁸ kimi zamanda kültürel sahne sanatlarının icra edildiği sosyo-kültürel mekânlar olmuşlardır.¹²⁹ Ancak zaman içinde asıl işlevini yitirmeye başlayan kırathaneler günümüzde kahvehaneden farksız bir duruma gelmiştir.

¹²⁵ Fırat Erdoğmuş, "Conceptualizing Online Environments as Third Places: An Analysis on Second Life and Facebook" (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi, 2009).

¹²⁶ Savaş Çağlayan, "Anadolu'nun İlk Kamusal Mekânı: Kahvehane", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy 29 (01 Aralık 2012): s. 108.

¹²⁷ Işın, "Kırathaneler", s. 563.

¹²⁸ İsmail Safi, "Cumhuriyet Döneminde Kahvehanelerin Mekansal İşlevselliği ve Siyasal Figür Olarak Kahvehaneler", *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi* 8, sy 2 (29 Aralık 2018): s. 298.

¹²⁹ Mehmed Yıldız, "Beyazıt'ta Bir Kültür Ortamı: Küllük Kahvesi", *Mavi Atlas*, sy 4 (19 Nisan 2015): s. 99.

Tarih içerisinde bu mekânlar üzerinde dönemin hükümetlerinin etkileri de çok fazladır.¹³⁰ Nitekim, Cumhuriyetin ilk yıllarında oldukça yaygın olan kahvehanelerin veya kıraathanelerinin asıl işlevini yitirdiği, birtakım işsizlerin toplanıp masa oyunları oynamak, boşa dedikodu yapmak ve çene çalmak gibi işlevleri olan mekânlar olarak görülmekteydi.¹³¹ Bu duruma bir tepki olarak asrî kahvehaneler projesi gibi projeler olduğu gibi, Avrupa kahvehanelerine benzetilme çalışmaları da olmuştur.¹³² Yakın tarihimizde ise T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından uygulamaya geçirilen, “Gençlerle kıraathaneler aslına dönüyor” projesi¹³³ buna örnek olarak verilebilir. Bu proje kapsamında özellikle üniversite öğrencileri kahvehanelere gidip kitap okuma etkinlikleri düzenlemiştir. Bu projeye *Osmanlıdan Günümüze Kahvehaneler ve Kıraathaneler* bölümünde detaylıca değinilecektir.

Sonuç olarak, Millet Kıraathaneleri Osmanlıdaki kahvehanelerden farklı, kıraathanelere benzerdir. Osmanlı dönemindeki kıraathanelerden farklı olan yanı ise, Millet Kıraathanelerini kadınların da kullanabiliyor olmasıdır. Millet Kıraathaneleri işlev olarak hem okuma evi hem de kütüphane gibi çalışmaktadır. İçerisinde yüklü miktarda kitap, dergi, vb. yayınlar vardır. Bu mekânlar; okuma salonu, ders çalışma salonu, araştırma salonu ve kütüphane gibi birçok işlevi olan kurumlardır. Kahvehanelerde olduğu gibi Millet Kıraathanelerinde masa oyunları yoktur. Osmanlı’daki kıraathanelere benzemesinin dışında, Millet Kıraathanelerinin Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan halk evleri ve okuma salonlarına da benzediği söylenebilir.

1.5.1. Osmanlıdan Günümüze Kahvehaneler ve Kıraathaneler

Bir iletişim ortamı olan kahvehaneler oluşumundan günümüze kadar çeşitli değişiklikler yaşamış ve farklı farklı işlevler göstermiştir. Bu mekânlar adını

¹³⁰ İlyaz Bingöl, *Osmanlı’da Kahvehane ve Toplumsal Hayat Mekanları* (Ankara: Gram Yayınları, 2013), s. 93-95.

¹³¹ Serdar Öztürk, *Cumhuriyet Türkiye’inde Kahvehane ve İktidar : 1930-1945* (İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2006), s. 118-119.

¹³² Öztürk, s. 116-126.

¹³³ “Gençlerle Kıraathaneler Aslına Dönüyor”, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Resmi Web Sitesi, erişim 05 Kasım 2020, <http://www.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/3/60749/aaaaaa>.

günümüzde bolca tüketilen kahve çekirdeğinden¹³⁴ almaktadır. Kahvenin ilk çıkış yeri Habeşistan olup XIV. yüzyılın son çeyreğinde Yemen'e, XVI. yüzyılın başlarında Mısır'a, sonrasında Suriye, İran ve Türkiye'ye gelmiştir.¹³⁵ Müslüman tüccarlar tarafından Yemen, Cidde, Kahire ve İskenderiye'den geçerek İstanbul'a gelen kahve bitkisinin çekirdeği; kahve ticaretinin artmasıyla yaygınlaşmış ve kahve içme alışkanlığı bu tür içeceklerin tüketilebileceği mekânların oluşmasına zemin hazırlamıştır.¹³⁶ Tarihte ilk kahvehanelerin nerede açıldığının tam olarak bilinmemesine karşın, kahvehane benzeri mekânlar; XVI. yüzyılın ilk döneminde Kahire, Mekke, Şam'da ortaya çıkmaya başlamış ve XVI. yüzyılın ortalarında İstanbul'la gelmiştir. Bundan yaklaşık bir yüzyıl sonra da Avrupa'nın önemli kentlerinde görülmeye başlanmıştır.¹³⁷

1.5.1.1. Osmanlı Dönemi Kırathaneler

İstanbul'da açılan ilk kahvehanenin hangi tarihte nerede açıldığı tam olarak kesin değildir. Fakat genel görüş, 1551-1554 yılları arasında açılmış olabileceği yönündedir.¹³⁸ XVI. yüzyıldan itibaren İstanbul'da yaygınlaşmaya başlayan kahvehaneler, o döneme kadar halk tarafından bilinmeyen kahve hammaddesinin ticari yollarla gelmesi ve insanlar tarafından geniş tüketim alışkanlığı haline dönüşmesiyle yaygınlaşmaya başlamıştır.¹³⁹

İstanbul'da ilk kahvehanelerin yaygınlaşmaya başlamasından sonra bu mekânlar; kahve içmek ve sohbet etmek amacıyla insanların bir araya geldiği ve sosyalleşebildiği mekânlar haline dönüşmüştür.¹⁴⁰ Sohbet ve kahve mekânı olarak yaygınlaşan kahvehaneler ilerleyen yıllarda devlet işleri ve siyasî tartışmaların yapıldığı kamusal

¹³⁴ Kahvehanelere adını veren kahve bitkisi, sıcak ülkelerde yetişen, birçok türü bulunan, güzel kokulu bir ağaçtır, Cem Sökmen, Aydınların İletişim Ortamı Olarak Eski İstanbul Kahvehaneleri (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2011), s. 21.

¹³⁵ Talat Mümtaz Yaman, "Türkiye'de Kahve ve Kahvehaneler", içinde *Ehlikeyfin Kitabı*, Bayrak Matbaacılık (İstanbul: Kitabevi, 2004), s. 3.

¹³⁶ Burçak Evren, *Eski İstanbul'da Kahvehaneler* (İstanbul: Milliyet Yayınları, 1996), s. 21.

¹³⁷ Ahmet Yaşar, "İstanbul'da Sosyalleşme Mekânları", içinde *Antik Çağdan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi* (İstanbul: İBB Kültür Aş., 2015), s. 325.

¹³⁸ Evren, *Eski İstanbul'da Kahvehaneler*, s. 20.

¹³⁹ Işın, "Kahvehaneler", s. 386.

¹⁴⁰ Yaşar, "İstanbul'da Sosyalleşme Mekânları", s. 325.

alanlar olarak da kullanılmaya başlamıştır.¹⁴¹ Kamusal alanlar özelinde bu mekânları sadece erkeklerin kullandığı da söylenmelidir. Bu konuda Habermas kamusal alan ve burjuva kamusunda erkeklerin egemen olduğunu ve kadınların dışlandığını aktarmaktadır.¹⁴² Bu mekânlar sadece erkeklerin kullanımına açık olsa da farklı farklı zümrelerden gelen insanlar, siyasî iktidar karşısında tartışma imkânı bulmuşlardır. Bu durum dönem dönem merkezî yönetimin dikkatini çekmeye başlamış ve kahvehaneler siyasî bazı tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Bu tartışmalara ek olarak dinî yönden de birtakım tartışmaların ve ulemanın hedefi olmuşlardır. Bu durum kahvehanelerin zaman içerisinde yasaklanmasına veya bu alanda fetvalar çıkarılmasına sebep olmuştur.¹⁴³ Örneğin XVI. yüzyıldan sonra dönemin şeyhülislamı Ebussuud Efendi, kömür derecesinde kavrulan kahvenin İslâmiyet'e aykırı olduğunu söylemiş, kahvenin haram olduğu fetvasını vermiştir.¹⁴⁴ Fakat kahve ticaretinden alınan vergiler devlet hazinesinde önemli bir yer tuttuğu için, bu fetva dönemin yönetimi tarafından kaldırılmıştır.¹⁴⁵ Siyasî olarak da bu mekânlarda devletle ilgili meseleler konuşulup, devlet adamları eleştirilmiştir. En çok da bu sebeple merkezî yönetim tarafından bu mekânlar tehlikeli olarak görülmüştür. Fakat hem ekonomik olarak kahve ticaretinden alınan vergi gelirleri hem de kahvehanelerin kültürel özelliklerinden dolayı devletin bu mekânlara karşı duruşunun değiştiği de olmuştur.¹⁴⁶ Sonuç olarak bu mekânlar açılmaya devam etmiş ve yaygınlaşmıştır.

İlk kurulduğu zamandan itibaren kahve içilen, sohbet edilen, devlet işleri ve siyasî tartışmaların yapıldığı kamusal alanlar olmasının yanında, hem Aydınların gelip kitap okuduğu hatta şiirlerin okunup tartışıldığı mekânlar, hem de Karagöz, meddah gösterileri, gölge oyunları gibi kültürel aktivitelerin yapıldığı mekânlar olmuşlardır.¹⁴⁷ Özellikle mahalle kahvehaneleri İstanbul'da en yaygın kültür mekânları arasında yer

¹⁴¹ Uğur Kömeçoğlu, *Kimlik, mekân ve gündelik hayat*, Ufuk yayınları; 135 (İstanbul: Ufuk Yayınları, 2012), s. 60.

¹⁴² Habermas, *Kamusal alanın yapısal dönüşümü*, s. 21.

¹⁴³ Fatih Tıgılı, ed., *Ehlikeyfin Kitabı*, Dişkirası kitapları (İstanbul: Kitabevi, 2004), s. 9-16.

¹⁴⁴ Öztürk, *Cumhuriyet Türkiye'sinde Kahvehane ve İktidar: 1930-1945*, 54-57.

¹⁴⁵ Işın, "Kahvehaneler", s. 387.

¹⁴⁶ Yaşar, "İstanbul'da Sosyalleşme Mekânları", s. 327-328.

¹⁴⁷ Evren Doğan, Evinç Doğan, ve Edina Ajanovic, "Kahvehanelerin Kent Belleğindeki Yeri: İstanbul'daki Kahvehanelerin ve Belgrad'daki Kafanaların Karşılaştırmalı Analizi", *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi* 40, sy 1 (23 Temmuz 2020): s. 454-455; Yaşar, "İstanbul'da Sosyalleşme Mekânları", s. 330.

almışlardır. Bu kahvehaneler içedönük geleneksel hayat tarzının dışadönük olarak yaşanmasına neden olması ve mahalle sakinlerinin sokak kültürünü tanımaya başlamasıyla, sosyo-kültürel bir özellik de kazanmışlardır.¹⁴⁸ Zamanla mangala, satranç, tavla gibi oyunları da içerisine alan kahvehaneler, canlı kamusal alanları oluşturmuşlardır.¹⁴⁹

Kahvehanelere gazetenin¹⁵⁰ girmesi ise bu mekânlara bambaşka bir boyut kazandırmıştır. Okuma alışkanlığı artmış ve dergi ve kitapların çoğalmasıyla birlikte kahve içme ve boş zaman öldürme mekânlarından okuma etkinliğinin yapıldığı mekânlara; kıraathanelere geçiş sağlanmıştır. Ayrıca o dönemde okuma yazma oranının düşük olması bu mekânlarda toplu olarak yüksek sesle gazete okumayı da bir gelenek haline getirmiştir.¹⁵¹ Bu durum kahvehaneye gelenlerin sayısında da artışa neden olmuştur. Gazetelerin kahvehanelere girmesi, buralarda okuma alışkanlığı oluşmasını sağlanmasına katkıda bulunması açısından önemlidir. Gazetelere ek olarak dergi, kitap gibi yayınları da bünyesine alan kahvehanelerin bazıları zamanla isimlerini kıraathane olarak değiştirmeye başlamış ya da direk kıraathane adıyla açılmıştır.

Kıraathanelerin de tam olarak nerde ve nasıl olduğu bilinmemektedir. Fakat kahvehanelerin kıraathane olarak adlandırılmaya başlamasının Tanzimat'tan sonra olduğu söylenebilir.¹⁵² Bazı kaynaklarda İstanbul'daki ilk kıraathanenin 1864 yılında Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye tarafından açıldığını yazmaktadır.¹⁵³ Bazı kaynaklarda ise ilk kıraathanenin Beyazıt'ta Uzunkahve adıyla açıldığı yazmaktadır.¹⁵⁴ 1857 yılında Beyazıt'ta açılan Uzunkahve diğer adıyla Sarafim Kıraathanesinde,¹⁵⁵ kullanıcıların okuması için bulunan süreli yayınların dışında kitap satışı da yapılmıştır.¹⁵⁶ Ayrıca Sarafim Kıraathanesinde Ramazan ayı süresince akşamları edebî

¹⁴⁸ Işın, "Kahvehaneler", s. 388.

¹⁴⁹ Kömeçoğlu, *Kimlik, mekân ve gündelik hayat*, s. 65.

¹⁵⁰ Gazetelerin kahvehaneye girmesi aslında bu mekânlara ilk yayının girmesidir. Günümüzde de gazeteler geleneksel kıraathanelerde kalan tek yayındır.

¹⁵¹ Çağlayan, "Anadolu'nun İlk Kamusal Mekânı: Kahvehane", s. 107.

¹⁵² Yaşar, "İstanbul'da Sosyalleşme Mekânları", s. 331.

¹⁵³ Evren, *Eski İstanbul'da Kahvehaneler*, s. 198.

¹⁵⁴ Evren, s. 202.

¹⁵⁵ Sarafim kıraathanesinde uzun saatler geçiren okuyuculara ücreti mukabili kahve içme zorunluluğunun olduğu da söylenir, Tıgılı, *Ehlikeyfin Kitabı*, s. 177.

¹⁵⁶ Doğan, Doğan, ve Ajanovic, "Kahvehanelerin Kent Belleğindeki Yeri: İstanbul'daki Kahvehanelerin ve Belgrad'daki Kafanaların Karşılaştırmalı Analizi", s. 456.

sohbetler de olmuştur.¹⁵⁷ 1920 yılına kadar faaliyetine devam eden bu kıraathanenin genel kullanıcılarını; daire müdürleri, emekli bürokratlar ve açığa alınan memurlardan olmuşlardır. Bu kıraathane birçok gazete, dergi, risale ve kitabı da bünyesinde bulundurmasıyla bir nevi kütüphane olarak faaliyet göstermiştir.¹⁵⁸

1900'lü yıllarda ve sonrasında açılan kıraathanelerde gazete dergi ve kitap okumanın yanında musiki, tiyatro ve ilerleyen yıllarda sinema gösterileri gibi birçok kültürel faaliyet de yapılamaya başlanmıştır.¹⁵⁹ Karagöz, meddah kukla¹⁶⁰ oyunlarının haricinde, pastıra, domino, konsolid, bezik, tavla ve ilerleyen zamanlarda bilardo oyunları da oynanmaya başlanmıştır.¹⁶¹ Kıraathanelerin en kalabalık vakitleri ise sabah, akşam ve yatsı sonraları olmuştur.¹⁶² Çoğunlukla masa oyunlarının yasak olduğu kıraathaneler, tarihin önemli yazarlarının da uğrak yerleri olagelmıştır. Bu mekânlarda sohbet için bir araya gelen bu yazarlar; edebiyat, matematik, siyaset ve sosyoloji gibi birçok alanda sohbet etmişlerdir.¹⁶³

1.5.1.2. Cumhuriyet Dönemi Kıraathaneler

Kahvehaneler sosyalleşmenin yeni alanları olarak tarih içerisinde yayıldıkça kendi içerisinde de yer yer sosyal gruplara ayrılmıştır. Yeniçeri Kahvehaneleri, Esnaf Kahvehaneleri, Semai Kahvehaneleri, Tiryaki Kahvehaneleri, Meddah Kahvehaneleri, Mahalle Kahvehaneleri¹⁶⁴ ayrımlarının yanında, cemaat grupların kendi içlerinde kurdukları kahvehaneler, günümüz dernekleriyle benzer işleve sahip hemşeri kahvehaneleri gibi gruplanmalarla toplumun her kesimine görülmeye başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde kahvehanelerin oluşturduğu bu

¹⁵⁷ Yaşar, "İstanbul'da Sosyalleşme Mekânları", s. 331.

¹⁵⁸ Evren, *Eski İstanbul'da Kahvehaneler*, s. 204.

¹⁵⁹ Yaşar, "İstanbul'da Sosyalleşme Mekânları", s. 333.

¹⁶⁰ Cem Sökmen, *Aydınların İletişim Ortamı Olarak Eski İstanbul Kahvehaneleri* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2011), s. 167-169.

¹⁶¹ Sami Alçın, "19. yüzyıl Osmanlı kahvehanelerinin eğitim açısından fonksiyonu" (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, 2002), s. 49.

¹⁶² Evren, *Eski İstanbul'da Kahvehaneler*, s. 213.

¹⁶³ Yaşar, "İstanbul'da Sosyalleşme Mekânları", s. 331.

¹⁶⁴ Selin Şahbaz, "Geçmişten günümüze kahvehaneler, kahvehanelerin sosyal hayyattaki yeri ve önemi: Aydın merkez örneği" (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Aydın, Adnan Menderes Üniversitesi, 2007), 53-67.

gruplanmalar,¹⁶⁵ Cumhuriyetin ilk yıllarında özellikle Türk milliyetçileri tarafından tepkilere neden olmuştur. Bu durumlar neticesinde özellikle muhalefetin yoğun olarak görüldüğü içkili mekânlarda ve kahvehanelerde denetim ve kapatmalar yapılmıştır. Hatta bu denetimler sırasında polise siyasal sohbetleri önleme görevi de verilmiştir.¹⁶⁶ Fakat birer kamusal mekân özelliği taşıyan kahvehanelerin, Cumhuriyetin ilk döneminde de halk tarafından yoğun olarak kullanması göz ardı edilmemiştir. Bu sebeple devletin toplumu biçimlendirme çabalarında kahvehanelerin rolü oldukça büyük olmuştur. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde yeni Türkçenin yaygınlaşması konusunda kahvehaneler önemli bir konumda bulunmuştur. Örneğin kahvehaneler, Türk Ocaklarının 1927'deki Dördüncü Kurultayında tartışma alanı bulmuştur. Bu kurultayın başlıca özelliklerden biri; Türk halkına yeni Türkçenin öğretilmesini sağlamaya çalışmasıdır.¹⁶⁷ Bu durumla ilgili bazı kahvehanelerde okuma odaları açılmış, buralarda çeşitli eğitim faaliyetleri de yapılmıştır.¹⁶⁸

Kahvehaneler ile ilgili sıkça tartışılan konulardan bir tanesi de Cumhuriyetin ilk dönemlerinde oldukça yaygın durumda olan köy kahvehanelerinin asıl işlevini yitirdiği; birtakım işsizlerin toplanıp masa oyunları oynadığı, boşa dedikodu yaptığı, çene çaldığı mekânlar olarak görülmeye başlamasıdır.¹⁶⁹ Bu sebeple kamuoyunda oldukça eleştirilere maruz kalan kahvehanelerin yeniden düzenlenmesi için girişimler de olmuştur. Bu girişimlerden biri 'Asrî kahvehaneler'¹⁷⁰ projesidir. Bu projenin hedefi, kahvehanelerin okuma odalarına dönüştürülmesini sağlayarak; halkın gelişimini desteklemeye çalışmaktır. Fakat bu çalışmalar yeterince destek bulamamıştır.

Çok partili dönemden sonraki yıllarda ise, kahvehaneler siyasî tartışmaların yapıldığı yerler olmuş, 1960 darbesinden sonraki yıllarda ise içerisinde siyasî şiddetin olabildiği yerler haline gelmiştir. 1970'lerde kahvehaneler, siyasî görüşlere göre dinî mezheplere

¹⁶⁵ Bu durumun 1925 yılında çıkartılan Takrir-i Sükûn kanunda da birtakım yansımaları olduğu söylenmektedir, Öztürk, *Cumhuriyet Türkiye'sinde Kahvehane ve İktidar : 1930-1945*, s. 101-102.

¹⁶⁶ Öztürk, *Cumhuriyet Türkiye'sinde Kahvehane ve İktidar : 1930-1945*, s. 99-104.

¹⁶⁷ Füsün Üstel, *Türk ocakları 1912-1931 : İmparatorluktan Ulus-devlete Türk Milliyetçiliği* (İstanbul: İletişim Yayınları, 1997), s. 227.

¹⁶⁸ Üstel, s. 380-381.

¹⁶⁹ Öztürk, *Cumhuriyet Türkiye'sinde Kahvehane ve İktidar : 1930-1945*, s.118-119.

¹⁷⁰ Asrî kahvehaneler projesi kahvehaneleri Avrupa kahvehanelerine benzetilmesi çabalarını kapsamıştır, Öztürk, s. 111-124.

ayrılmış, karşıt grupların hedefi olmuştur. 1982 yılı askerî darbesinden sonra ise kahvehaneler artık siyasî tartışmaların ve şiddetin olduğu yerler olmaktan çıkarak, kâğıt oyunlarının oynandığı yerler haline gelmişlerdir.¹⁷¹

1.5.1.3. Yakın Dönem ve Okuma Evi Olarak Kırathanelere Dönüş

Yakın tarihimizde kahvehanelerle ilgili, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından ‘Gençlerle Kırathaneler Aslına Dönüyor’ projesi hayata geçirilmiştir. 2016 yılında uygulamaya konulan bu proje kapsamında gençlik merkezlerindeki üniversite öğrencileri, kahvehane veya kırathanelere giderek kitap okuma etkinlikleri düzenlemişlerdir. Bu projenin amacı, Osmanlı Dönemindeki gibi halkın kırathanelerde çay, kahve içilmesinin yanında gazete dergi ve kitap okuma alışkanlıklarının tekrar getirilmeye çalışılmasıdır. Bu projenin Türkiye’deki gençlik merkezleri aracılığı ile gerçekleştirilmesi planlanmış ve ilk etapta Ankara, Aydın, Bayburt, Tokat, Niğde, Hatay, Yalova, Düzce, Sinop, Zonguldak, Balıkesir, Kırıkkale ve İzmir gençlik merkezleri tarafından uygulama alanı bulmuştur.¹⁷² Bu ve benzer uygulamaları (kırathaneleri) ‘Yeni Osmanlıcılık’ altında değerlendiren yazarlar da mevcuttur.¹⁷³

Bu proje kapsamında Milliyet Gazetesi web sitesinde 02.11.2018 tarihli ‘Kırathaneler Aslına Dönüyor’ başlıklı yazısında; Tekirdağ Gençlik Merkezi üyelerinin Çınarlı Mahallesi kırathanelerinde düzenlediği kitap okuma etkinliği aktarılmıştır. Aynı haberde Tekirdağ Gençlik Merkezi sorumlusu ile yapılan röportajda bu projeye ilgili Ümit Kühram şunları söylemiştir;¹⁷⁴

“Bu proje ile kitap okumanın alışkanlık haline dönüşmesini ve Osmanlı döneminde çay, kahve içilerek gazete, dergi ve kitap okunan kırathaneleri yeniden eski hüviyetine kavuşturmak istiyoruz. Projeye katılan gençlerimiz çay

¹⁷¹ Enver İnce, “Türk toplumunda geleneksel kahvehanelerin millet kırathanelerine evrilme süreçlerine toplumsal işlevleri bağlamında bir bakış: Gaziantep örneği”, s. 62-63.

¹⁷² “Gençlerle Kırathaneler Aslına Dönüyor”.

¹⁷³ Nagehan Tokdoğan, *Yeni Osmanlıcılık: Hınç, Nostalji, Narsisizm* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2018).

¹⁷⁴ “‘Kırathaneler Aslına Dönüyor’ Projesi”, Milliyet Gazetesi Web Sitesi, erişim 05 Kasım 2020, <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/tekirdag/kirathaneler-aslina-donuyor-projesi-13130083>.

eşliğinde kitap okuyarak kıraathanede bulunanlara ve kıraathane sahibine kitaplar hediye ediyor. Farkındalık oluşturmak ve vatandaşlarımızın dikkatini çekmek için çalışıyoruz.”

Anadolu Ajansı web sitesinde ise 30.01.2018 tarihli ‘Kıraathaneler Aslına Dönüyor’ projesi başlıklı diğer bir haberde ise, Diyarbakır Sur Gençlik Merkezi’ndeki gönüllü gençler tarafından kıraathanelerde düzenlenen kitap okuma etkinlikleri aktarılmıştır. Sur Gençlik Merkezi sorumlusu Fırat Yun ile yapılan röportajda Yun, kıraathanelerin aslına dönmesi için gayret gösterdiklerini belirterek şunları söylemiştir;¹⁷⁵

“Amacımız Diyarbakır’daki kıraathanelerin kitap okunan yerlere dönüşmesini sağlamak. Yaklaşık 20 genç ile haftada bir kıraathaneyi ziyaret ediyoruz. Kıraathanelerde okey oynayan insanların yanında oturup kitap okuyarak farkındalık yaratıyoruz.”

Beyaz Gazete web sitesinde ise 07. 09. 2020 tarihli ‘Kıraathaneler Aslına Dönüyor’ projesi başlıklı yakın tarihli diğer bir haberde, Düzce Çilimli Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğüne bağlı Çilimli Gençlik Merkezi’ndeki gönüllü gençler tarafından kıraathanelerde kitap okuma etkinlikleri düzenlendiği aktarılmıştır. Çilimli Gençlik ve Spor İlçe Müdürü Mahmut Kır, kıraathanelerin geçmişte edebiyat, tarih, din ve hayat üzerine konuşmaların yapıldığı, kitap okunduğu yerler olduğunu belirterek şunları söylemiştir;¹⁷⁶

“Zamanla kıraathaneler bu işlevinden uzaklaşarak sadece oyun oynanılan mekânlara dönüştü. Amacımız Çilimli’deki kıraathanelerin kitap okunan yerlere dönüşmesini sağlamak. Kıraathanelerde oyun oynayan insanların yanında oturup kitap okuyup, satranç oynayarak farkındalık oluşturuyoruz.”

Bu haberlerden de anlaşılacağı üzere günümüzde kıraathaneler ve kahvehaneler, halkın kahve çay içerek ve masa oyunları oynayarak boş vakitlerini değerlendirdikleri mekânlardır. Bu mekânlar doğuşundan günümüze kadarki süreç içerisinde birçok değişimden geçmiş, kimi zaman kitapların, gazetelerin ve dergilerin okunduğu

¹⁷⁵ “Kıraathaneler Aslına Dönüyor Projesi”, Anadolu Ajansı Web Sitesi, erişim 05 Kasım 2020, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/kiraathaneler-aslina-donuyor-projesi/1047296>.

¹⁷⁶ “Kıraathaneler Aslına Dönüyor’ Projesi”, Beyaz Gazete, erişim 28 Kasım 2020, <https://beyazgazete.com/haber/2020/9/9/kiraathaneler-aslina-donuyor-projesi-5728738.html>.

mekânlar, kimi zaman da kültürel sahne sanatlarının icra edildiği mekânlar olmuştur. Nitekim kahvehanelerin değişmeyen yönü, bu mekânların nihayetinde insanların boş vakitlerini geçirdiği ve masa oyunlarını oynadığı yerler olması ve yaygın olarak gazetelerin kalmasıdır. Bu mekânların aslının kahve içme, sohbet etme ve okuma salonları olarak görülmesinden dolayı, asıl işlevlerini kaybetmemeleri için birtakım uğraşlar verilmiştir. İlk dönemlerinde toplum yararına faaliyetleri olan, birçok kitap, dergi ve gazeteyi içerisinde bulunduran, ilmî sohbetlerin yapıldığı, geleneksel sahne sanatlarının sergilendiği bu mekânlar, zaman içerisinde sadece masa oyunlarının oynandığı yerler haline gelmiştir. Günümüzde bu mekânlar, gençlerden ziyade daha yaşlı insanların kullandığı mekânlara dönüşmüşlerdir. Genç nüfus bu mekânları çok fazla tercih etmemektedir. Bunun sebebi yıldan yıla artan eğitim seviyesinin artmasıyla ilgili olabilir. Gençlerin artık; kitap okuyacakları, ders çalışabilecekleri, sosyalleşebilecekleri ve özellikle kadın-erkek ayrımı olmaksızın bir arada kullanabilecekleri mekânları daha çok tercih ettiği söylenebilir.

1.5.2. Millet Kıraathaneleri

Millet Kıraathaneleri, 24 Haziran 2018 genel seçimleri öncesi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın seçim vaatleri arasında yer almış bir proje olarak kamuoyuna sunulmuş ve sonrasında Türkiye genelinde yavaş yavaş faaliyete geçmeye başlamıştır. Fakat Millet Kıraathaneleri ana fikri ve bu hizmetin temelleri aslında 2016 yılına kadar gitmektedir. 2016 yılında İstanbul Zeytinburnu Belediyesi Başkanı Murat Aydın tarafından faaliyete geçirilen ve içerisinde çay-kahve ve çorba ikramlarının olduğu 7/24 açık kütüphane projesi, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ilgisini çekmiş ve Erdoğan, adının 'Millet Kıraathaneleri' olarak değiştirilmesinin tarihsel anlamına daha uygun olacağını iletmiştir. Erdoğan, Türkiye genelinde de benzer mekânların oluşturulmasını istemiştir.¹⁷⁷ Zeytinburnu Belediyesi tarafından hizmet vermeye başlayan ilk kıraathaneler, Merkezefendi ve Seyyidnizam Millet Kıraathaneleridir.

¹⁷⁷ "Öğrencilerin mekânı: Millet Kıraathaneleri", İttifak gazetesi web sitesi, 26 Mart 2019, <https://www.ittifakgazetesi.com/ogrencilerin-mekani-millet-kiraathaneleri-y14141.html>.

Millet Kıraathanelerinin ilk örneği olarak gösterilen bu mekânlar hakkında, Sabah gazetesinin 16.09.2018 tarihli, 7 gün 24 saat! Millet Kıraathanede buluşuyor başlıklı yazısının alt başlığı şu şekilde verilmiştir;¹⁷⁸ *“Başkan Recep Tayyip Erdoğan'ın her ilçede mutlaka bir tane olacak dediği Millet Kıraathanelerinin ilk örneği Zeytinburnu Merkezefendi Millet Kıraathanesi. 7 gün 24 saat açık olan bu kıraathanede, kitap da var, sohbet de, çay da var, çorba da... Üstelik tüm hizmetler ücretsiz.”* Bu ve bunun gibi haberlerde Millet Kıraathaneleri hakkında öne çıkan yazılar; 7/24 saat açık olmaları, çay-kahve ve çorba ikramlarının olması, okullara yakın merkezî bir konumda olmaları, lise ve üniversite öğrencileri için önemli ders çalışma merkezleri olmaları yönündedir. Millet Kıraathanelerine birer öncü olarak gözüken Zeytinburnu Belediyesi kütüphane hizmetleri de öğrencilerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, 7/24 kütüphane hizmetini faaliyete geçirmiştir. Bu hizmetlerle ilgili basına yansıyan Diriliş Postası gazetesinin 06.12.2017 tarihli, ‘Hiç kapanmayan kütüphane hizmette!’ başlıklı yazısında ise; Zeytinburnu Belediyesinin ilçede kitap okumayı ve kütüphane kültürünü yaygınlaştırmak amacıyla, Seyidnizam külliyesi içerisinde, Seyidnizam kütüphanesini hizmete açtığını, bu kütüphanenin üniversite ve liselere yakın olmasının öğrencilere yürüyerek ulaşım avantajı sağladığını aktarmıştır. Ayrıca bu haberin ‘Öğrenciler için fırsat’ başlıklı bölümünde, Zeytinburnu’nda ikamet eden Gülçehre Öztürk ile yapılan bir röportajda da Öztürk şunları söylemiştir;¹⁷⁹

“Kütüphane Zeytinburnu için bir ihtiyaçtı. Evime yakın olması beni ayrıca mutlu etti. Burada çalışmak benim için çok verimli oluyor. Çalışan arkadaşlar iyi bilir ev ile kütüphanede çalışmak aynı olmuyor, kütüphaneye geldiğinizde etrafınızdaki herkes ders çalıştığı için siz de ister istemez konsantre oluyorsunuz.”

Öztürk’le yapılan röportajdan da anlaşılacağı üzere; kütüphanelerin merkezî bir konumda olması, ulaşımının kolay olması önemli bir avantajdır. Ayrıca okullara yakın yerlerde bulunan; kütüphane, kitap kafe, etüt merkezi vb. ders çalışmaya müsait mekânlara, öğrenciler çok fazla ihtiyaç duymaktadır. Erdoğan da kütüphane, etüt

¹⁷⁸ “Millet kıraathaneleri rağbet görmedi”.

¹⁷⁹ “Hiç kapanmayan kütüphane hizmette!”, Diriliş Postası gazetesi, erişim 05 Kasım 2020, <http://milletkiraathanesi.org.tr/hic-kapanmayan-kutuphane-hizmette--161>.

merkezleri ve kitap kafeler gibi, öğrencilerin 7/24 kullanarak derslerini çalışabilecekleri, ücret kaygısı olmadan çay-kahvelerini içebilecekleri ve aynı zamanda sosyalleşebilecekleri mekânlara olan ihtiyaçları için, seçim vaadi olarak Millet Kırathaneleri projesini faaliyete geçirmiştir. Ayrıca Erdoğan bu mekânların uyuşturucuyla mücadele kapsamında da önemli bir konumda olduğunu düşünmektedir. TGRT Haber televizyonu 12 Haziran 2018 tarihindeki Gündem Özel programında, Erdoğan Millet Kırathaneleri ve uyuşturucu hakkında şunları söylemiştir;¹⁸⁰

“Gençlerimizi kafelerden (internet kafelerden) kurtaralım... Oralar uyuşturucuyla mücadelenin önemli yerleridir... Oralarda uyuşturucuyla mücadele edilmesi lazım... Türkiye’de uyuşturucuyla mücadelede en önemli yerlerden bir tanesi oralardır... İçişleri bakanlığımızın büyük bir mücadelesi var ama yeterli değil... Uyuşturucuyla mücadelenin üzerine gideceğiz... Gençliğimizi elden geçiriyoruz, kaçırmamamız için ne gerekiyorsa yapmamız lazım... Millet Kırathaneleri bunun önünü açacak.”

Erdoğan Millet Kırathaneleriyle, gençlerin Millet Kırathanelerini kullanarak, uyuşturucuyla tanışabilme ihtimali olan mekânlara gitmelerinin de önüne geçmek istemiştir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan Haziran 2018 seçimleri öncesinde yaptığı mitinglerde ise halka şu şekilde hitap etmiştir;¹⁸¹

“İnşallah yeni bir adım, Millet Kırathaneleri kuracağız. Bunu bay [Muharrem] İnce yanlış anlayabilir. İskambil oynanan değil, kitaplarla döşeli, içeride kahvesi, keki olacak. Gençlerimiz yaşlılarımız gelecek. Hem kitabını okuyacak hem kekini alacak, çayını kahvesini alacak; ücretsiz, ücretsiz. Yani buralar adeta hayata ne katacak ruh katacak ruh. 24 saat açık olacak”

¹⁸⁰ “Cumhurbaşkanı Erdoğan, TGRT Haber televizyonunda Gündem Özel programında İhlas Medya Ankara Temsilcisi Batuhan Yaşar’ın sorularına cevap verdi.”, *Gündem Özel Programı* (Ankara, 12 Haziran 2018), <https://www.youtube.com/watch?v=XKxu-mIEfuA>.

¹⁸¹ “Cumhurbaşkanı Erdoğan: Millet Kırathaneleri açacağız”, *Hürriyet.com.tr*, erişim 06 Kasım 2020, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-millet-kiraathaneleri-acacagiz-40861073>.

Kayseri mitinginde ise halka şu şekilde seslenmiştir;¹⁸²

“Millet Kırathanesi’ndeki kekler ve çaylardan ücret almak yok. Gençlerimiz kekini alacak, çayını, kahvesini alacak, interneti olacak. Oturacak dersini çalışacak.”

Erdoğan’ın seçim vaadi olarak yaptığı bu açıklamalardan sonra; Millet Kırathaneleri özellikle yerel yönetimler vasıtasıyla faaliyete geçmeye başlatılmıştır. Bazı belediyeler kütüphane hizmetlerini bu konseptte göre yeniden düzenlemiş ya da mevcut kütüphanelerin içlerine ayrı bir alan oluşturmuş, bazı belediyeler ise sıfırdan Millet Kırathanelerini kurmaya başlamıştır. Millet Kırathaneleri açıldıktan sonra ise; özellikle öğrenciler olmak üzere halk, bu mekânları yoğun olarak kullanılmaya başlamış ve neticesinde bu mekânlara olan ihtiyaç daha iyi anlaşılmıştır. Belediyeler de halkın Millet Kırathanelerine olan yoğun taleplerine kayıtsız kalmamış ve kırathaneleri artırma yoluna gitmiştir.¹⁸³ İstanbul’da bu belediyelere örnek olarak, Zeytinburnu Belediyesi ve Üsküdar Belediyesi gösterilebilir.

Millet Kırathaneleri olarak açılması ya da dönüştürülmesi düşünülen alanlar için belediyeler; ilçenin büyüklüğüne uygun olabilecek konumlarda bu mekânları açmaya özen göstermiş ve artan talebe göre de bu merkezleri artırma yoluna gitmişlerdir. Bu mekânların içlerinin planlaması ise; kütüphane alanı, süreli yayınlar alanı, çay-kahve gibi içecekler ve çorba ikramlarının olduğu bir kafe alanı ve çalışma alanlarından oluşacak şekilde planlanmıştır. Bu mekânların yoğun kullanımı doğrultusunda da bekleme salonlarının eklendiği söylenebilir. Ayrıca bu mekânların öğrencilerin beklentilerini karşılamaya yönelik olarak planlandığını da söylemek mümkündür. Zaten Cumhurbaşkanı Erdoğan da Millet Kırathanelerini açıklarken öğrencileri özellikle vurgulamıştır.

Türkiye’de her geçen yıl öğrenci çoğunluğu, öğrencilerin farklı farklı birçok sınava hazırlanması gerektiği, yüksek eğitime talep ve eğitim seviyesinin yükselmesi gibi

¹⁸² “Erdoğan, Millet Kırathanesi İçin Müjdeyi Verdi: Her Şey Ücretsiz Olacak”, Haberler.com, erişim 06 Kasım 2020, <https://www.haberler.com/erdogan-millet-kiraathanesi-icin-mujdeyi-verdi-10929286-haberi/>.

¹⁸³ Millet Kırathanelerinin işlevini yerine getirmediğini ve halk tarafından rağbet görmediğini aktaran haberlerde vardır, “Millet kırathaneleri rağbet görmedi”, Birgün haber web sitesi, erişim 13 Kasım 2020, <https://www.birgun.net/haber/millet-kiraathaneleri-ragbet-gormedi-306028>.

özellikler göz önünde bulundurulduğunda; öğrencilerin kitap okuyacakları, ders çalışabilecekleri, sosyalleşebilecekleri ve özellikle kadın-erkek bir arada kullanabilecekleri mekânlara olan ihtiyacını da arttırmıştır. Özellikle 1980’li yıllardan sonra artmaya başlayan kafeler, kitap kafeler ve bunların her geçen zamanda yaygınlaşması; bu ihtiyaçların bir yansımasıdır. Yakın tarihimizde faaliyete geçen Millet Kırathaneleri de gençlerin-öğrencilerin bu ihtiyaçlarına cevap verebilmek adına açılan merkezlerdir. Gençler-öğrenciler bu mekânları; kahve-çay içerek sohbet ederek sosyalleşmenin yanında, kitap okuyarak, araştırma yaparak ve ders çalışarak değerlendirmektedir. Bu mekânlarda kahvehanelerde olduğu gibi masa oyunları yoktur. Bu mekânlar kitap, dergi, gazete gibi birçok yayını bünyesinde bulundurarak hem kütüphaneler gibi faaliyet göstermekte hem de yiyecek ve içeceklerin tüketilebilip sosyalleşilme imkânlarıyla kafeler gibi hizmet vermektedir.

BÖLÜM II: İSTANBUL'DA BULUNAN MİLLET KIRAATHANELERİ ÖRNEKLERİ

Türkiye'nin en büyük metropolü olan İstanbul; kültürel, ekonomik ve sosyal zenginliği ile farklı karakteristikteki bütün özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu özellikleriyle hem Asya-Avrupa yakası arasında hem de ilçeden ilçeye farklı karakteristik özellikler göstermektedir. İlçe belediyesi hizmetleri de yerel halkın ihtiyaçlarına göre bu karakteristik özellikler neticesinde ilçeler arası değişiklik gösteren hizmetler verebilmektedir. Bu sebeple, Millet Kırathaneleri hizmetleri bu özelliklerden etkilenecek çeşitlenebildikleri için, İstanbul'daki farklı özellikleri olabilecek Millet Kırathaneleri incelenmiştir. Ayrıca bu özellikler, tezin evreninin seçimi sırasında da dikkate alınmıştır. Bu bölümde Millet Kırathanelerinin kurulmasında öncü olarak gözüken ve araştırmanın evrenini oluşturan Zeytinburnu Belediyesi Millet Kırathaneleri hizmetleri dışında, Millet Kırathanelerinin farklı farklı işlevlerinin yansıtılabilmesi için; Başakşehir Belediyesi Başakşehir Millet Kırathanesi,¹⁸⁴ Üsküdar Belediyesi Millet Kırathaneleri¹⁸⁵ incelenmiştir.

2.1. Zeytinburnu Belediyesi Millet Kırathanesi Hizmetleri

Zeytinburnu İlçesinde toplam üç adet Millet Kırathanesi bulunmaktadır ve dördüncü Millet Kırathanesinin 2021 yılının ilk çeyreğinde açılması planlanmaktadır. Birinci kırathane Merkezefendi Millet Kırathanesi, ikinci Seyyidnizam Millet Kırathanesi, üçüncü Zeytinburnu Millet Kırathanesidir.¹⁸⁶ Üç kırathanede de 16 yaş ve üzeri kullanıcılara hizmet vermekte, ücretsiz internet ve kitap ödünç sistemi bulunmaktadır. Kırathanelerde ücretsiz çay, kahve, çorba ve fotokopi hizmeti vardır. Ayrıca kartlı üye sistemiyle çalışmakta ve 7/24 saat hizmet vermektedir. COVID-19 döneminde bu hizmetlerde aksamalar olsa da pandemi dönemi sonrası tüm hizmetlerin aynı şekilde devam edeceği söylenmiştir.

¹⁸⁴ Bu Kırathane Türkiye'nin en büyük Millet Kırathanesi olma özelliği göstermektedir.

¹⁸⁵ Bu Kırathane Restoran ve Millet Kırathanesi hizmetlerini aynı çatı altında sunmaktadır.

¹⁸⁶ “Kırathanelerimiz”, Millet Kırathaneleri, erişim 11 Kasım 2020, <http://www.milletkırathanesi.org.tr/>.

2.1.1. Merkezefendi Millet Kırathanesi

Merkezefendi Millet Kırathanesi Mayıs 2016 tarihinde açılmış ve 13 Mart 2017’ den itibaren 7/24 saat hizmet vermeye başlamıştır. Kütüphanede halihazırda 23.084 kitap, 34 adedi sürekli takip edilen 200 başlık süreli yayın bulunmakta olup, 45000 kitap kapasitesi vardır. Kütüphane koleksiyonunun, Türkiye şehirleriyle ilgili kitap, süreli yayın, harita, plan vb. koleksiyonlardan oluşması için çalışmalar da devam etmektedir. Kırathanenin Kasım 2020 tarihi itibarıyla 23.300 üyesi vardır. 825 m² toplam alana sahip olan kırathanede; 121 çalışma masası, 68 kişi kapasiteli konferans salonu, 25 kişi kapasiteli özel toplantı salonu ve 48 kişi kapasiteli bekleme salonu¹⁸⁷ vardır. Günde 3 kez çorba ikramı olup gün boyu açık kafeteryasında çay ve kahve ikramı da yapılmaktadır. Ayrıca ödünç kitap verme, ücretsiz internet ve fotokopi hizmeti bulunmaktadır.¹⁸⁸ Modern ve ferah bir atmosfere sahip olan Merkezefendi Millet Kırathanesi içinden çekilmiş olan görseli aşağıdaki görsel.1’de görülebilir.



Görsel 1. Zeytinburnu Merkezefendi Millet Kırathanesi içerisinde görünüm.¹⁸⁹

¹⁸⁷ Kırathaneye olan yoğun talep sebebiyle gelen üyeler bu bekleme salonunda sıralarının gelmesini beklemektedir.

¹⁸⁸ “Merkezefendi Millet Kırathanesi”, Millet Kırathaneleri, erişim 11 Kasım 2020, <http://milletkiranethanesi.org.tr/merkezefendi-millet-kiranethanesi-19>.

¹⁸⁹ “Merkezefendi Millet Kırathanesi”, Millet Kırathaneleri, erişim 28 Kasım 2020, <http://milletkiranethanesi.org.tr/merkezefendi-millet-kiranethanesi-19>.

2.1.2. Seyyidnizam Millet Kır aathanesi

Zeytinburnu Seyyidnizam Millet Kır aathanesi, Seyyidnizam Camii K llyesi içinde Kasım 2017 tarihinde 7/24 saat kullanıma açık olarak hizmete girmiştir. Kütüphanede halihazırda kullanımda olan 10.091 kitap, aboneli olunan 34 süreli yayın bulunmakta olup, toplam 20.000 kitap kapasitesi vardır. 1157 m² toplam alana sahip olan kır athanede 10 ayrı salonda bulunan 194 çalışma masası bulunmaktadır. Ayrıca yoğun talep sebebiyle kır athaneye gelen üyelerin bekleyebileceği 100 kişi kapasiteli bekleme salonu da vardır. Kasım 2020 itibarıyla 9.010  yesi bulunan kır athanede, günde 3 kez çorba ikramı olup gün boyu açık kafeteryasında çay ve kahve ikramı yapılmaktadır. Ek olarak ödünç kitap verme, ücretsiz internet ve fotokopi hizmeti de bulunmaktadır.¹⁹⁰

Seyyidnizam Millet Kır aathanesi içinde ayrı alanlara sahip çalışma salonları vardır. Bu salonlara örnek olarak birinin görseli aşağıdaki görsel 2’de görülebilir.



Görsel 2. Zeytinburnu Seyyidnizam Millet Kır aathanesi içerisinden görünüm.¹⁹¹

¹⁹⁰ “Seyyidnizam Millet Kır aathanesi”, www.milletkiraathanesi.org.tr, erişim 11 Kasım 2020, <http://milletkiraathanesi.org.tr/seyyidnizam-35>.

¹⁹¹ “Seyyidnizam Millet Kır aathanesi”.

2.1.3. Zeytinburnu Millet Kır aathanesi

Zeytinburnu Millet Kır aathanesi Ocak 2020 tarihinde 7/24 kullanıma açık olarak hizmete girmiştir. Kır aathanenin toplam kitap kapasitesi 12.000'dir. Toplam iki kat olan kır aathane 778 m² alana sahiptir ve 176 çalışma masası vardır. Diğ er kır aathanelerde olduğu gibi bir bekleme salonu da bulunmaktadır. 10 bin kitap kapasitesi olan kır aathanede 5 bin kitap bulunmaktadır. Günde 3 kez çorba ikramı olup gün boyu açık kafeteryasında çay ve kahve ikramı vardır. Ek olarak ödünç kitap verme, ücretsiz internet ve fotokopi hizmeti de verilmektedir.¹⁹²

Zeytinburnu Belediyesi Millet Kır aathanelerinde kullanılan çalışma masaları, herkesin bireysel çalışmasına olanak sağlayabilecek şekilde paravanlarla ayrılmıştır. Bu şekilde kullanıcılar bağımsız bir alana sahip olarak, daha rahat çalışabilme olanağına sahiptir. Ayrıca koronavirüs salgının yayılmasını önlemede de etkili olabileceği söylenebilir. Bu masalar görsel 1, görsel 2 ve görsel 3'te görülebilir.



Görsel 3. Zeytinburnu Millet Kır aathanesi içerisinden görünüm.¹⁹³

¹⁹² “Zeytinburnu Millet Kır aathanesi”, www.milletkiraathanesi.org.tr, erişim 11 Kasım 2020, <http://milletkiraathanesi.org.tr/zeytinburnu-205>.

¹⁹³ “Zeytinburnu Millet Kır aathanesi”.

2.2. Başakşehir Belediyesi Başakşehir Millet Kırathanesi

360 bin m² alana sahip Başakşehir Millet Bahçesi içinde Mart 2019 tarihinde faaliyete geçen Başakşehir Millet Kırathanesi 2500 m² alana sahiptir. Bu özelliğiyle Türkiye'nin en büyük Millet Kırathanesi olma özelliğini de kazanmıştır. 2500 m² alanda faaliyet gösteren kırathanenin, Kütüphane alanı ise toplam 1500 m²'dir. 7/24 olarak hizmet veren kütüphane toplam 100 bin kitap kapasitesine sahiptir. 500 kişi kapasitesi olan kütüphanesinde 61.889 basılı kitap, 22.500 dijital kitap ve ayrıca görme yetersizliği olan bireyler için; 18.000 sesli kitap, 251 Braille alfabeli kitap ve kitapları seslendiren okuyucu cihazlar vardır. Kütüphane alanı dışında kırathanede; 85 kişi kapasiteli çocuk kütüphanesi, geleneksel el sanatları; resim sergisi gibi birçok görsel sanat sergilerinin olduğu sergi alanı da bulunmaktadır. Ayrıca toplumsal bilinci arttırmak adına eğitim, konferans, seminer, münazara gibi birçok kültürel faaliyetin gerçekleştirilmesine olanak sağlayan, 50 kişilik bir salona¹⁹⁴ da sahiptir. Ücretsiz internet hizmeti ve ödünç kitap verme sistemine sahip olan kırathanenin içinde, 150 kişilik kapasiteye sahip kafe-restoran bölümü de bulunmaktadır. Üyelik sistemi ile çalışan kırathaneye 8 yaş üzeri herkes üye olabilir.¹⁹⁵

Başakşehir Millet Kırathanesinin büyüklüğünü ve kapladığı alan aşağıdaki görsel 4'te, kırathane içerisinde bulunan ve oval bir yapıya sahip kütüphane alanı da görsel 5'te görülebilir.

¹⁹⁴ Bu salonda çocukların aileleriyle birlikte film izlemeleri gibi aktiviteler de yapılmaktadır.

¹⁹⁵ "Başakşehir Millet Kırathanesi", 11 Kasım 2020, <http://www.basaksehir-millet-kiraathanesi.com/basaksehir-millet-kiraathanesi>.



Görsel 4. Başakşehir Millet Kiraathanesi dıştan görünüm.¹⁹⁶



Görsel 5. Başakşehir Millet Kiraathanesi kütüphane içinden görünüm.¹⁹⁷

¹⁹⁶ “Başakşehir Millet Kiraathanesi”.

¹⁹⁷ “Başakşehir Millet Kiraathanesi”.

Engelsiz yaşamı destekleyen bir konseptte sahip olan Başakşehir Millet Kırathanesi, doğayla iç içe bir yeşil çatı sistemine sahiptir ve içerisinde bir adet seyir terası da bulunmaktadır. Çocuk, genç, yaşlı her yaş grubuna hizmet verebilmek için planlanmış olan kırathanede; kitap okumak, ders çalışmak, araştırma yapmak için bütün imkânlar sağlanmaya çalışılmıştır. Her yaş grubuna ayrı ayrı hizmet vermeye çalışan kırathanede 85 kişi kapasiteli ve 4 bin civarı çocuk kitabı bulunan bir çocuk kütüphanesi de bulunmaktadır.¹⁹⁸ Bu kütüphanenin kurulmasındaki en temel düşünce; çocukların kütüphanede bolca vakit geçirmelerini sağlayarak çocuklara daha fazla kitap okuma alışkanlığı kazandırmaktır. Bu kütüphane alanı tasarlanırken çocukların ilgisini çekebilecek ayrıntılara özen gösterilmiştir. Örneğin, ufak kütüphane rafları, ufak çalışma masaları, puf oturaklar ve rengarenk bir atmosfere sahiptir. Bu ayrıntılar aşağıdaki görsel 6’da görülebilir.



Görsel 6. Başakşehir Millet Kırathanesi çocuk kütüphanesi içinden görünüm.¹⁹⁹

¹⁹⁸ “Başakşehir Millet Kırathanesi”.

¹⁹⁹ “Başakşehir Millet Kırathanesi”.

2.3. Üsküdar Belediyesi Millet Kıraathanesi Hizmetleri

Üsküdar Belediyesinin sitesinde Millet Kıraathaneleri olarak aktarılan toplam iki adet Nevme-kân bulunmaktadır. Üçüncü Nevme-kân'ın açılması için de çalışmalar devam etmektedir. Belediyenin web sitesinde Millet Kıraathanelerinin en güzel örneklerini Nevme-kân'ların²⁰⁰ temsil ettiği aktarılmaktadır.²⁰¹

Üsküdar Belediyesi Nevme-kân Sahil ve Nevme-kân Bağlarbaşı hizmetleri diğer kıraathanelerle karşılaştırılırsa en temel benzerlikleri; kütüphane hizmeti vermeleri, ders çalışmaya uygun olmaları ve ücretsiz internet hizmetlerinin olmasıdır. Diğer kıraathanelerde olduğu gibi çay-kahve ve çorba gibi ikramları ve 7/24 saat hizmet sadece Nevme-kân Sahil'de bulunmaktadır. Nevme-kân Bağlarbaşı'nda ücretsiz ikramlar yoktur ve çalışma saatleri 08:30-22:00 arasındır. Bunun yerine ücreti karşılığı kullanılabilen bir restoranı bulunmaktadır. Fakat burada çalışan görevliler sadece ihtiyaç dahilinde masalara geldikleri için, rahatsızlık vermemektedir. Ayrıca restoran menüsü fiyatları da uygun tutulmuştur.²⁰² Nevme-kân Bağlarbaşı Üsküdar Altunizade'de bulunan eski İETT garajında, Nevme-kân Sahil ise Üsküdar eski evlendirme dairesinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

2.3.1. Nevme-kân Bağlarbaşı

2016 yılında Üsküdar Altunizade eski İETT garajında hizmete başlayan Nevme-kân; pazar günleri 08:30-22:00, diğer günler 08:30-23:00 saatleri arası hizmet vermektedir. Yapının içerisinde bir adet sanat galerisi ve bir de sahne bulunmaktadır. Kütüphane kullanımı için üyelik sistemi yoktur ve yaş sınırı olmaksızın herkesin kullanımına

²⁰⁰ Bu mekânlara Nevme-kân adını projesini yaparak altyapısını hazırlayan ve aynı zamanda İstanbul'a 'kitaplı kahve' konseptini getiren Abdurrahman Demirel tarafından verilmiştir, Demirel, bu ismin bir köşe yazısı okurken ortaya çıktığını aktarmış fakat tam olarak nedenini açıklamamıştır, "Abdurrahman Demirel", Biyografya web sitesi, erişim 08 Aralık 2020,

²⁰¹ "Restorasyonu Devam Eden Nevme-kân Selimiye Üsküdar'a Çok Yakışacak", Üsküdar Belediyesi web sitesi, erişim 28 Kasım 2020, <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/news/restorasyonu-devam-eden-nevmekn-selimiye-usku/1829>.

²⁰² "Nevme-kân Bağlarbaşı", www.uskudar.bel.tr, erişim 12 Kasım 2020, <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/pages/nevmekan-baglarbasi/411>.

açıktır. Ayrıca ücretsiz internet hizmeti de bulunmaktadır. Diğer Millet Kırcaathanelerinde olduğu gibi çay-kahve ve çorba ikramları yoktur. Fakat bunun yerine uygun fiyatlarla hizmet veren bir restoranı vardır. Bu restoranda sıcak içeceklerin yanı sıra; birçok farklı yemek türü, tatlı ve Anadolu kültüründen şerbetler bulunabilir. Görevli personel sadece ihtiyaç dahilinde masalara gelmektedir ve sipariş vermeden oturmak da mümkündür. Kütüphanesinde çoğunluğu bağış yoluyla sağlanan yaklaşık 10 bin kitabı bulunmaktadır.²⁰³ Nevmen Bağlarbaşı i men dekoru eskiyle yeniyi birleştiren bir tasarımda yapılmıştır. Bu menin şık yapısı aşağıdaki görsel 8’de görülebilir.



Görsel 7. skdar Nevmen Bağlarbaşı içerisinden görünüm.²⁰⁴

2.3.2. Nevmen Sahil

2018 yılı itibariyle Üsküdar sahil eski evlendirme dairesinin bulunduğu alanda hizmetine başlayan Nevmen sahil; 5bin m² açık, 3000 m² kapalı olmak üzere toplam

²⁰³ “Nevmen Bağlarbaşı”.

²⁰⁴ “Nevmen Bağlarbaşı”.

8000 m² alana sahiptir. Hem bir Millet Kır athanesi hem de Millet Bahçesi olarak faaliyet gösteren mekânda; kütüphane, kafe-restoran,  ocuk oyun alanı ve bir sergi alanı bulunmaktadır. 20 bini dijital olmak üzere toplam 100 bin kitap kapasitesi olan kütüphane 7/24 saat açık olarak hizmet vermektedir.  yelik sistemi bulunmayan ve ya  sınırı olmaksızın herkesin kullanımına açık olan mekânda; ücretsiz internet hizmeti, günün 24 saati çay-kahve, simit ve çorba ikramları vardır.²⁰⁵ Mekânın kafe restoran kısmı ise 10:00-24:00 saatleri arası hizmet vermektedir. Kütüphane ve çalışma alanı geniş ve oval bir yapıda tasarlanmıştır. Sıcak bir ortam görüntüsü veren bu alan aşağıdaki görsel 9’da görülebilir.



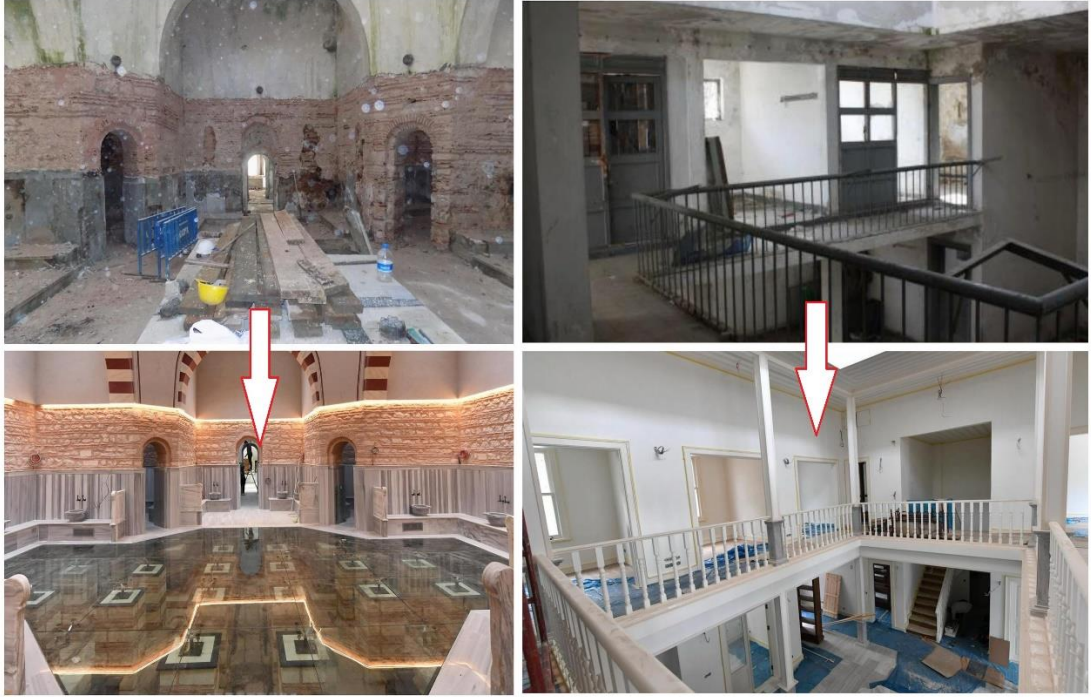
Görsel 8.  sk dar Nevme an sahil içerisinden görünüm.²⁰⁶

²⁰⁵ “Nevme an Sahil”, www.uskudar.bel.tr, erişim 12 Kasım 2020, <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/pages/nevmekan-sahil/496>.

²⁰⁶ “Nevme an Sahil”.

2.3.3. Nevmekân Selimiye

Restorasyon çalışmaları devam eden Nevmekân Selimiye, kullanımda olmayan Tarihî Selimiye Hamamı yapısında açılacaktır. Tarihî Selimiye Hamamı, Sultan 3. Selim tarafından 1800-1801 yıllarında Selimiye kışlasıyla birlikte yaptırılmıştır. Nizam-ı Cedid askerleri tarafından kullanılması amacıyla inşa edilen bu tarihî yapı, restorasyon işlemleri tamamlandıktan sonra hem Millet Kırathanesi hem de Millet Bahçesi olarak faaliyete geçmesi planlanmaktadır. Millet Kırathanesine ayrılan kütüphane bölümünde 25 bini dijital olan yaklaşık 45 bin kitap kapasitesi olması öngörülmektedir.²⁰⁷ Yapı içerisinde yapılan restorasyon çalışmasının öncesini ve sonrasını gösteren görsel aşağıdaki görsel 6’da görülebilir.



Görsel 9. Selimiye hamamı yapısı içerisinde restorasyon öncesini ve restorasyon sonrasını gösteren görsel.²⁰⁸

²⁰⁷ “Nevmekân Selimiye”, www.uskudar.bel.tr, erişim 12 Kasım 2020, <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/pages/nevmekan-selimiye/552>.

²⁰⁸ Hilmi Türkmen, “Çok yakında Nevmekan Selimiye olarak hizmetinize girecek olan Selimiye Hamamı’nda, 220 yıllık bir tarih işte böyle ayağa kalktı”, Twitter, erişim 08 Aralık 2020, <https://twitter.com/hilmiturkmen34/status/1319707913716367360>.

2.4. COVID-19 Koronavirüs Salgını ve Millet Kırathaneleri

2019 yılı sonunda Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve dünyaya yayılmaya başlayan COVID-19 koronavirüs salgını, 2020 yılının ilk çeyreğinde ülkemize de ulaştı ve hızla yayılmaya başladı. Türkiye'de ilk koronavirüs vakasının 11 Mart'ta açıklanmasından sonra 12 Mart'ta Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın başkanlığında bakanların da katıldığı bir koronavirüs toplantısı yapıldı ve bu toplantı sonrasında ülke genelinde koronavirüse karşı bir dizi tedbirler²⁰⁹ faaliyete geçirilmeye başladı.²¹⁰ 16 Mart'ta ise İçişleri Bakanlığı yeni bir genelge yayımladı ve buna göre; gösteri merkezi, konser salonu, nişan/düğün salonu, tiyatro, sinema, kahvehane, kırathane, kafeterya, kır bahçesi, çalgılı/müzikli lokanta/kafe, gazino, birahane, taverna, nargile salonu, nargile kafe, internet kafe, her türlü oyun salonları, her türlü kapalı çocuk oyun alanları, çay bahçesi, dernek lokalleri, lunapark, yüzme havuzu, hamam, sauna, kaplıca, masaj salonu, SPA ve spor merkezlerinin faaliyetleri geçici bir süreliğine durdurdu.²¹¹ İlerleyen tarihlerde de kuaför ve güzellik salonları da kapatıldı. 10 Nisan Cuma günü ise, İçişleri Bakanlığı 30 büyükşehir ve Zonguldak'ta 11 Nisan 00.00 – 12 Nisan 23.59 arası saatlerde uygulanan, 2 gün sokağa çıkma yasağını yayımladı.²¹² Bu sokağa çıkma yasağı ülke genelinde uygulanan ilk yasak ve ilerleyen tarihlerde de hafta sonları ve resmî tatil günlerinde yasaklar gelmeye devam etti.

10 Mayıs 2020 tarihinden itibaren ise kademeli olarak getirilen yasaklar esnetilmeye başladı ve 1 Haziran 2020'den sonra normalleşme süreci başlatılarak ilk etapta; yüzme havuzu, spor salonu, kaplıca, restoran, kafe, park, kahvehane gibi mekânlar saat ve

²⁰⁹ Bu tedbirler içerisinde; ilk ve orta öğretimler bir hafta, üniversitelerin ise 3 hafta tatil edilmesi, spor karşılaşmalarının Nisan ayı sonuna kadar seyircisiz oynanması, kamu görevlilerinin yurt dışı ziyaretlerinin izne bağlanması ve yurt dışından gelenlerin 14 gün süreyle karantinede tutulması gibi kararlar alındı, "Koronavirüs önlemleri: Okullar 16 Mart'tan itibaren 1 hafta tatil, spor karşılaşmaları Nisan sonuna dek seyircisiz", BBC News Türkçe Web Sitesi, 12 Nisan 2020, <https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-turkiye-51849600>.

²¹⁰ "Okullar tatil edildi! Corona virüsü zirvesi sonrası flaş kararlar", Sözcü Haber sitesi, erişim 08 Aralık 2020, <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/son-dakika-okullar-tatil-edildi-mi-bestede-corona-virusu-zirvesi-sonrasi-flas-aciklamalar-5676357/>.

²¹¹ "İçişleri Bakanlığı'ndan yeni önlemler: Sinema, tiyatro, düğün salonu, müzikli lokanta, taverna, kahvehane, kırathane, nargile kafe, spor salonu ve internet kafeler kapatılacak", BBC News Türkçe Web Sitesi, 16 Nisan 2020, <https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-turkiye-51904420e>.

²¹² "Sokağa Çıkma Yasağı Genelgesi (10 Nisan 2020)", [www.kamuajans.com](http://www.kamuajans.com/guncel/sokaga-cikma-yasagi-genelgesi-10-nisan-2020-h548479.html), erişim 28 Kasım 2020, <http://www.kamuajans.com/guncel/sokaga-cikma-yasagi-genelgesi-10-nisan-2020-h548479.html>.

kural kısıtlamalarıyla kullanıma açıldı.²¹³ Sonraki tarihlerde de sokağa çıkma yasaklamaları kalkmaya başlayarak bunun yerine koronavirüs tehdidinden daha çok etkilenebileceği düşünülen, yaşlılara ve koronavirüsü daha çok yayabileceği düşünülen çocuklara, saat veya tam gün sokağa çıkma yasağı uygulandı ve kronik rahatsızlığı olan kişiler için de ayrıca tedbirler alındı. 2020 yılının son çeyreğine geldiği zaman ve geçen yaz mevsimi süresince getirilen yasaklar hem kademeli olarak kaldırıldı hem de koronavirüsün seyrine göre yeni yasaklar getirilerek tedbirler alınmaya devam edildi. Bu süreç içinde hükümetin aldığı kararlar, Sağlık Bakanlığı koronavirüs bilim kurulun²¹⁴ tavsiye kararları doğrultusunda yapıldı.

Sağlık Bakanlığı koronavirüs bilim kurulun tavsiye kararları dikkate alınarak, Cumhurbaşkanlığı kabinesi tarafından özellikle kapalı olan kamusal alanlar için de bir dizi önlemler alındı. Millet Kırathaneleri özelinde ise erişim ve kullanım alanlarında değişiklikler oldu. Örneğin Pandemi dönemi öncesinde Merkezefendi Millet Kırathanesinde, 121 koltuk kapasitesi varken, alınan tedbirlere bağlı olarak bu kapasite 70'e düşürüldü.

COVID-19 koronavirüs salgınının etkileri bu tezin hazırlanmasında da bazı değişiklikleri gerekli kılmıştır. Öncelikle bu salgının tüm kamusal alanları etkileri göz ardı edilemeyeceği için, bu bölümün eklenmesi gerekmiştir. Anket sürecinde de zorluklar yaşanmış ve değişiklikler yapılması gerekmiştir. Son olarak tezin bir sonraki bölümde detaylı olarak verilen metodolojisinde de bazı değişiklikler yapılmasını doğurmuştur.

²¹³ “15 Haziran ve 1 Temmuz’dan itibaren hangi kısıtlamalar kaldırılıyor?”, BBC News Türkçe Web Sitesi, erişim 11 Kasım 2020, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52842399>.

²¹⁴ COVID-19 koronavirüs salgını ile mücadele edebilmek için; Türkiye Sağlık Bakanlığı tarafından 10 Ocak 2020 tarihinde kurulan koronavirüs bilim kurulu; pandemi sürecini yakından takip eder ve toplantılar düzenleyip koronavirüs salgınına karşı birtakım tavsiye kararları alır. Başkanlığını Türkiye Sağlık bakanı Fahrettin Koca’nın yaptığı bilim kurulunda; Kasım 2020 tarihi itibarıyla; enfeksiyon, göğüs hastalıkları, iç hastalıkları, yoğun bakım, mikrobiyoloji, viroloji alanında uzman kişiler ve üniversitelerde akademisyen olarak çalışan tıp bilimcilerinden oluşan 38 kişi bulunmaktadır, “Koronavirüs Bilim Kurulu”, Wikipedia The Free Encyclopedia, 2020, https://tr.wikipedia.org/wiki/Koronavir%C3%BCs_Bilim_Kurulu.

2.4.1. COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi

T.C. Sağlık Bakanlığı Koronavirüs Bilimsel Danışma Kurulu çalışması olarak; T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 bilgilendirme web sayfası²¹⁵ üzerinden kamuoyuyla düzenli olarak güncelleştirilerek paylaşılan rehber; tüm kamusal alanları kapsayacak şekilde, COVID-19 koronavirüs salgınına karşı alınması ve uyulması gereken tedbirleri içermektedir. En son 1 Ekim 2020 tarihinde güncellenmiş ve 459 sayfa olan *COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi*²¹⁶ içerisinde; alışveriş merkezleri, pazar yerleri, marketler, bakkallar, manavlar, kuaförler, tüm şehir içi, şehirlerarası ve yurt dışı ulaşım araçları, kütüphaneler, kahvehaneler, Millet Kırathaneleri, tiyatrolar, sinemalar, üretim tesisleri, fabrikalar gibi halkın içinde bulunduğu tüm kamusal alanlara yönelik tedbirler madde madde verilmiştir.²¹⁷

Rehberde, Millet Kırathanelerine yönelik olarak da ayrı bir bölüm bulunmaktadır. Millet Kırathanelerinde dikkat edilmesi gereken başlıca önlemler kısaca şu şekilde özetlenebilir;²¹⁸

- Millet Kırathanelerinin girişine COVID-19 koronavirüs önlemleri ile ilgili; el yıkama, maske kullanımı ve kırathane içinde uyulması gereken kuralları içeren afişler asılmalıdır.
- Millet Kırathaneleri giriş-çıkışlarında ve kırathane içerisinde en az 1 metre olacak şekilde sosyal mesafe kurallarına uyulmalıdır.
- Millet Kırathanelerine girerken maske takılması ve içeride takmaya devam edilmesi sağlanmalıdır.
- Millet Kırathaneleri çalışma salonundaki sandalyeler aralarında en az 1 metre olacak şekilde azaltılmalıdır ve oturma düzeni yüz yüze olmamalıdır.
- Personelin ve kullanıcıların kitaplara temas öncesi ve sonrası el antiseptiği kullanılması sağlanmalıdır.

²¹⁵ “T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Sayfası”, 29 Kasım 2020, <https://covid19.saglik.gov.tr/>.

²¹⁶ Rehberde salgına karşı; maske kullanımı, sosyal mesafe, el hijyeni, metrekaireye göre kişi sayısı, personeli korumaya yönelik tedbirler, müşteri veya kullanıcıyı korumaya yönelik tedbirler, giriş çıkışlarda alınacak tedbirler, ortam havalandırması ve ortam hijyeni konusunda tedbirler gibi, birçok konuda tedbirler vardır.

²¹⁷ *COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi (Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması)*, 2020, <https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/39265/0/covid-19salginyonetimivecalismarehberipdf.pdf>.

²¹⁸ *COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi (Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması)*, s. 205-208.

- Kullanıcıların çalışma alanlarında, su dışında içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir.
- Kullanıcılardan ücret alınmasını gerektiren durumlarda tercihen temassız ödeme tercih edilmelidir.

Rehberde, Millet Kırathaneleri kullanıcılarına yönelik dikkat edilmesi gereken başlıca önlemler de kısaca şu şekilde özetlenebilir;

- Millet Kırathanelerinde oluşabilecek yoğunluğu önlemek için randevu sistemine geçilmeli ve takibi yapılmalıdır.
- Millet Kırathanelerine girmeden, görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı, COVID-19 hastalık semptomları açıklanarak; bu semptomları gösterenlerin içeriye girmemeleri konusunda uyarılmalıdır.
- Millet Kırathaneleri okuma salonlarında 4 m²'ye 1 kişi düşecek şekilde kullanıcı-personel düzenlemesi yapılmalı ve içeriye alınacak olan kullanıcı sayısı bu şekilde belirlenmelidir.
- Sosyal mesafeye ve maske takmaya uyulması sağlanmalı, Millet Kırathaneleri içerisinde herhangi bir alanında maske çıkartılmamalıdır.
- Kullanıcılar Millet Kırathanelerine girdiği zaman en az yüzde 70 alkol içeren kolonya ya da el antiseptiği kullanmalıdır.

Rehberde, Millet Kırathaneleri çalışanlarına yönelik dikkat edilmesi gereken başlıca önlemler de kısaca şu şekildedir;

- Personel COVID-19 koronavirüs bulaşma yolları ve korunma yöntemleri hakkında bilgilendirilmelidir.
- COVID-19 koronavirüs semptomu gösteren personel tıbbi maske takılarak sağlık kurumlarına yönlendirilmelidir.
- Bütün personelin maske takması, kirlendikçe maskelerini değiştirmesi, bu aşamalarda ve gün içerisinde el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.
- Personelin dinlenme odalarında sosyal mesafeyi koruması ve maske takmayı sürdürmesi sağlanmalı, yemek yenilirken ya da içecek içilirken maske çıkarılacağı için; bunun yapıldığı kapalı alanlarda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

Rehberde, Millet Kıraathanelerinde ortam düzenleme, havalandırma, temizlik ve dezenfeksiyon konusunda dikkat edilmesi gereken başlıca önlemler de kısaca şöyledir;

- Millet Kıraathanelerinin düzenli olarak temizliği yapılmalı ve sık sık dokunulan yüzeylerin düzenli temizliğine dikkat edilmelidir.
- Kullanıcılar ödeme terminalini kullanırsa terminal hemen arkasından dezenfekte edilmelidir.
- Lavabolara maske kullanımı ve el yıkamayla ilgili afişler asılmalıdır.
- Hepafiltreli el kurutma makinesi dışında el kurutma makinesi kullanılmamalıdır.
- Lavabolarda her zaman sıvı el sabunu bulundurulmalıdır. Antiseptik içerikli sabunlara gerek yoktur.
- Temizlik personeli çalışırken tıbbi maske-eldiven kullanmalı ve her temizlikten sonra atmalıdır.
- Vantilatörler kullanılmamalı, merkezî sistem havalandırmalar yüzde yüz temiz hava verecek şekilde düzenlenmeli ve bakım-filtre değişimleri düzenli olarak yapılmalıdır.
- Millet Kıraathaneleri içerisindeki odalar sık sık havalandırılmalıdır.

2.4.2. İstanbul Zeytinburnu Millet Kıraathaneleri ve COVID-19 Koronavirüs Salgını Etkileri

COVID-19 koronavirüs salgını seyrinin kontrol altına alınmaya başlamasıyla, 10 Mayıs 2020 tarihinden itibaren getirilen yasaklar esnetilmeye ve 1 Haziran 2020'den sonra normalleşme süreci başlatıldı. Hükümetin açılmasına izin verdiği, kurum ve kuruluşlar, belli kurallar çerçevesinde faaliyetlerine geçtiler. Açılan yerler hükümetin belirlediği kurallar dışında; T.C. Sağlık Bakanlığı web sayfası üzerinden kamuoyuyla düzenli olarak güncelleştirilerek paylaşılan COVID-19 salgına karşı tedbirleri içeren rehberi de göz önüne alarak tedbirler aldı. Bu yerlerin içerisinde olan Zeytinburnu Millet Kıraathaneleri özelinde ise salgının bu mekânlar üzerindeki etkilerini ve alınan tedbirleri daha iyi açıklayabilmek için; Millet Kıraathaneleri sorumluları ile görüşme yapmanın iyi olacağı düşünülmüştür. Bu çerçevede Zeytinburnu Belediyesi

Millet Kırâathaneleri koordinatörü Selahattin  zt rk Beyle yaptığım görüşmede kendisine; h k met tarafından getirilen yasaklar ve Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan rehber göz önünde bulundurularak hazırlanan birtakım soruları yönelttim. Selahattin Bey'in Zeytinburnu Belediyesi Millet Kırâathaneleri özelinde yönelttiğim sorulara verdiği cevaplar, sürecin kır athanelerin kullanımına ve erişimine yönelik getirdiği değişiklikleri aydınlatması açısından önemlidir.

COVID-19 salgını öncesi kullanıcı talebi ve yoğunluğunu, salgın sonrası dönemdeki kullanıcı talebi ve yoğunluğu ile karşılaştırdığınızda nasıl değişiklikler doğurduğu sorusuna,

Zeytinburnu'nda verilmekte olan hizmetler sadece Zeytinburnu'nda yaşayan vatandaşlarla sınırlı olmadığı, COVID-19  ncesi ve sonrası talep ve yoğunlukta herhangi bir değişim olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca değişim yaşanmamasının nedenleri olarak, COVID-19 tedbirleri kapsamında sosyal mesafe düzenlemesine bağlı kapasite azaltılmasına gidilmesi ve İstanbul'da bulunan 39 ilçeden 15'nin kütüphane ve Millet Kır athanesi hizmetlerini durdurmuş olması veya kullanıcıların bina içerisinde kalabilecekleri zamanı sınırlamış olmaları olarak belirtilmiş ve Zeytinburnu Millet Kır athanelerine gelen kullanıcı sayısının arttığı söylenmiştir.²¹⁹

Pandemi  ncesi ve pandemi sonrası için ise, Merkezefendi Millet Kır athanesi özelinde, pandemi öncesi 121 koltuk kapasitesinin alınan tedbirlere bağlı olarak 70'e düşürüldüğü, pandemi öncesi 7/24 hizmet veren kır athanelerin, 1 Haziran 2020 tarihinden sonra tedbirlerin esnetilmeye başlamışıyla birlikte çalışma saatlerinin ilk etapta 08.00-23.00 saatleri arasında, sonra ise 09.00-22.00 saatleri arasında hizmet verdiği belirtilmiştir.

COVID-19 Salgınının kullanıcıların sosyalleşmesini nasıl etkilediği ve kullanıcıların kır athanelerde geçirdiği zamanda azalma olup olmadığı sorusuna,

Sosyalleşme veya bir arada olma alışkanlıkları ve kır athanelerde geçirilen zaman konusunda değişiklik veya azalma olmadığı, Kasım 2020 tarihinde gelen kısıtlamalara kadar kır athane kullanıcılarında ciddi bir düşüş yaşanmadığı, 09.00-21.30 saatleri arasında kapasitenin dolu olduğu ve kullanıcı sayısının günlük 40-70 arası değiştiği

²¹⁹ Zeytinburnu Millet Kırâathanelerini 2020 yılının ilk 10 ayında 170.000 kişi kullanmıştır.

belirtilmiştir. Merkezefendi Millet Kır aathanesinin pandemi öncesi ve pandemi sonrası, Kasım 2020 tarihinde alınan tedbirlerinden sonra çekilmiş olan görselleri aŗağıdaki görsel 7’de görülebilir. Bu görselde  ne çıkan iki değişim, maske kullanımı ve kullanıcı sayılarının az olmasıdır.



Görsel 10. Merkezefendi Millet Kır aathanesinin pandemi öncesi ve sonrasını gösteren görsel.²²⁰

COVID-19 Salgın Yönetimi ve  alıŗma Rehberi Millet Kır aathaneleriyle ilgili bölümde, kır aathanelerde 4 metrekareye bir kiŗi olacak Şekilde planlanma yapılması

²²⁰ “Merkezefendi Millet Kır aathanesi”.

gerektiğinin yazdığı ve bu konuyla ilgi Millet Kırathanelerin de ne gibi tedbirler alındığı sorusuna,

Kırathanelerin çalışma masalarının yan masa ile ayırıcı bölme şeklinde üretilmiş olduğu, iki masa arası boş olarak hizmet verildiği, bu düzenlemeye bağlı olarak neredeyse tüm kullanıcıların rehberde yer alan alana yakın bir şekilde hizmet aldığı belirtilmiştir.

COVID-19 koronavirüse karşı Millet Kırathanesi içerisinde maske kullanımı ve sosyal mesafe kuralıyla ilgili alınan tedbirlere yönelik soruya,

Maske kullanımı konusunda katı tavır ortaya koyulduğu, kırathane içerisinde maskesiz çalışmaya kesinlikle izin verilmediği, 2 kez uyarılan bir kullanıcıya günlük olarak yararlanmama yaptırımını uyguladığı ve kırathane içerisinde ortak kullanım alanlarında sosyal mesafe uyarı etiketleri ile yönlendirme yapıldığı belirtilmiştir.

COVID-19 koronavirüse karşı Millet Kırathanesi içerisinde; oturma düzeni, havalandırma, kafeterya ve lavabolar için alınan tedbirlere yönelik,

Oturma düzeni bir masa dolu bir masa boş, karşılıklı masalarda da çapraz olacak şekilde, karşı masa boş bırakıldığı, havalandırma üniteleri iç hava sirkülasyonu yapmadan çalıştırıldığı, kafeterya hizmetlerinde çay kahve otomat kullanılmakta olduğu, otomat makinesinde teması önlemek için ise internet bağlantısı ile cep telefonu ile içecek tercihi uygulamalarının kullanıma girdiği belirtilmiştir. Ayrıca lavabolar için temizlik ekibine takviye yapıldığı ve daha sık aralıklarla temizlik işlemi gerçekleştirildiği söylenmiştir.

COVID-19 koronavirüse karşı kullanıcı-kullanıcı arasında, kullanıcı-personel arasında ve personel-personel arasında temas olabilecek (ödünç kitap- masa sandalye kullanımı vb.) durumlar için, kullanıcıları ve personeli korumak için,

Personel bankolarının pleksi malzeme ile okuyuculardan bağımsız hale getirildiği, kullanıcıların ödünç almak istedikleri kitapları personel tarafından verilmekte olduğu, iade edilen kitapların ise 3 gün ayrı bir alanda bekletildikten sonra yerine yerleştirildiği, bankolarda düzenli olarak dezenfektan bulundurulduğu, personel ve kullanıcıların maske ihtiyaçlarının düzenli olarak karşılanması gibi tedbirler alındığı belirtilmiştir.

Bunun yanında yukarıdaki açıklamalarda belirtilen ve alınmış olan tüm önlemlerin maalesef kıraathanelerin içi ile sınırlı kaldığı, bilinçli olan kullanıcılar hariç bina dışına çıkılır çıkılmaz veya binaya ilk giriş anında, maske ve sosyal mesafe bilincinden uzak tavır sergilendiği için, Zeytinburnu Belediyesi Millet Kıraathaneleri olarak alınan tedbirlerin kullanıcılar tarafından desteklenip her zaman uygulanmadığı müddetçe; tek başına çözüm olamayacağı yine Öztürk tarafından ifade edilmiştir. Öztürk'e göre;

“Nitelikli olarak Millet Kıraathanesi veya Halk Kütüphanesi sayısını arttırıp hizmet kalitesi yükseltilmediği müddetçe gerek pandemi, gerek pandemi sonrası yığılma ve sosyal sorunların önüne geçilmesi mümkün değildir.”

Bu tez her ne kadar Millet Kıraathanelerini Covid-19 pandemi dönemi öncesi araştırmaya başlasa da saha çalışması pandemi döneminde tamamlanmıştır. Böylece küresel salgınların yerel ve mahallî etkilerini, sosyal hizmetler ve mekân kullanımı üzerinden ölçerek literatüre önemli katkı sunmaktadır. Covid-19 salgını bitince Millet Kıraathanesi üzerine yapılacak çalışmalar, Öztürk'ün bahsettiği değişiklikleri anlamada aydınlatıcı olacaktır.

BÖLÜM III: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Belediyelerin sundukları Millet Kırathanelerinin sayıları her geçen gün artmaktadır. Millet Kırathanesi hizmetlerindeki artış gibi, özel sektörde de kitap kafe ve kitap kahve mekânlarının artışı, bu tip mekânların özellikle üniversitelere yakın bölgelerde yoğunlaşması, genç nüfusun bu ortamlara yoğun talebi olduğunu göstermektedir. Bu mekânlar gençlerin yoğun talebiyle hem sosyalleşme hem de ders çalışma ortamları olarak da tercih edilmektedir. Yerel yönetimler de halkın özellikle de öğrencilerin bu tür ihtiyaçlarına cevap verebilmek adına son yıllarda bu tarzda mekânları açma veya artırma yoluna gitmektedir. Bu tez çalışması da yerel yönetimlerin sosyal belediyeçilik faaliyetleri altında sunduğu ve sosyo-kültürel hizmetler kapsamında yer alan Millet Kırathanelerine yönelik halkın algısını ve memnuniyetini anlamayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede Millet Kırathanelerinde verilen hizmetlerin içeriği ve şekli, bunların toplumun beklentilerini ne düzeyde karşıladığı, halkın bu konuda belediyelerden ne gibi isteklerinin olduğu ve hizmetten duyduğu memnuniyeti ölçmek adına hazırlanan hipotezler ve anket çalışmasının kapsamı, araştırmanın amacı, güncelliği ve önemini içeren bilgiler aktarılmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Literatürde çok fazla kaynak bulunmayan Millet Kırathaneleri hakkında basında yayımlanan haberler incelendiğinde, ön plana çıkan başlıca özellikleri; gençler tarafından tercih edilmeleri, sınav çalışmak için uygun olmaları, 24 saat açık olmaları, çay, kahve ve çorba gibi belediyelerin sunduğu ücretsiz ikramların olmasıdır. Yine haberlerde ön plana çıkan önemli bir konu, gençlerin bu mekânlara olan yoğun talebidir. Milliyet Gazetesinin 19 Haziran 2018 yayın tarihli haberinde, bu mekânlara özellikle ders çalışmak için; İstanbul'un farklı semtlerinden gelindiği ve kapasite yetmediği için saatlerce sıra beklendiği gibi yoğun talepler aktarılmıştır.²²¹ Aynı haberde gençlerle yapılan röportajda aktarılan olumlu özellikler; bu mekânların ders çalışmaya çok uygun olması, 7/24 açık olması, ücretsiz ikramların olması vb. özellikler

²²¹ Çiğdem Yılmaz, "Kapıda Kuyruk Var 7/24 Ücretsiz Kitap Çay İnternet İşte o Kırathane", *Milliyet Gazetesi*, 19 Haziran 2018.

yer almaktadır. Olumsuz yönleri olarak ise; çok yoğun olması, kapasitesinin sınırlı olması ve yer bulunmaması, işlevini yerine getirmemesi gibi durumlar olarak öne çıkmaktadır.²²²

Bu çalışma, yerel yönetimlerin sosyal belediyeçilik faaliyetleri kapsamında sunduğu sosyo-kültürel hizmetler içerisinde yer alan Millet Kırathanelerini kullanıcıların gözünden tahlil etmeyi amaçlamaktadır. Halkın bu gibi hizmetlere karşı bakış açısı, ayrıntılı sorularla derinlikli bir analize tabi tutulacaktır. Bu sayede halkın algı ve memnuniyet düzeyinin tespit edilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, bu mekânlar hakkında kullanıcılardan gelen geri bildirim, memnuniyet ya da talepler doğrultusunda yerel yöneticilerin kullanabileceği faydalı veriler derlenmeye çalışılacaktır. Böylece, bu noktada literatürde görülen eksikliğin giderilmesi de planlanmaktadır.

3.2. Araştırmanın Güncelliği ve Önemi

TÜİK verilerine göre, 2010 yılında İstanbul nüfusunun 11 milyonu okuryazardır.²²³ 2018 yılı verilerine göre ise bu rakam 13 milyon civarına ulaşmıştır.²²⁴ Geçmiş yıllarla kıyaslanırsa her geçen yıl okuryazar oranının arttığı görülebilir. Yine TÜİK verilerine göre, Türkiye genelinde halk kütüphaneleri için yapılan 2010 yılı kullanıcı sayısı istatistikleri ortalama 19 milyon civarındayken, 2018 yılında bu rakam 28 milyon civarına ulaşmıştır.²²⁵ Bu verilere göre, artış gösteren okuryazar ve kütüphane okuyucu sayısı, vatandaşın kütüphane gibi araştırma ve ders çalışma mekânlarına olan ihtiyacının arttığının da bir göstergesidir. Bu oranların yükselmesindeki bir diğer önemli etken, yükseköğretim kurumlarına giden öğrenci sayılarındaki artıştır. Ülkemizde 2004-2005 öğretim yılı döneminde yükseköğretim kurumlarından mezun 2 milyon civarı kişi varken, bu rakam 2017-2018 yıllarında 7 milyona ulaşmıştır²²⁶ ve bu rakamlar her geçen yıl artmaya devam etmektedir. Son olarak da ülkemizde öğrenciler, Liselere Geçiş Sistemi (LGS), Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) gibi farklı farklı birçok sınava girmek durumdadır. Bu durum, sınavlara

²²² Çiğdem Yılmaz.

²²³ “Bölgesel İstatistikler” (TÜİK, 2018), <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/>.

²²⁴ “Bölgesel İstatistikler” (TÜİK, 2020), <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>.

²²⁵ “Bölgesel İstatistikler”.

²²⁶ “Bölgesel İstatistikler”.

hazırlanabilmek için uygun bir atmosfere sahip, internet ve bilgisayar gibi dijital teknolojilerle donatılmış mekânlara olan ihtiyacı da her geçen gün arttırmaktadır.

Bu bilgilerden anlaşılabacağı üzere halk, sosyo-kültürel ihtiyaçları doğrultusunda kütüphane ve etüt merkezi gibi mekânlara her geçen gün ihtiyaç duymaktadır. Bunlar gibi sosyo-kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasında da yerel yönetimler önemli bir rol oynamaktadır. Yerel yönetimler, halkın sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına en hızlı cevap veren kurumlar olarak görüldüklerinden belediyelerin sosyal belediyecilik faaliyetleri altında hizmete sunduğu Millet Kıraathanelerinin kurulmasına yönelik çalışmalar da devam etmektedir. Fakat bu konuda yapılan ve yapılmakta olan çalışmaların vatandaşın ihtiyaçlarını karşılamakta ne derece yeterli olduğu net değildir. Bu nedenle yapılacak tez çalışması bir yönüyle yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlerin vatandaşların ihtiyaçlarını hangi ölçüde karşıladığı yönünde bir ölçme işlevi de görecektir. Zira konuyla ilgili literatür taraması bu alanda hem normatif hem de ampirik çalışmaların eksik olduğunu ve bu çalışmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Millet Kıraathaneleri henüz yeni ve siyasî bir olgu olduğu için literatürde bu alanda ciddi boşluk vardır. Bu çalışma, literatürdeki bu boşluğu doldurması açısından da ayrıca önemlidir.

3.3. Araştırmanın Hipotezleri

Türkiye’de sayıları her geçen gün artan Millet Kıraathaneleri; kütüphane, kitap kafe gibi mekânlarla benzerlik göstermektedir. Gençler-öğrenciler bu mekânları araştırma yapmanın dışında ders çalışma, sınavlara hazırlanma ve sosyalleşme mekânları olarak da kullanmaktadır. Gençlerin bu mekânları tercih etmesindeki en büyük sebepler; mekânların yeni olması, temiz ve ferah olması, teknolojinin gelişmiş olması gibi etkenlerdir. Ayrıca bu mekânların sosyalleşmeye açık ve ders çalışmaya elverişli olması gibi nedenler de diğer önemli etkenlerdir. Dolayısıyla Millet Kıraathanelerinin her geçen gün artan ders çalışma ve sosyalleşme ihtiyacına imkân sunması nedeniyle tercih edildiği varsayılmaktadır.

Haberlerden de anlaşılabacağı üzere, öğrenciler evde ders çalışmak veya kitap okumak yerine, atmosferi ders çalışmaya elverişli mekânları tercih etmektedir. Gelir seviyesi

yüksek, kendi evlerinde, üniversitelerinde ve/veya okullarında çalışma imkânları uygun öğrencilerin ve öğrenci olmayan diğer meslek gruplarının kütüphaneleri daha az tercih etmesi olasıdır. Anayasasında sosyal devlet olduğu ifadesi yer alan ve kişilerin haklarına erişimlerinin önündeki engelleri kaldırmayı görev bildiğini söyleyen Türkiye Cumhuriyeti Devleti için, Millet Kütüphaneleri bu engelleri kaldırmanın ve sınıfsal farkları azaltmanın da bir aracıdır. Kuramsal çerçeve ve tezin rasyonallitesi ile uyumlu olarak hizmet alımı ve memnuniyeti olgusu yaş, cinsiyet, meslek grubu, gelir, yaşanan yer ve hane halkı sayısı kategorilerine göre değerlendirilmiş, aşağıdaki hipotezler üretilmiş ve nicel anket uygulaması ile test edilmesi hedeflenmiştir.

- **H₁:** Millet Kütüphaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi kullanıcıların yaşına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.
- **H₂:** Millet Kütüphanelerinde geçirilen zaman düzeyi kullanıcıların yaşına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.
- **H₃:** Millet Kütüphanelerini kullanma sıklığı kullanıcıların yaşına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.
- **H₄:** Millet Kütüphanelerinde geçirilen zaman düzeyi kullanıcıların cinsiyetine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.
- **H₅:** Millet Kütüphaneleri kullanma sıklığı kullanıcıların cinsiyetine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.
- **H₆:** Millet Kütüphaneleri kullanma sıklığı kullanıcıların ikametlerine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.
- **H₇:** Millet Kütüphaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi kullanıcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.
- **H₈:** Millet Kütüphanelerinde geçirilen zaman düzeyi kullanıcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.
- **H₉:** Millet Kütüphanelerini kullanma sıklığı kullanıcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.
- **H₁₀:** Millet Kütüphaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi kullanıcıların aylık gelirine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışma nicel ve nitel araştırma özelliğine sahiptir. Çalışmada kültürel, ekonomik ve sosyal zenginliği ile farklı karakteristik bütün özellikleri bünyesinde barındıran ve Türkiye'nin en büyük metropolü olan İstanbul'da yerel yönetimler tarafından kurulmuş bulunan Millet Kiraathaneleri incelenmiştir. Araştırmada, birincil (anket ve mülakat) ve ikincil veri toplama teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmanın evreni, İstanbul Zeytinburnu Belediyesine bağlı Millet Kiraathaneleri ziyaretçileridir. İstanbul'un diğer ilçelerinden de bu kiraathanelere gidildiği varsayılarak, örneklem İstanbul İli nüfus verileri dikkate alınarak seçilmiştir. Millet Kiraathaneleri 16 yaş ve üzeri kullanıcılara hizmet verdikleri için araştırmada İstanbul ilinde ikamet eden 16 yaş ve üzeri nüfus verileri dikkate alınmıştır. TÜİK 2019 yılı adrese dayalı nüfus sayımı verilerine göre İstanbul ilinin 16 yaş ve üzeri nüfusu 13 milyon kişi civarındadır.²²⁷ %95 güvenilirlik ve %5 hata payı olarak alınmış ve buna göre örneklem büyüklüğü 384 kişi olarak hesaplanmıştır.²²⁸ Hatalı anketler olabileceği göz önünde bulundurularak toplam 400 kişiyle anket çalışması yapılması planlanmıştır. Fakat COVID-19 koronavirüs salgınına karşı alınan tedbirler ve özellikle anket çalışmasının yapılması için planlanan Aralık 2020 tarihinde vaka sayısındaki yüksek artışlar ve akabinde gelen yeni kısıtlamalar neticesinde, 268 kişi ile anket çalışması yapılabilmektedir. Nitekim Aralık 2020 tarihinde 256 kişi ile anket çalışması yapılmış ve hatalı anketler çıkarıldıktan sonra kalan 218 anket çalışmasının analizi ve sonuçları araştırmaya dahil edilmiştir.

²²⁷ "Bölgesel İstatistikler".

²²⁸ Muzaffer Sencer ve Yakut Irmak, *Toplumbilimlerinde Yöntem* (İstanbul: Say Kitap Pazarlama, 1984), s. 423-424.

Tablo 2. 500.000'den büyük evrende çeşitli yanlışma payları ve güven düzeyleri için örneklem büyüklüklerini gösteren tablo.

Hata Payı	Güven Düzeyleri	
	%95	%99
%1	9.423	16.056
%2	2.390	4.113
%3	1.065	1.836
%4	600	1.035
%5	384	663

Kaynak: Muzaffer Sencer ve Yakut Irmak, *Toplumbilimlerinde Yöntem* (İstanbul: Say Kitap Pazarlama, 1984), s. 424.

BÖLÜM IV: ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE VAKA ANALİZİ

Bu bölümde İstanbul Zeytinburnu Belediyesine bağlı Millet Kıraathaneleri kullanıcılarıyla yapılan 218 anket çalışmasının analizi ve bulguları yer almaktadır. Bu kapsamda ilk etapta örneklem grubunun demografik özellikleri ve değerlendirilmesi, sonrasında araştırma hipotezlerinin sınaması, akabinde de anket sorularının analizi ve değerlendirilmesi yer almaktadır. Son olarak da açık uçlu soruların değerlendirilmesi yapılmıştır.

Anket soruları; 35 kapalı uçlu (1 likert ölçeği²²⁹ [7 soru] ve 13 likert tipi soru²³⁰), 2 açık uçlu soru, olmak üzere toplam 37 sorudan oluşmaktadır. Yapılan 218 anket sonucunun verileri SPSS²³¹ (Statistical Package for Social Sciences) programına girilmiştir.²³² Bu program üzerinden elde edilen veriler, güvenliği ölçmede kullanılan; Cronbach Alfa Katsayısı analizi,²³³ gruplar arası farklılığı ölçmede kullanılan; Independent-Samples T Test,²³⁴ One-Way ANOVA,²³⁵ nonparametrik testler; ki-

²²⁹ Likert ölçeği, birden fazla likert tipi sorunun kullanılmasıyla oluşan, bir konuya yönelik tutumu birden fazla soru üzerinden ve aritmetik ortalamaları alınarak analiz edilen ölçektir, İbrahim Turan, Ümit Şimşek, ve Hasan Aslan, “Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği ve Likert-Tipi Soruların Kullanımı ve Analizi”, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, sy 30 (17 Eylül 2015): s. 193.

²³⁰ Likert tipi soru, katılımcıların bir konuya yönelik tutumlarını olumlu-olumsuz olarak eşit sayıda maddeyle ölçmede kullanılan ve genellikle 1’den 5’e kadar puanlamaları yapılan 5 seçenekli soru tipidir. Likert tipi soruları içeren araştırmalar birden fazla sorulu olsa dahi, soruların ortalama değeri alınarak bir çıkarımda bulunulmaz, sorular birbirinden bağımsız olarak ele alınır, Turan, Şimşek, ve Aslan, s. 190.

²³¹ SPSS programı, anket analizlerinde sıklıkla kullanılan bir istatistik yazılımıdır.

²³² “İstatistik Paket Programları- SPSS”, Docplayer, erişim 27 Aralık 2020, <https://docplayer.biz.tr/3199473-Istatistik-paket-programlari-spss.html>.

²³³ Cronbach Alfa Katsayısı, ölçeğin iç tutarlılığını ölçen, genellikle likert tipi veya çok sorulu sorular arasındaki uyumun derecesini 0 ile 1 arasında değerler alarak gösteren ölçektir, Ahmet Hamdi İslamoğlu ve Ümit Alınçık, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı)* (İstanbul: Beta Basım Yayın, 2016), s. 291.

²³⁴ Independent-Samples T Test, iki bağımsız grubun ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakan testtir, İslamoğlu ve Alınçık, s. 309. Bu test, soruların erkek-kadın gibi iki gruba ayrıldığı durumlarda kullanılır.

²³⁵ One-Way ANOVA testi, iki üzeri gruba ayrılan soru tiplerinde iki bağımsız grubun ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakan testtir, Remzi Altunışık vd., *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri : SPSS uygulamalı* (Sakarya: Sakarya Kitabevi, 2005), s. 183.

kare,²³⁶ Mann-Whitney U²³⁷ ve tamamlayıcı istatistiklerden geçirilerek analizleri yapılmış ve yorumlanmıştır.

Son olarak tamamlayıcı istatistiklerde; dağılım, yüzde, aritmetik ortalamalar, varyans ve standart sapma gibi değerlerin ölçülmesiyle; örneklemin cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, gelir seviyesi vb. demografik özelliklerinin dağılımlarını veren testlerden faydalanılmıştır.²³⁸

5.1. Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri ve Değerlendirilmesi

Bu bölümde örneklem grubunun, cinsiyet, yaş, medeni durum, mezuniyet durumu, öğrencilik durumu, ikamet durumu, kiminle yaşadıkları ve hanede kaç kişi kaldıkları ve aylık gelir durumunu içeren demografik özellikler, dağılım ve yüzde olarak tablolar halinde verilmiştir. Bu analizler daha sonra hem hipotezlerin sınanmasında hem de ikili karşılaştırmalarda kullanılacaktır.

Tablo 3. Örneklem grubunun cinsiyet durumuna göre dağılımını gösteren tablo.

	Gruplar	Dağılım	Yüzde
Cinsiyet Durumu	Kadın	102	46,8
	Erkek	116	53,2
	Toplam	218	100,0

Anket çalışması rastgele örnekleme ile yapılmıştır. Bu kapsamda tablo 3'teki verilere göre örneklem grubunun cinsiyetlerine göre dağılımları; 116'sı (%53,2) erkek, 102'si (%46,8) kadın kullanıcıdan oluşmaktadır. Ayrıca bu kullanıcıların 214 tanesi bekaardır.

²³⁶ Ki-kare testi, iki ya da bir sınıflamalı değişken arasında anlamlı ilişki olup olmadığını araştırır, Şadi Can Saruhan ve Ata Özdemirci, *Bilim felsefe ve metodoloji: araştırmada yöntem problemi -SPSS uygulamalı-*. (İstanbul: Alkım Yayınevi, 2005), s. 167.

²³⁷ Mann-Whitney U testi ise, iki grup arasında ilişkinin anlamlı olup olmadığını ve yönünü gösterir, Saruhan ve Özdemirci, s. 170, ki-kare ve Mann-Whitney U testi genellikle T Test ve ANOVA testinde istenilen sonuç bilgilerinin alınamadığı durumlarda uygulanır.

²³⁸ Şadi Can Saruhan ve Ata Özdemirci, *Bilim felsefe ve metodoloji : araştırmada yöntem problemi - SPSS uygulamalı-*. (İstanbul: Alkım Yayınevi, 2005), s. 132-133.

Tablo 4. Örneklem grubunun yaş durumuna göre dağılımını gösteren tablo.

	Gruplar	Dağılım	Yüzde
Yaş Durumu	16-18 yaş arası	120	55
	19-21 yaş arası	52	23,9
	22-24 yaş arası	28	12,8
	25-27 yaş arası	8	3,7
	28-30 yaş arası	7	3,2
	31 yaş ve üzeri	3	1,4
	Toplam	218	100,0

Tablo 4'teki verilere göre örneklem grubunun yaşa göre dağılımları; 120'si (%55) 16-18 yaş arası, 52'si (%23,9) 19-21 yaş arası, 28'i (%12,8) 22-24 yaş arası, 8'i (%3,7) 25-27 yaş arası, 7'si (%3,2) 28-30 yaş arası ve 3'ü (%1,4) 31 yaş ve üzeri kullanıcılardan oluşmaktadır. Bulguların güvenliğini etkilemesi açısından grup dağılımı homojen değildir. Bu sebeple hipotez sınamaları ve diğer analizler yapılırken 22-24, 25-27, 28-30 ve 31 yaş ve üzeri gruplar bir araya getirilmiştir. Bu şekilde grupların homojen dağılımları sağlanmaktadır. Yapılan bu düzenlemeden sonraki grup dağılımları şu şekildedir; 120'si (%55) 16-18 yaş arası, 52'si (%23,9) 19-21 yaş arası ve 46'sı (%21,1) 22 yaş ve üzeri kullanıcılardan oluşmaktadır. Bu şekilde testler 3 grup halinde sınanmıştır. Katılımcıların büyük kısmı öğrencidir ve analizlerde katılımcıların 3 gruba ayrılması üniversite ve lisansüstü öğrencileri ayırmada daha avantajlı olduğu için, bu şekilde gruplama araştırmanın sonuçlarına olumsuz etki etmemektedir. Aksine bu şekilde daha kapsamlı veriler sağlanmıştır.

Tablo 5. Örneklem grubunun mezuniyet ve Öğrencilik durumuna göre dağılımlarını gösteren tablo.

	Gruplar	Dağılım	Yüzde
Mezuniyet Durumu	İlköğretim	12	5,5
	Lise	156	71,6
	Üniversite	47	21,6
	Lisansüstü	3	1,4
	Toplam	218	100,0
Öğrencilik Durumu	Lise	12	5,5
	Üniversite	142	59,6
	Lisansüstü	50	23
Diğer	Çalışan	12	5,5
	İşsiz	14	6,4
	Toplam	218	100,0

Tablo 5'teki verilere göre örneklem grubunun mezuniyet durumuna göre dağılımları; 12'si (%5,5) ilköğretim, 156'sı (%71,6) lise, 47'si (%21,6) üniversite ve 3'ü (%1,4) lisansüstü mezunundan oluşmaktadır. Çoğunluğu lise mezunu olan örneklem grubu aynı zamanda öğrenci olduğu için Millet Kiraathanelerinin çoğunluğunun üniversite öğrencilerinden oluştuğu söylenebilir. Katılımcıların öğrencilik durumlarına göre dağılımları ise; 12'si (%5,5) lise, 142'si (%59,6) üniversite, 50'si (%23) lisansüstü öğrencisinden oluşmaktadır. Grubun kalan kısmı; 12'si (%5,5) çalışan ve 14'ü (%6,4) işsiz katılımcıdan oluşmaktadır. Dağılımların büyük kısmı üniversite öğrencisinden bunun dışındakilerin yüksek bir kısmı da lisansüstü öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların öğrencilik durumuna göre değerlendirmeleri ağırlıklı olarak ikili karşılaştırmaların yapıldığı yaş durumu analizlerinde de değerlendirilecektir.

Tablo 6. Örneklem grubunun ikamet durumu, kiminle yaşadığı durumu ve hanede kaç kişi yaşadığı durumuna göre dağılımlarını gösteren tablo.

	Gruplar	Dağılım	Yüzde
İkamet Durumu	Zeytinburnu	107	49,1
	Avrupa Yakası Zeytinburnu hariç	105	48,2
	Anadolu Yakası	3	1,4
	Şehir Dışı	3	1,4
	Toplam	218	100,0
Kiminle Yaşadığı Durumu	Ebeveynler	203	93,1
	Eş	3	1,4
	Öğrenci Yurdu	4	1,8
	Arkadaşlar	5	2,3
	Yalnız	3	1,4
	Toplam	218	100,0
Kaç Kişi Yaşadığı Durumu	1-4 kişi arası	87	39,9
	5-6 kişi arası	86	39,5
	7 kişi ve üzeri	45	20,6
	Toplam	218	100,0

Tablo 6'daki verilere göre örneklem grubunun ikamet durumuna göre dağılımları; 107'si (%49,1) Zeytinburnu, 105'i (%48,2) Zeytinburnu hariç Avrupa yakası, 3'ü (%1,4) Anadolu yakası ve 3'ü (%1,4) şehir dışında ikamet eden kullanıcılardan oluşmaktadır. Bulguların güvenliğini etkilemesi açısından grup dağılımı homojen değildir. Bu sebeple hipotez sınamaları ve diğer ikili karşılaştırma yapılan analizler yapılırken sadece Zeytinburnu ve Zeytinburnu dışı Avrupa yakasında ikamet eden katılımcılar olarak 2 grup halinde sınanmıştır.

Bu tabloda dikkat çeken bir durum Zeytinburnu ilçesi dışından gelen kullanıcı sayısının yüksek olmasıdır. İlçe belediyeleri hizmetlerini ilçe halkının ihtiyaçları doğrultusunda planlarlar. Verilen bu hizmetlerin ilçe dışındaki kişi ya da kişilere fayda

sağlaması durumunda da dışsallık ortaya çıkabilmektedir. Bu faydanın toplumun yararına olduğu varsayıldığında bunun pozitif dışsallık²³⁹ olduğu söylenebilir. Burada dikkat çeken konu, Zeytinburnu dışından gelen yüksek sayıda kişilerin kendi ikametlerinde ders çalışabilmek için uygun mekânlar bulamadıklarından bu mekânları tercih etmeleridir. Nitekim ikametlerinin bulunduğu ilçedeki belediyeler öğrenciler için bu tarzda mekânları faaliyete geçirmemiş olabilir.

Tablo 6'daki verilere göre örneklem grubunun kiminle yaşadığı durumuna göre dağılımları; 203'ü (%93,1) ebeveynler, 3'ü (%1,4) eş, 4'ü (%1,8) öğrenci yurdu, 5'i (%2,3) arkadaşlar ve 3'ü (%1,4) yalnız yaşamaktadır. Bu sonuca göre grup dağılımları homojen değildir. Bu sebeple bu grup karşılaştırma gerektiren analizlere dahil edilmemiştir. Örneklem grubunun hanede kaç kişi yaşadığı durumuna göre dağılımları ise; 87'si (%39,9) 1-4 kişi arası, 86'sı (%39,5) 5-6 kişi arası, 45'i (%20,6) 7 kişi ve üzeri yaşayan kullanıcıdan oluşmaktadır. Bulguların güvenliğini etkilemesi açısından grup dağılımının homojen olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Örneklem grubunun aylık gelir düzeyine göre dağılımını gösteren tablo.

	Gruplar	Dağılım	Yüzde
Gelir Durumu	2000 TL'ye kadar	22	10,1
	3000 TL'ye kadar	73	33,5
	5000 TL'ye kadar	73	33,5
	5001 TL ve üzeri	50	22,9
	Toplam	218	100,0

Tablo 7'deki verilere göre örneklem grubunun aylık gelir durumuna göre dağılımları; 22'si (%10,1) 2000 TL'ye kadar, 73'ü (%33,5) 3000 TL'ye kadar, 73'ü (%33,5) 5000 TL'ye kadar ve 50'si (%22,9) 5001 TL ve üzeri gelir grubuna ait katılımcılardan

²³⁹ Pozitif dışsallık; bir mal veya hizmetin tüketiminde bu malla doğrudan ilişkisi olmayan üçüncü kişilerin dışsal fayda sağlamasıyla olur, Mehmet Emin Kenanoğlu ve Murat Aydın, "Akıllı Ulaşım Sistemlerinin Dışsallık Bağlamında Değerlendirilmesi: Seçilmiş Ülke Uygulamaları", Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi 3, sy 2 (31 Ekim 2018): s. 368.

oluşmaktadır. Bulguların güvenliğini etkilemesi açısından grup dağılımının homojen olduğu söylenebilir.

5.2. Araştırma Hipotezlerinin Sınanması, Sonucu ve Değerlendirilmesi

Araştırmanın hipotezlerinin test edilmesinde kullanılacak olan likert ölçeğinin güvenlik analizi sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan Cronbach Alfa Katsayısı ile yapılmıştır. Hipotezlerin sınanması yapılırken kullanılan Independent-Samples T Test, One-Way ANOVA testi analizleri de yüzde 95 güven aralığında yapılmaktadır.

Cronbach Alfa Katsayısı, ölçeğin iç tutarlılığını ölçen, genellikle likert tipi veya çok sorulu sorular arasındaki uyumun derecesini 0 ile 1 arasında değerler alarak gösteren ölçektir.²⁴⁰ Sorular arasındaki uyumun derecesi 1'e yaklaştıkça içsel uyumun yükseldiği bu ölçek için sosyal bilimlerdeki araştırmalarda şu değerlendirmeler yapılabilir;²⁴¹

$0,00 < \alpha < 0,40$ ise güvenilir değildir.

$0,41 < \alpha < 0,60$ ise güvenilirliği düşüktür.

$0,61 < \alpha < 0,80$ ise güvenilirliği kabul edilebilir.

$0,81 < \alpha < 1,00$ ise güvenilirliği yüksektir.

Araştırmada kullanılacak olan Millet Kırathaneleri hizmetleri memnuniyetini ölçmek için hazırlanan 7 soruluk likert ölçeğinin Cronbach Alfa Katsayısı analizi sonucu 0,687 çıkmıştır. Bu sonuca göre ölçeğin güvenliği kabul edilebilir düzeydedir.

²⁴⁰ Ahmet Hamdi İslamoğlu ve Ümit Alnıaçık, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı)* (İstanbul: Beta Basım Yayım, 2016), s. 291.

²⁴¹ İslamoğlu ve Alnıaçık, s. 292.

Tablo 8. Hipotez 1; katılımcıların yaşına göre, Millet Kırathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi arasındaki farklılığı (ANOVA) ve bu farklılığın yönünü (Scheffe) gösteren tablo.

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	5,167	2	2,584	6,534	,002
Gruplar İçi	85,011	215	,395		
Toplam	90,178	217			
Gruplar		Fark Ortalamaları	Std. Hata	P	
16-18 Yaş Arası	19-21 Yaş Arası	,01264	,10440	,993	
	22 Yaş ve Üzeri	-,37329*	,10904	,003	
19-21 Yaş Arası	16-18 Yaş Arası	-,01264	,10440	,993	
	22 Yaş ve Üzeri	-,38593*	,12728	,011	
22 Yaş ve Üzeri	16-18 Yaş Arası	,37329*	,10904	,003	
	19-21 Yaş Arası	,38593*	,12728	,011	

Tablo 8'e göre katılımcıların yaşları ile aldıkları Millet Kırathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi arasında $0,002 < 0,05^{242}$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu sonuca göre, “H₁: Millet Kırathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi kullanıcıların yaşına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır” hipotezi kabul edilmiştir. Yapılan ANOVA testinin sonucunda $0,953 > 0,05^{243}$ düzeyinde gruplar arası dağılım homojen çıktığı için anlamlı farklılığın yönünün analizi post Hoc Tests ‘Scheffe’ ile yapılmıştır. Bu sonuca göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık, $0,003 < 0,05^{244}$ düzeyinde, 16-18 yaş arası ve 22 yaş üzeri arasında ve $0,011 < 0,05^{245}$ düzeyinde, 19-21 yaş ve 22 yaş üzeri arasında bulunmaktadır. Tablodaki verilere göre memnuniyet düzeyi en düşük olan grup, 19-21 yaş arasıdır. Bu grubu 16-18 yaş arası takip etmekte, 22 yaş ve üzeri grup da sonuncu sırada gelmektedir.

²⁴² Saruhan ve Özdemirci, *Bilim felsefe ve metodoloji : araştırmada yöntem problemi -SPSS uygulamalı-*, s. 162.

²⁴³ Saruhan ve Özdemirci, s. 161.

²⁴⁴ Saruhan ve Özdemirci, s. 162.

²⁴⁵ Saruhan ve Özdemirci, s. 162.

Kişilerin yaşı ve öğrenim düzeyleri arttıkça hizmet beklentileri de değişebilmektedir. 18-21 yaş ortalamasının üniversite öğrencileri, 22 yaş ve üzeri grubunun da genellikle lisansüstü öğrencilerden oluşması bu durumu açıklayabilir. Zaten bu anlamlı farklılık da 16-18 yaş ve 22 yaş üzeri ve 19-21 yaş ve 22 yaş ve üzeri arasında tespit edilmiştir. 16-18 ve 19-21 yaş arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 9. Hipotez 2; katılımcıların yaşına göre, Millet Kırathanelerinde geçirilen zaman düzeyi arasındaki farklılığı (ANOVA) ve bu farklılığın yönünü (Scheffe) gösteren tablo.

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	3,062	2	1,531	3,282	,039
Gruplar İçi	100,278	215	,466		
Toplam	103,339	217			
Gruplar		Fark Ortalamaları		Std. Hata	P
16-18 Yaş Arası	19-21 Yaş Arası	-,27372*		,11338	,044
	22 Yaş ve Üzeri	-,18007		,11843	,283
19-21 Yaş Arası	16-18 Yaş Arası	,27372*		,11338	,044
	22 Yaş ve Üzeri	,09365		,13823	,777
22 Yaş ve Üzeri	16-18 Yaş Arası	,18007		,11843	,283
	19-21 Yaş Arası	-,09365		,13823	,777

Tablo 9'a göre katılımcıların yaşları ile Millet Kırathanelerinde geçirilen zaman düzeyi arasında $0,039 < 0,05^{246}$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu sonuca göre, “H₂: Millet Kırathanelerinde geçirilen zaman düzeyi kullanıcıların yaşına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.” hipotezi kabul edilmiştir. Yapılan ANOVA testinin sonucunda $0,564 > 0,05^{247}$ düzeyinde gruplar arası dağılım homojen çıktığı için anlamlı farklılığın yönünün analizi post Hoc Tests ‘Scheffe’ ile yapılmıştır. Bu sonuca göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık, $0,044 < 0,05^{248}$

²⁴⁶ Saruhan ve Özdemirci, s.162.

²⁴⁷ Saruhan ve Özdemirci, s. 161.

²⁴⁸ Saruhan ve Özdemirci, s. 162.

düzeyinde, 16-18 yaş arası ve 19-21 yaş arasında bulunmaktadır. Tablodaki verilere göre Millet Kırathanelerinde en çok zaman geçiren grup, 16-18 yaş arasıdır. Bu grubu 22 yaş ve üzeri takip etmekte, 16-18 yaş arası grup da sonuncu sırada gelmektedir.

Ülkemizde üniversiteye başlama yaşı 18-19 yaş arasındadır. 16-18 yaş arası grup içerisinde üniversiteye giriş sınavlarına hazırlanan kişiler de bulunduğu söylenmelidir. Bu sebeple vakitlerini Millet Kırathanelerinde en fazla geçiren kişilerin 16-18 yaş arası grupta olması sonucuna ulaşıldığı söylenebilir.

Tablo 10. Hipotez 3; katılımcıların yaşına göre, Millet Kırathaneleri kullanma sıklığı düzeyi arasındaki farklılığı gösteren tablo (ANOVA).

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	1,191	2	,596	2,407	,093
Gruplar İçi	53,194	215	,247		
Toplam	54,385	217			

Tablo 10’a göre katılımcıların yaşları ile Millet Kırathaneleri kullanma sıklığı düzeyi arasında $0,093 > 0,05^{249}$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu sonuca göre, “H₃: Millet Kırathanelerini kullanma sıklığı kullanıcıların yaşına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.” hipotezi reddedilmiştir.

Bir önceki hipotezde olduğu gibi bu hipotezde de öğrencilerin hazırlandığı sınavların kullanma sıklığına etki edebileceği varsayılmıştır. Fakat sınav varsayımı, Millet Kırathanelerinde geçirilen zaman üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. Bu hipotezde ise anlamlı bir farklılık olmasa da $0,093 > 0,05$ düzeyinin anlamlı bir farklılığa yakın bir sonuç olduğunu da söylemek gerekir.

²⁴⁹ Saruhan ve Özdemirci, s. 162.

Tablo 11. Hipotez 4; katılımcıların cinsiyetine göre, Millet Kırathanelerinde geçirilen zaman düzeyi arasındaki farklılığı (T Test) ve bu farklılığın yönünü (Mann Whitney Test) gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Kadın	102	1,80	,630	2,877	,004
Erkek	116	2,07	,719		
Toplam	218				
Gruplar	Dağılım	Sıra Ortalaması			
Kadın	102	97,93			
Erkek	116	119,67			
Toplam	218				

Tablo 11’e göre katılımcıların cinsiyeti ile Millet Kırathanelerinde geçirilen zaman düzeyi arasında $0,004 < 0,05^{250}$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu sonuca göre, “H₄: Millet Kırathanelerinde geçirilen zaman düzeyi kullanıcıların cinsiyetine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.” hipotezi kabul edilmiştir. Bu anlamlı farklılığın yönü Mann Whitney testinin sonucuna göre²⁵¹ istatistiksel olarak, erkek kullanıcıların kadın kullanıcılara kıyasla Millet Kırathanelerinde daha fazla zaman geçirdiği sonucu çıkmaktadır.

Toplumsal yaşamda her bireyin kimliği, pek çok sosyal rolün kompleks bir karışımından oluşmaktadır. Geleneksel olarak erkeğin rolü ailenin geçimini sağlamak iken kadının rolü çocuklarını büyütmek ve ailenin yaşamını düzenlemek olarak görülmektedir²⁵². Bekar kız çocuklarına biçilen toplumsal rol ise, aile içerisinde annelerine ev işlerinde yardımcı olmak olarak görülebilmektedir²⁵³. Bu durum kadınların erkeklere göre neden daha az vakit geçirdiklerini açıklayabilir. Kamusal alan olarak Millet Kırathaneleri incelenirken kadının tarih içerisindeki cinsiyete bağlı

²⁵⁰ Remzi Altunışık vd., *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri : SPSS uygulamalı* (Sakarya: Sakarya Kitabevi, 2005), s. 178.

²⁵¹ İslamoğlu ve Alnıaçık, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı)*, s. 465-466.

²⁵² Gülay Günay ve Özgün Bener, “Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 153, sy 153 (01 Ocak 2011): s. 157-158.

²⁵³ Veysel Bora ve Ali Taş, “Kız Çocuklarının Ortaöğretime Gönderilmeme Nedenleri” 7, sy 1 (03 Şubat 2017): s. 98.

eşitsizliklerine değinilmiş ve bu mekânları kullanabilmeleri yönünde birçok değişkenin olduğu söylenmiştir. Her ne kadar kadınların eğitim seviyelerindeki artışa paralel olarak kamusal alanlarda var olmaları yönünde artışlar bulunsa da kadınlar kendilerine biçilen toplumsal roller gereği günümüzde de cinsiyete bağlı eşitsizliklerle karşı karşıyadır.

Tablo 12. Hipotez 5; katılımcıların cinsiyetine göre, Millet Kırathaneleri kullanma sıklığı düzeyi arasındaki farklılığı gösteren tablo (T Test).

Gruplar	Dağılım	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Kadın	102	1,52	,502	-1,178	,240
Erkek	116	1,44	,498		
Toplam	218				

Tablo 12’ye göre katılımcıların cinsiyeti ile Millet Kırathaneleri kullanma sıklığı düzeyi arasında $0,240 > 0,05^{254}$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu sonuca göre, “H₅: Millet Kırathaneleri kullanma sıklığı kullanıcıların cinsiyetine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.” hipotezi reddedilmiştir.

Bu hipotezde de yukarıdaki hipotez 4’te olduğu gibi cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı olarak kadınların, Millet Kırathanelerini daha az kullanabileceği varsayılmıştır. Fakat kadınların bu mekânlarda geçirilen vakit ile cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olsa da kullanımı açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu durum öğrenci oldukları için düzenli olarak evden çıkabilmelerinden kaynaklı olduğu varsayılmaktadır.

²⁵⁴ Altunışık vd., *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri : SPSS uygulamalı*, s. 178.

Tablo 13. Hipotez 6; katılımcıların ikametine göre, Millet Kırathaneleri kullanma sıklığı düzeyi arasındaki farklılığı gösteren tablo (T Test).

Gruplar	Dağılım	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Zeytinburnu İlçesi	107	1,44	,499	-1,092	,276
Zeytinburnu Dışı Avrupa Yakası	105	1,51	,502		
Toplam	217				

Tablo 13’e göre katılımcıların ikameti ile Millet Kırathaneleri kullanma sıklığı düzeyi arasında $0,276 > 0,05^{255}$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu sonuca göre, “H₆: Millet Kırathaneleri kullanma sıklığı kullanıcıların ikametlerine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.” hipotezi reddedilmiştir.

Bu hipotezde kullanıcıların Millet Kırathanelerine olan uzaklıklarının kullanımına etki edebileceği varsayılmıştır. Fakat ikamet bu mekânlar üzerinde kullanımında farklılık bulunamamıştır. Bunun nedenlerinden birincisi olarak İstanbul’da toplu taşımanın gelişmiş olması söylenebilir. İkinci olarak da örneklem grubunda Avrupa yakası dışında gelen kullanıcıların çok düşük olduğu için bu sınamaya eklenememesinden kaynaklıdır.

Tablo 14. Hipotez 7; katılımcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre, Millet Kırathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi arasındaki farklılığı gösteren tablo (ANOVA).

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	1,041	2	,520	1,255	,287
Gruplar İçi	89,137	215	,415		
Toplam	90,178	217			

²⁵⁵ Altunışık vd., s. 178.

Tablo 14’e göre katılımcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısı ile Millet Kıraathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi arasında $0,287 > 0,05^{256}$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu sonuca göre, “H₇: Millet Kıraathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi kullanıcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.” hipotezi reddedilmiştir.

Bu hipotezde kişilerin yaşadıkları hanedeki kişi sayısı arttıkça hizmetlerden beklentilerinin değişebileceği varsayılmıştır. Fakat bu gruplar için çok kalabalık olabilecek aileler olsa bile gruplar arası anlamlı bir farklılık olmamıştır. Bu durumun öğrencilerin beklentilerin çok yüksek olmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü öğrencilerin en temel ihtiyaçları ders çalışabilecekleri uygun bir mekân olmasıdır ve Millet Kıraathaneleri de en temelde bu ihtiyaca cevap vermektedir.

Tablo 15. Hipotez 8; katılımcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre, Millet Kıraathanelerinde geçirilen zaman düzeyi arasındaki farklılığı gösteren tablo (ANOVA).

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	1,389	2	,695	1,465	,233
Gruplar İçi	101,950	215	,474		
Toplam	103,339	217			

Tablo 15’e göre katılımcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısı ile Millet Kıraathanelerinde geçirilen zaman düzeyi arasında $0,233 > 0,05^{257}$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu sonuca göre, “H₈: Millet Kıraathanelerinde geçirilen zaman düzeyi kullanıcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.” hipotezi reddedilmiştir.

Bu hipoteze göre kişilerin yaşadığı hanedeki kişi sayısı arttıkça evde ders çalışabilme imkânları azalacağı varsayılmıştır. Fakat kişilerin yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre Millet Kıraathanelerinde geçirilen zaman düzeyinde anlamlı bir farklılık

²⁵⁶ Saruhan ve Özdemirci, *Bilim felsefe ve metodoloji : araştırmada yöntem problemi -SPSS uygulamalı-*, s. 162.

²⁵⁷ Saruhan ve Özdemirci, s. 162.

bulunamamıştır. Evde ders çalışamama durumuna göre kişi sayısının artması, Millet Kırathaneleri kullanımına sıklığına daha çok etki etmiştir. Bu durum aşağıdaki tablo 16’da incelenmektedir.

Tablo 16. Hipotez 9; katılımcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre, Millet Kırathanelerini kullanma sıklığı düzeyi arasındaki farklılığı (ANOVA) ve bu farklılığın yönünü (Games Howell) gösteren tablo.

	Kareler	df	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	1,885	2	,943	3,860	,023
Gruplar İçi	52,500	215	,244		
Toplam	54,385	217			
Gruplar		Fark Ortalamaları	Std. Hata	P	
1-4 Kişi Arası	5-6 Kişi Arası	,086	,076	,493	
	7 Kişi ve Üzeri	,252*	,088	,014	
5-6 Kişi Arası	1-4 Kişi Arası	-,086	,076	,493	
	7 Kişi ve Üzeri	,166	,088	,152	
7 Kişi ve Üzeri	1-4 Kişi Arası	-,252*	,088	,014	
	5-6 Kişi Arası	-,166	,088	,152	

Tablo 16’ya göre katılımcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısı ile Millet Kırathanelerini kullanma sıklığı düzeyi arasında $0,023 < 0,05^{258}$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu sonuca göre, “H₉: Millet Kırathanelerini kullanma sıklığı kullanıcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.” hipotezi kabul edilmiştir. Yapılan ANOVA testinin sonucunda $0,000 < 0,05^{259}$ düzeyinde gruplar arası dağılım homojen çıkmadığı için bu anlamlı farklılığın yönü Post Hoc Tests ‘Games Howell’ ile yapılmıştır. Bu sonuca göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık, $0,014 < 0,05^{260}$ düzeyinde, 1-4 kişi arası ve 7 kişi üzeri arasında bulunmaktadır. Tablo 16’daki verilere göre Millet Kırathanelerini

²⁵⁸ Saruhan ve Özdemirci, s. 162.

²⁵⁹ Saruhan ve Özdemirci, s. 161.

²⁶⁰ Saruhan ve Özdemirci, s. 162.

en sık kullanan grup, 7 kişi ve üzeridir. Bu grubu 5-6 kişi arası takip etmekte, 1-4 kişi arası grup da sonuncu sırada gelmektedir. Diğer bir değişle, Millet Kırathanelerini kullanım sıklığı kullanıcının yaşadığı hanedeki kişi sayısı arttıkça artmaktadır. Bu durum kişilerin yaşadıkları hanedeki kişi sayısı arttıkça evde ders çalışabilecekleri alanların azalmasından kaynaklı olabilmektedir.

Tablo 17. Hipotez 10; katılımcıların aylık gelirine göre, Millet kırathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi arasındaki farklılığı (ANOVA) ve bu farklılığın yönünü (Scheffe) gösteren tablo.

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	3,783	2	1,261	3,124	,027
Gruplar İçi	86,395	214	,404		
Toplam	90,178	217			
Gruplar		Fark Ortalamaları		Std. Hata	P
2000 TL'ye Kadar	3000 TL'ye Kadar	,34887	,15453	,168	
	5000 TL'ye Kadar	,31560	,15453	,247	
	5001 TL ve Üzeri	,49455*	,16256	,028	
3000 TL'ye Kadar	2000 TL'ye Kadar	-,34887	,15453	,168	
	5000 TL'ye Kadar	-,03327	,10517	,992	
	5001 TL ve Üzeri	,14568	,11664	,669	
5000 TL'ye Kadar	2000 TL'ye Kadar	-,31560	,15453	,247	
	3000 TL'ye Kadar	,03327	,10517	,992	
	5001 TL ve Üzeri	,17894	,11664	,504	
5001 TL ve Üzeri	2000 TL'ye Kadar	-,49455*	,16256	,028	
	3000 TL'ye Kadar	-,14568	,11664	,669	
	5000 TL'ye Kadar	-,17894	,11664	,504	

Tablo 17'ye göre katılımcıların aylık geliri ile Millet Kırathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi arasında $0,027 < 0,05^{261}$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir

²⁶¹ Saruhan ve Özdemirci, s. 162.

farklılık bulunmaktadır. Bu sonuca göre, “H₁₀: Millet Kıraathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi kullanıcıların aylık gelirine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.” hipotezi kabul edilmiştir. Yapılan ANOVA testinin sonucunda $0,488 > 0,05^{262}$ düzeyinde gruplar arası dağılım homojen çıktığı için bu anlamlı farklılığın yönü Hoc Tests ‘Scheffe’ ile yapılmıştır. Bu sonuca göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık, $0,028 < 0,05^{263}$ düzeyinde, 2000 TL’ye kadar ve 5001 TL ve üzeri arasında bulunmaktadır. Tablo 17’deki verilere göre Millet Kıraathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi en düşük olan gelir grubu, 5001 TL ve üzeri gelir grubundadır. Bu grubu 3000 TL’ye kadar olan gelir grubu takip etmekte, peşinden 5000 TL’ye kadar olan gelir grubu gelmektedir. 2000 TL’ye kadar olan gelir grubu da sonuncu sırada bulunmaktadır.

Burada sonuca göre en yüksek gelir grubu memnuniyeti en düşük, en düşük gelir grubu da memnuniyeti en yüksek düzeydedir. Zaten gruplar arası anlamlı farklılık da bu iki grup arasında bulunmaktadır. Bu durum, gelir düzeyi düşük olan kişilerin Millet Kıraathaneleri hizmetlerinden özellikle ikramlara ulaşmada zorlandıklarından kaynaklı olabilir. Bu kişiler önemsiz bir hizmet gibi görünebilecek çay ve çorba gibi ikramlara kendi imkânlarıyla ulaşamadıkları için bu ve benzeri hizmetlere daha çok ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sebeple bu ikramlar bu kişileri ziyadesiyle memnun etmektedir. Millet Kıraathanelerinde verilen bu ikramların gelir eşitsizliğine bir nebze dengeleyici olduğu da söylenebilir.

²⁶² Saruhan ve Özdemirci, s. 161.

²⁶³ Saruhan ve Özdemirci, s. 162.

Tablo 18. Araştırmanın hipotezlerinin sonuçlarını gösteren tablo.

Hipotez	Sonuç
H₁: Millet Kırathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi kullanıcıların yaşına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.	Kabul
H₂: Millet Kırathanelerinde geçirilen zaman düzeyi kullanıcıların yaşına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.	Kabul
H₃: Millet Kırathanelerini kullanma sıklığı kullanıcıların yaşına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.	Ret
H₄: Millet Kırathanelerinde geçirilen zaman düzeyi kullanıcıların cinsiyetine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.	Kabul
H₅: Millet Kırathaneleri kullanma sıklığı kullanıcıların cinsiyetine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.	Ret
H₆: Millet Kırathaneleri kullanma sıklığı kullanıcıların ikametlerine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.	Ret
H₇: Millet Kırathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi kullanıcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.	Ret
H₈: Millet Kırathanelerinde geçirilen zaman düzeyi kullanıcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.	Ret
H₉: Millet Kırathanelerini kullanma sıklığı kullanıcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.	Kabul
H₁₀: Millet Kırathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyi kullanıcıların aylık gelirine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.	Kabul

5.3. Anket Sorularının Değerlendirilmesi

Bu bölümde örneklem grubunun, demografik özellikleri dışında kalan soruların analizleri dağılım, yüzde ve likert tipi sorular özelinde ortalama puanlar alınarak tablolar halinde değerlendirilmiştir.

Likert tipi sorular özelinde dağılım ve yüzde analizleri yanında aritmetik ortalamaları²⁶⁴ da alınarak katılım düzeyleri belirlenmiştir. Kullanılan likert tipi sorular ise şöyledir; 1. kesinlikle katılıyorum, 2. katılıyorum, 3. fikrim yok, 4. katılmıyorum ve 5. kesinlikle katılmıyorum. Kişin katılım düzeyi 1'den 5'e doğru ilerledikçe düşmektedir. Bu sebeple alınan aritmetik ortalama puanları yorumlanırken ortalamalar 1'e yaklaştıkça katılım düzeyi yükseldiği, 5'e yaklaştıkça katılım düzeyi düştüğü şeklinde yapılmıştır.

Tablo 19. Millet Kiraathanelerinin ne sıklıkla kullanıldığı sorusunun analizinin dağılımını gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde
Her Gün	115	52,8
Haftada Birkaç Kez	93	42,7
Haftada Bir Kez	4	1,8
Ayda Birkaç Kez	4	1,8
Ayda Bir Kez	2	0,9
Toplam	218	100,0

Tablo 19'daki veriler, örneklem grubunun Millet Kiraathanelerini ne sıklıkla kullandığı durumuna göre dağılımlarını; 115'i (%52,8) her gün, 93'ü (%42,7) haftada birkaç kez, 4'ü (%1,8) haftada bir kez, 4'ü (%1,8) ayda birkaç kez ve 2'si (%0,9) ayda bir kez kullandığı olarak göstermektedir. Bu sonuçlarına göre, kullanıcıların bu mekânları yoğun olarak kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Millet Kiraathanelerinin

²⁶⁴ Aritmetik ortalama, sonuçların kişi başına düşen miktarını belirler, likert tipi sorularda da yanıtların aritmetik ortalama puanlarını verir ve katılım düzeylerinin yönü belirlenir, Saruhan ve Özdemirci, s. 133.

yoğun olarak kullanılması öğrencilerin bu mekânlara ne kadar ihtiyaç duyduklarını daha iyi yansıtmaktadır.

Tablo 20. Millet Kırathanelerinde ne kadar vakit geçirildiği sorusunun analizinin dağılımını gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde
1-3 Saat Arası	3	1,4
4-6 Saat Arası	58	26,6
7-9 Saat Arası	113	51,8
10 Saat ve Üzeri	44	20,2
Toplam	218	100,0

Tablo 20'deki veriler, örneklem grubunun Millet Kırathanelerinde ne kadar vakit geçirdiği durumuna göre dağılımlarını; 3'ü (%1,4) 1-3 saat arası, 58'i (%26,6) 4-6 saat arası, 113'ü (%51,8) 7-9 saat arası ve 44'ü (%20,2) 10 saat ve üzeri vakit geçirdiği olarak göstermektedir. Tablo 19'daki Millet Kırathaneleri kullanım sıklığı sonucunda olduğu gibi bu sonuçlara göre de kullanıcıların bu mekânları yoğun olarak kullandığı söylenebilir. Kullanıcıların büyük bir bölümü nerdeyse tüm günlerini bu mekânlarda çalışarak değerlendirmektedir.

Tablo 21. Millet Kırathanelerinden nasıl haberdar olduğu sorusunun analizinin dağılımını gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde
Haberler	8	3,7
Sosyal Medya	13	6
Arkadaşlar	164	75,2
Diğer	33	15,1
Toplam	218	100,0

Tablo 21’deki veriler, örneklem grubunun Millet Kıraathanelerinden nasıl haberdar olduğu durumuna göre dağılımlarını; 8’i (%3,7) haberler, 13’ü (%6) sosyal medya, 164’ü (%75,2) arkadaşlar ve 33’ü (%15,1) diğer olarak göstermektedir. Bu sonuçlara göre kullanıcıların büyük bölümü bu mekânları çevresinden öğrenmiştir.

Millet Kıraathaneleri hizmetleri özellikle öğrenciler için çok faydalı olan mekânlardır ve bu mekânların kullanıcılarının çoğunluğu öğrencilerden oluşmaktadır. Bu hizmetlerin tüm kullanıcılara eşit imkânlarla ulaşması için öncelikle kullanıcıların bu mekânlardan ve verilen hizmetlerden haberdar olması gerekmektedir. Çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde yerel yöneticilerin bunu sağlamak için en temelde şunları yapması faydalı olacaktır. Birinci olarak, Millet Kıraathaneleri hizmetlerine sosyal medyada daha çok yer verilebilir, ikinci olarak da bu mekânların kullanıcılarının çoğunluğu üniversite öğrencilerinden oluştuğu bilindiği için; kıraathane çevresindeki üniversitelerle iş birliği kurularak Millet Kıraathaneleri hizmetleri ve lokasyonları hakkında toplu e-posta yoluyla öğrencilere bilgi sağlanabilir.

Tablo 22. Millet Kıraathanelerinden her zaman yer bulunabiliyor mu sorusunun analizinin dağılımını gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde
Her Zaman	32	14,7
Genellikle	105	48,2
Ara Sıra	57	26,1
Yer Bulunmuyor	24	11
Toplam	218	100,0

Tablo 22’deki veriler, örneklem grubunun her zaman yer bulunabiliyor mu durumuna göre dağılımlarını; 32’si (%14,7) her zaman, 105’i (%48,2) genellikle, 57’si (%26,1) ara sıra ve 24’ü (%11) yer bulunmuyor olarak göstermektedir. Bu sonuçlara göre kullanıcılar, Millet Kıraathanelerini kullanmak için geldikleri zaman çoğunlukla yer bulabilmektedir. Çalışmamız COVID-19 koronavirüs pandemisi dönemine denk gelmesi sebebiyle bu şekilde bir sonuca ulaşılmış olabileceğimizi ancak normal zamanlarda kullanıcıların genellikle bu mekânlarda yer bulamakta zorlanmış

olabileceklerini göz önünde bulundurmalıyız. Fakat Millet Kırathanelerde yer olmaması durumunda kullanıcıların geri çevrilmediği ve bekleme salonlarında yer açılmasını bekleyebildikleri de söylenmelidir.

Tablo 23. Millet Kırathanelerinin sohbet ortamı olabileceği düşünülüyor mu sorusunun analizini ve kadın-erkek ve yaşa göre dağılımını gösteren tablo.

Gruplar		Dağılım		Yüzde	
Evet		97		44,5	
Hayır		121		55,5	
Toplam		218		100,0	
Gruplar	Evet		Hayır		
	Dağılım	Yüzde	Dağılım	Yüzde	
Kadın	42	41,2	60	58,8	
Erkek	55	47,4	61	52,6	
Toplam	97	44,5	121	55,5	
16-18 Yaş Arası	57	47,5	63	52,5	
19-21 Yaş Arası	19	36,5	33	63,5	
22 Yaş ve Üzeri	21	45,7	25	54,3	
Toplam	97	44,5	121	55,5	
Cinsiyete Göre (T Test)					
	Dağılım	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Kadın	102	1,59	,495	-,922	,357
Erkek	116	1,53	,501		
Yaş Göre (ANOVA)					
	Kareler	df	Kareler	F	P
Gruplar Arası	,444	2	,222	,893	,411
Grup İçi	53,396	215	,248		

Tablo 23'teki veriler, örneklem grubunun Millet Kırâathanelerinde sohbet ortamı olabilir mi sorusunun cevaplarına göre dağılımlarını; 97'si (%44,5) evet, 121'i (%55,5) hayır olarak göstermektedir. Birbirine yakın gibi görülen bu cevaplar aslında Millet Kır athanelerinin tıpkı kahvehanelerde olduğu tek amacının sohbet olmamasından kaynaklıdır. Ancak yine de Millet Kırâathaneleri sohbet edip sosyalleşebilmek için uygun olabilecek bir ortama da sahiptir. Aş ağıda tablo 24'te Millet Kır athanelerinin benzer şekilde sosyalleşme ortamı olabilir mi sorusunun cevaplarının olumlu yönde yüksek çıkması bu sebeptedir.

Tablo 23'teki veriler, örneklem grubunun Millet Kırâathanelerinde sohbet ortamı olabilir mi sorusunun cevaplarının cinsiyete göre dağılımlarını; kadınlarda 42'si (%41,2) evet, 60'ı (%58,8) hayır olarak göstermektedir. Erkeklerde ise 55'i (%47,4) evet, 61'i (%52,6) hayır olarak göstermektedir. T test sonucuna göre $0,357 > 0,05$ düzeyinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık yoktur. Bu bağlamda cinsiyete göre sonuçlar yakın çıkmıştır.

Aynı tablodaki yaşı göre veriler ise, 16-18 yaşı arasında 57'si (%47,5) evet, 63'  (%52,5) hayır olarak, 19-21 yaşı arasında 19'u (%36,5) evet, 33'  (%63,5) hayır olarak, 22 yaşı ve üzeri ise 21'i (%45,7) evet, 25'  (%54,3) hayır olarak göstermektedir. ANOVA testi sonucuna göre $0,411 > 0,05$ düzeyinde yaşı göre anlamlı bir farklılık yoktur. Bu bağlamda yaşı göre sonuçlar da birbirine yakın çıkmıştır.

açıklayıcı olacaktır. Millet Kırathaneleri kahvehanelerde olduğu gibi sohbet ediliş zaman öldürülen bir mekân değildir ancak Millet Kırathaneleri sohbet ediliş sosyalleşebilmek için uygun mekânlardır.

Tablo 24'teki veriler, örneklem grubunun Millet Kırathanelerinde sosyalleşme ortamı olabilir mi sorusunun cevaplarının cinsiyete göre dağılımlarını; kadınlarda 64'ü (%62,7) evet, 38'i (%37,3) hayır olarak göstermektedir. Erkeklerde ise 81'i (%69,8) evet, 35'i (%30,2) hayır olarak göstermektedir. T test sonucuna göre $0,271 > 0,05$ düzeyinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık yoktur. Bu bağlamda cinsiyete göre sonuçlar yakın çıkmıştır.

Aynı tablodaki yaşa göre veriler ise, 16-18 yaş arasında 85'i (%70,8) evet, 35'i (%29,2) hayır olarak, 19-21 yaş arasında 34'ü (%65,4) evet, 18'i (%34,6) hayır olarak, 22 yaş ve üzeri ise 26'sı (%56,5) evet, 20'si (%43,5) hayır olarak göstermektedir. ANOVA testi sonucuna göre $0,215 > 0,05$ düzeyinde yaşa göre anlamlı bir farklılık yoktur. Bu bağlamda yaşa göre sonuçlar birbirine yakın çıkmıştır.

Aşağıda Tablo 25-29 arasındaki likert tipi sorular, örneklem grubunun Millet Kırathanelerinde vakitlerini en çok nasıl değerlendirdiklerinin analizini yapmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede örneklem grubunun bu sorulara verdiği cevaplar, aritmetik ortalama puanları alınarak yorumlanmıştır. Bu ortalamaların 1'e yaklaşması katılım düzeyinin yükseldiğini, 5'e yaklaşması da katılım düzeyinin düştüğünü göstermektedir.

Tablo 25. Millet Kırathanelerinde vakitlerini kitap okuyarak mı değerlendiriyorlar sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	6	2,8	3,64
Katılıyorum	36	16,5	
Kararsızım	36	16,5	
Katılmıyorum	93	42,7	
Kesinlikle Katılmıyorum	47	21,6	
Toplam	218	100,0	

Tablo 25'teki verilere göre katılımcıların Millet Kırathanelerinde vakitlerini kitap okuyarak mı değerlendiriyorlar sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 6'sı (%2,8) kesinlikle katılıyorum, 36'sı (%16,5) katılıyorum, 36'sı (%16,5) kararsızım, 93'ü (%42,7) katılmıyorum, 47'si (%21,6) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların aritmetik ortalaması ise 3,64 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubunun Millet Kırathanelerinde vakitlerini kitap okuyarak değerlendirmesi düzeyinin düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 26. Millet Kırathanelerinde vakitlerini araştırma yaparak mı değerlendiriyorlar sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	10	4,6	3,39
Katılıyorum	56	25,7	
Kararsızım	33	15,1	
Katılmıyorum	78	35,8	
Kesinlikle Katılmıyorum	41	18,8	
Toplam	218	100,0	

Tablo 26'daki verilere göre katılımcıların Millet Kırathanelerinde vakitlerini araştırma yaparak mı değerlendiriyorlar sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 10'u (%4,6) kesinlikle katılıyorum, 56'sı (%25,7) katılıyorum, 33'ü (%15,1) kararsızım, 78'i (%35,8) katılmıyorum, 41'i (%18,8) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların aritmetik ortalaması ise 3,39 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubunun Millet Kırathanelerinde vakitlerini araştırma yaparak değerlendirmesi düzeyinin düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 27. Millet Kırâathanelerinde vakitlerini ders çalışarak mı değerlendiriyorlar sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	184	84,4	1,17
Katılıyorum	31	14,2	
Kararsızım	2	0,9	
Katılmıyorum	1	0,5	
Kesinlikle Katılmıyorum	0	0	
Toplam	218	100,0	

Tablo 27’deki verilere göre katılımcıların Millet Kırâathanelerinde vakitlerini ders çalışarak mı değerlendiriyorlar sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 184’  (%84,4) kesinlikle katılıyorum, 31’i (%14,2) katılıyorum, 2’si (%0,9) kararsızım, 1’i (%0,5) katılmıyorum, 0 kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların aritmetik ortalaması ise 1,17 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubunun Millet Kırâathanelerinde vakitlerini ders çalışarak değerlendirmesi düzeyinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 28. Millet Kırâathanelerinde vakitlerini sınavlara hazırlanarak mı değerlendiriyorlar sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	175	80,3	1,25
Katılıyorum	35	16,1	
Kararsızım	6	2,8	
Katılmıyorum	1	0,5	
Kesinlikle Katılmıyorum	1	0,5	
Toplam	218	100,0	

Tablo 28’deki verilere göre katılımcıların Millet Kırâathanelerinde vakitlerini sınavlara hazırlanarak mı değerlendiriyorlar sorusunun cevaplarına göre dağılımları;

175'i (%80,3) kesinlikle katılıyorum, 35'i (%16,1) katılıyorum, 6'sı (%2,8) kararsızım, 1'i (%0,5) katılmıyorum, 1'i (%0,5) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların aritmetik ortalaması ise 1,25 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubunun Millet Kırathanelerinde vakitlerini sınavlara hazırlanarak değerlendirmesi düzeyinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 29. Millet Kırathanelerinde vakitlerini sohbet ederek mi değerlendiriyorlar sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	2	0,9	4,22
Katılıyorum	9	4,1	
Kararsızım	26	11,9	
Katılmıyorum	82	37,6	
Kesinlikle Katılmıyorum	99	45,4	
Toplam	218	100,0	

Tablo 29'daki verilere göre katılımcıların Millet Kırathanelerinde vakitlerini sohbet ederek mi değerlendiriyorlar sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 2'si (%0,9) kesinlikle katılıyorum, 9'u (%4,1) katılıyorum, 26'sı (%11,9) kararsızım, 82'si (%37,6) katılmıyorum, 99'u (%45,4) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların aritmetik ortalaması ise 4,22 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubunun Millet Kırathanelerinde vakitlerini sohbet ederek değerlendirmesi düzeyinin oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki tablo 25-29 arasındaki likert tipi sorularda örneklem grubunun Millet Kırathanelerinde vakitlerini en çok nasıl değerlendirdiklerinin analiz sonuçlarına göre, kullanıcılar Millet Kırathanelerini kitap okumak ya da araştırma yapmak ve günümüz kahvehane veya kırathanelerinde olduğu gibi sohbet ederek değerlendirmedikleri görülmektedir. Katılımcılar vakitlerini ağırlıklı olarak ders çalışarak ya da sınavlara hazırlanarak değerlendirmektedir.

Millet Kırâathaneleri atmosferi k  t  phanelerle benzerdir. İçerisine girildiği zaman k  t  phane atmosferine sahip olduğu g  r  lebilir. K  t  phanelerin aksine bu mek  nlar kahvehane ve kafelerde olduğu gibi bir atmosfere sahip değillerdir. Bu mek  nlar kullanımcıların vakitlerini sadece sohbet etmek için gelip kullanmalarına elverişli değildir. Bu sebeple kullanımcıların vakitlerini sohbet ederek değerlendirmedikleri sonucu çıkmaktadır. Fakat kullanımcılar Millet Kırâathanelerinde vakitlerinin kitap okuyarak ya da araştırma yaparak da değerlendirmemektedir. Bu durum da bu mek  nların elverişli olmadığından mı kaynaklıdır? AŞağıda tablo 30-34 arasında Millet Kır athanelerinin elverişlilik durumun bu sonuçlara etki edip etmediğinin analizleri değerlendirilmiştir.

Tablo 30. Millet Kırâathaneleri kitap okumak için elverişlimi sorusunun analizini ve vakitlerini kitap okuyarak mı değerlendiriyorlar sorusunun aritmetik ortalama puan analizlerinin karşılaştırmasını g  steren tablo g  steren tablo.

Gruplar	Dağılım	Y��zde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	112	51,4	1,66
Katılıyorum	82	37,6	
Kararsızım	14	6,4	
Katılmıyorum	7	3,2	
Kesinlikle Katılmıyorum	3	1,4	
Toplam	218	100,0	
Gruplar			Ortalama
Millet Kırâathaneleri Kitap Okumak İçin Elverişlimi			1,66
Vakitlerini Kitap Okuyarak mı Değerlendiriyorlar			3,64

Tablo 30'daki verilere g  re katılımcılar Millet Kırâathanelerin kitap okumak için elverişli olduğunu d  Ő n  yorlar mı sorusunun cevaplarına g  re dağılımları; 112'si (%51,4) kesinlikle katılıyorum, 82'si (%37,6) katılıyorum, 14'   (%6,4) kararsızım, 7'si (%3,2) katılmıyorum, 3'   (%1,4) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların aritmetik ortalaması ise 1,66 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca g  re

örneklem grubu Millet Kırathanelerinin yüksek düzeyde kitap okumak için elverişli olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Aynı tabloda bulunan puanların karşılaştırmasına göre ise, Millet Kırathanelerin kitap okumak için elverişli olduğunu düşünüyorlar mı cevaplarının aritmetik ortalaması 1,66 olarak, Millet Kırathanelerinde vakitlerini kitap okuyarak mı değerlendiriyorlar cevaplarının aritmetik ortalaması ise 3,64 olarak verilmiştir. Bu sonuçlara göre Millet Kırathanelerin kitap okumak elverişli olduğu fakat kullanıcıların vakitlerini kitap okuyarak değerlendirmedikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Kullanıcıların vakitlerini kitap okuyarak değerlendirmemesinde Millet Kırathanelerinin elverişlilik durumunun etkisi de bulunmamaktadır. Kullanıcılar bu tercihlerini tamamen kendi ihtiyaçları doğrultusunda yapmaktadır.

Tablo 31. Millet Kırathaneleri araştırma yapmak için elverişlimi sorusunun analizini ve vakitlerini araştırma yaparak mı değerlendiriyorlar sorusunun aritmetik ortalama puan analizlerinin karşılaştırmasını gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	90	41,3	1,92
Katılıyorum	77	35,3	
Kararsızım	35	16,1	
Katılmıyorum	10	4,6	
Kesinlikle Katılmıyorum	6	2,8	
Toplam	218	100,0	
Gruplar			Ortalama
Millet Kırathaneleri Araştırma Yapmak İçin Elverişlimi			1,92
Vakitlerini Araştırma Yaparak mı Değerlendiriyorlar			3,39

Tablo 31'deki verilere göre katılımcılar Millet Kırathanelerin araştırma yapmak için elverişli olduğunu düşünüyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 90'nı (%41,3) kesinlikle katılıyorum, 77'si (%35,3) katılıyorum, 35'i (%16,1) kararsızım, 10'u (%4,6) katılmıyorum, 6'sı (%2,8) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların aritmetik ortalaması ise 1,92 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre

örneklem grubu Millet Kıraathanelerinin yüksek düzeyde araştırma yapmak için elverişli olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Aynı tabloda bulunan puanların karşılaştırmasına göre ise, Millet Kıraathanelerin araştırma yapmak için elverişli olduğunu düşünüyorlar mı cevaplarının aritmetik ortalaması 1,92 olarak, Millet Kıraathanelerinde vakitlerini araştırma yaparak mı değerlendiriyorlar cevaplarının aritmetik ortalaması ise 3,39 olarak verilmiştir. Bu sonuçlara göre Millet Kıraathanelerin araştırma yapmak için elverişli olduğu fakat kullanıcıların vakitlerini araştırma yaparak değerlendirmedikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle kullanıcıların vakitlerini araştırma yaparak değerlendirmemesinde Millet Kıraathanelerinin elverişlilik durumunun etkisi bulunmamaktadır. Kullanıcılar bu tercihlerini tamamen kendi ihtiyaçları doğrultusunda yapmaktadır.

Tablo 32. Millet Kıraathaneleri ders çalışmak için elverişliliği sorusunun analizini ve vakitlerini ders çalışarak mı değerlendiriyorlar sorusunun aritmetik ortalama puan analizlerinin karşılaştırmasını gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	169	77,5	1,27
Katılıyorum	43	19,7	
Kararsızım	4	1,8	
Katılmıyorum	1	0,5	
Kesinlikle Katılmıyorum	1	0,5	
Toplam	218	100,0	
Gruplar			Ortalama
Millet Kıraathaneleri Ders Çalışmak İçin Elverişliliği			1,27
Vakitlerini Ders Çalışarak mı Değerlendiriyorlar			1,17

Tablo 32'deki verilere göre katılımcılar Millet Kıraathanelerin ders çalışmak için elverişli olduğunu düşünüyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 169'u (%77,5) kesinlikle katılıyorum, 43'ü (%19,7) katılıyorum, 4'ü (%1,8) kararsızım, 1'i (%0,5) katılmıyorum, 1'i (%0,5) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen

cevapların aritmetik ortalaması ise 1,27 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubu Millet Kiraathanelerinin yüksek düzeyde ders çalışmak için elverişli olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Aynı tabloda bulunan puanların karşılaştırmasına göre, Millet Kiraathanelerin ders çalışmak için elverişli olduğunu düşünüyorlar mı cevaplarının aritmetik ortalaması 1,27 olarak, Millet Kiraathanelerinde vakitlerini ders çalışarak mı değerlendiriyorlar cevaplarının aritmetik ortalaması ise 1,17 olarak verilmiştir. Bu sonuçlara göre Millet Kiraathanelerin hem ders çalışmak için elverişli olduğu hem de kullanıcıların vakitlerini ders çalışarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Tablo 33. Millet Kiraathaneleri sınavlara hazırlanmak için elverişliliği sorusunun analizini ve vakitlerini sınavlara hazırlanarak mı değerlendiriyorlar aritmetik ortalama puan analizlerinin karşılaştırmasını gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	167	76,6	1,30
Katılıyorum	42	19,3	
Kararsızım	4	1,8	
Katılmıyorum	4	1,8	
Kesinlikle Katılmıyorum	1	0,5	
Toplam	218	100,0	
Gruplar			Ortalama
Millet Kiraathaneleri Sınavlara Hazırlanmak İçin Elverişliliği			1,30
Vakitlerini Sınavlara Hazırlanarak mı Değerlendiriyorlar			1,25

Tablo 33'teki verilere göre katılımcılar Millet Kiraathanelerin sınavlara hazırlanmak için elverişli olduğunu düşünüyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 167'si (%76,6) kesinlikle katılıyorum, 42'si (%19,3) katılıyorum, 4'ü (%1,8) kararsızım, 4'ü (%1,8) katılmıyorum, 1'i (%0,5) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların aritmetik ortalaması ise 1,30 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubu Millet Kiraathanelerinin yüksek düzeyde sınavlara hazırlanmak için elverişli olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Aynı tabloda bulunan puanların karşılaştırmasına göre, Millet Kıraathanelerin sınavlara hazırlanmak için elverişli olduğunu düşünüyorlar mı cevaplarının aritmetik ortalaması 1,30 olarak, Millet Kıraathanelerinde vakitlerini sınavlara hazırlanarak mı değerlendiriyorlar cevaplarının aritmetik ortalaması ise 1,25 olarak verilmiştir. Bu sonuçlara göre Millet Kıraathanelerin hem sınavlara hazırlanmak için elverişli olduğu hem de kullanıcıların vakitlerini sınavlara hazırlanarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Kullanıcılar Millet Kıraathanelerinde vakitlerini ağırlıklı olarak ders çalışmak ve sınavlara hazırlanmak için kullanmaktadır. Bu mekânları kitap okumak ya da araştırma yapmak için kullanmasalar da bunlar için elverişli olduğunu düşünmektedir. Ayrıca kullanıcıların vakitlerini sohbet ederek değerlendirmedikleri sonucuna ulaşılsa da tablo 24'te Millet Kıraathanelerinin sosyalleşme ortamı olabileceği konusundaki düşünceleri de olumludur. Bu konuyla bağlantılı olarak aşağıda tablo 34'te Millet Kıraathaneleri sosyalleşmek için elverişlimidir sorusunun analizleri verilmiştir.

Tablo 34. Millet Kıraathaneleri sosyalleşmek için elverişlimi analizinin dağılımlarını gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	36	16,5	2,67
Katılıyorum	71	32,6	
Kararsızım	58	26,6	
Katılmıyorum	36	16,5	
Kesinlikle Katılmıyorum	17	7,8	
Toplam	218	100,0	

Tablo 34'teki verilere göre katılımcılar Millet Kıraathanelerin sosyalleşmek için elverişli olduğunu düşünüyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 36'sı (%16,5) kesinlikle katılıyorum, 71'i (%32,6) katılıyorum, 58'i (%26,6) kararsızım, 36'sı (%16,5) katılmıyorum, 17'si (%7,8) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların aritmetik ortalaması ise 2,67 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubu Millet Kıraathanelerinin sosyalleşmek için orta düzeyde elverişli

olduğunu düşündüğü görülmektedir. Sonuç olarak kullanıcılar Millet Kırathanelerinde sosyalleşebileceklerini düşünseler de bu mekânların sosyalleşmeye orta düzeyde elverişli olduğunu düşünmektedir. Bu konuyla ilgili olarak araştırmanın açık uçlu soruların olduğu kısımda da kafeterya kısmının kapasitesinin artırılması yönünde talepler olmuştur. Bu şekilde bu mekânlar sosyalleşmek için daha elverişli bir konuma ulaşabilirler.

Aşağıda tablo 35-37 arasında likert tipi sorularda örneklem grubunun Millet Kırathanelerini hangi mekânlara daha yakın olarak algıladıklarının analizleri bulunmaktadır. Bu çerçevede kullanıcıların Millet Kırathanelerinin işlevsel olarak kütüphanelere, kitap kafelere ve etüt merkezlerine ne derece yakın olarak görüldükleri araştırılmıştır.

Tablo 35. Millet Kırathaneleri kütüphanelerle benzer mi sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	89	40,8	1,93
Katılıyorum	83	38,1	
Kararsızım	25	11,5	
Katılmıyorum	15	6,9	
Kesinlikle Katılmıyorum	6	2,8	
Toplam	218	100,0	

Tablo 35'teki verilere göre katılımcıların Millet Kırathanelerin kütüphanelere yakın olduklarını düşünüyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 89'u (%40,8) kesinlikle katılıyorum, 83'ü (%38,1) katılıyorum, 25'i (%11,5) kararsızım, 15'i (%6,9) katılmıyorum, 6'sı (%2,8) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların ortalaması ise 1,93 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubu Millet Kırathanelerinin kütüphanelerle benzer olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Tablo 36. Millet Kırâathaneleri etüt merkezleriyle benzer mi sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	72	33	2,20
Katılıyorum	74	33,9	
Kararsızım	37	17	
Katılmıyorum	26	11,9	
Kesinlikle Katılmıyorum	9	4,1	
Toplam	218	100,0	

Tablo 36'daki verilere göre katılımcıların Millet Kırâathanelerin etüt merkezleriyle yakın olduklarını düşünüyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 72'si (%33) kesinlikle katılıyorum, 74'  (%33,9) katılıyorum, 37'i (%17) kararsızım, 26'sı (%11,9) katılmıyorum, 9'u (%4,1) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların ortalaması ise 2,20 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubu Millet Kır athanelerinin etüt merkezleriyle orta düzeyde benzer olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Tablo 37. Millet Kırâathaneleri kitap kafelerle benzer mi sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	31	14,2	2,96
Katılıyorum	46	21,1	
Kararsızım	67	30,7	
Katılmıyorum	48	22	
Kesinlikle Katılmıyorum	26	11,9	
Toplam	218	100,0	

Tablo 37'deki verilere göre katılımcıların Millet Kırâathanelerin kitap kafelerle yakın olduklarını düşünüyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 31'si (%14,2)

kesinlikle katılıyorum, 46'sı (%21,1) katılıyorum, 67'i (%30,7) kararsızım, 48'i (%22) katılmıyorum, 26'sı (%11,9) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların ortalaması ise 2,96 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubu Millet Kırathanelerinin kitap kafelerle orta düzeyde benzer olmadığını düşündüğü görülmektedir. Sonuç itibarıyla kullanıcılar Millet Kırathanelerini en çok kütüphanelere yakın görmektedir. Kütüphaneleri etüt merkezleri takip etmekte olup sonrasında da kitap kafeler görmektedir.

Son olarak aşağıda tablo 38-44 arasındaki likert tipi sorularda kullanıcıların Millet Kırathanelerinde ders çalışırken ya da sınavlara hazırlanırken gerekli olabilecek hizmetlere yönelik memnuniyet düzeyleri araştırılmıştır.

Tablo 38. Millet Kırathaneleri çalışma masaları yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	82	37,6	2,22
Katılıyorum	68	31,2	
Kararsızım	25	11,5	
Katılmıyorum	24	11	
Kesinlikle Katılmıyorum	19	8,7	
Toplam	218	100,0	

Tablo 38'deki verilere göre katılımcıların Millet Kırathanelerindeki çalışma masalarını yeterli buluyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 82'si (%37,6) kesinlikle katılıyorum, 68'i (%31,2) katılıyorum, 25'i (%11,5) kararsızım, 24'ü (%11) katılmıyorum, 19'u (%8,7) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların ortalaması ise 2,22 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubu Millet Kırathanelerindeki çalışma masalarını orta düzeyde yeterli bulduğu görülmektedir. Zeytinburnu Millet Kırathanelerinde kullanılan masalar tek tip paravan şeklinde ve tek kişilik olduğundan dolayı biraz küçük olabilmektedir. Bu masalarda aynı anda bilgisayar ve kitap, çanta gibi eşya koymak zor olabilmektedir. Fakat masaların boyutlarının böyle olması bu mekânları daha çok kullanıcının

kullanabilmesini de sağlamaktadır. Bu mekânlara olana talepler değerlendirildiğinde bu masaların boyutları yeterli olarak görülebilir.

Tablo 39. Millet Kırathaneleri ortam aydınlatması yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	96	44	1,75
Katılıyorum	97	44,5	
Kararsızım	15	6,9	
Katılmıyorum	3	1,4	
Kesinlikle Katılmıyorum	7	3,2	
Toplam	218	100,0	

Tablo 39'daki verilere göre katılımcıların Millet Kırathanelerindeki ortam aydınlatmasını yeterli buluyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 96'sı (%44) kesinlikle katılıyorum, 97'si (%44,5) katılıyorum, 15'i (%6,9) kararsızım, 3'ü (%1,4) katılmıyorum, 7'si (%3,2) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların ortalaması ise 1,75 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubunun Millet Kırathanelerindeki ortam aydınlatmasını yeterli bulduğu görülmektedir.

Tablo 40. Millet Kırathaneleri iklimlendirme yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	81	37,2	1,96
Katılıyorum	84	38,5	
Kararsızım	37	17	
Katılmıyorum	13	6	
Kesinlikle Katılmıyorum	3	1,4	
Toplam	218	100,0	

Tablo 40'taki verilere göre katılımcıların Millet Kırathanelerindeki iklimlendirmeyi (sıcak-soğuk) yeterli buluyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 81'i (%37,2) kesinlikle katılıyorum, 84'ü (%38,5) katılıyorum, 37'si (%17) kararsızım, 13'ü (%6) katılmıyorum, 3'ü (%1,4) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların ortalaması ise 1,96 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubunun Millet Kırathanelerindeki iklimlendirmeyi yeterli bulduğu görülmektedir.

Tablo 41. Millet Kırathaneleri gürültü düzeyi çalışma yapabilmek için yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	55	25,2	2,17
Katılıyorum	108	49,5	
Kararsızım	30	13,8	
Katılmıyorum	13	6	
Kesinlikle Katılmıyorum	12	5,5	
Toplam	218	100,0	

Tablo 41'daki verilere göre katılımcıların Millet Kırathanelerindeki gürültü düzeyini yeterli buluyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 55'i (%25,2) kesinlikle katılıyorum, 108'i (%49,5) katılıyorum, 30'u (%13,8) kararsızım, 13'ü (%6) katılmıyorum, 12'si (%5,5) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların ortalaması ise 2,17 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubunun Millet Kırathanelerindeki gürültü düzeyini orta derecede yeterli bulduğu görülmektedir. Bu durum bazı kullanıcılar tarafından araştırmanın açık uçlu sorularında da aktarılmıştır. Gürültü düzeyi ile ilgi aktarılan bilgilerde, gürültünün çalışma masalarına yakın olan giriş kapısı bölgesinden geldiği söylenmektedir. Kırathane giriş ve çıkışlarında oluşan gürültü düzeyi kullanıcıları rahatsız edebilmektedir. Ortalama puanın orta düzeyde yeterli olarak çıkmasında da bu durumun etkisi olabilir.

Tablo 42. Millet Kırâathaneleri  evre temizliği yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	106	48,6	1,64
Katılıyorum	93	42,7	
Kararsızım	13	6	
Katılmıyorum	4	1,8	
Kesinlikle Katılmıyorum	2	,9	
Toplam	218	100,0	

Tablo 42’deki verilere göre katılımcıların Millet Kır athanelerindeki  evre temizliğini yeterli buluyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 106’sı (%48,6) kesinlikle katılıyorum, 93’  (%42,7) katılıyorum, 13’  (%6) kararsızım, 4’  (%1,8) katılmıyorum, 2’si (%0,9) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların ortalaması ise 1,64 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubunun Millet Kır athanelerindeki  evre temizliğini yüksek düzeyde yeterli bulduğu görülmektedir.

Tablo 43. Millet Kırâathaneleri internet hizmetleri yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	91	41,7	2,27
Katılıyorum	59	27,1	
Kararsızım	15	6,9	
Katılmıyorum	25	11,5	
Kesinlikle Katılmıyorum	28	12,8	
Toplam	218	100,0	

Tablo 43’teki verilere göre katılımcıların Millet Kır athanelerindeki internet hizmetlerini yeterli buluyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 91’i

(%41,7) kesinlikle katılıyorum, 59'u (%27,1) katılıyorum, 15'i (%6,9) kararsızım, 25'i (%11,5) katılmıyorum, 28'i (%12,8) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların ortalaması ise 2,27 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubunun Millet Kırathanelerindeki internet hizmetlerinin orta düzeyde yeterli bulunduğu görülmektedir.

Bu araştırmanın yapıldığı COVID-19 koronavirüs pandemisi döneminde öğrenciler eğitimlerini uzaktan eğitimle sürdürmektedir. Bu durum toplu olarak internetin yoğun kullanılmasına yol açmakla beraber altyapılar yetersiz kalabilmektedir. İnternet hizmetlerinin orta düzeyde çıkmasının nedeni de bu durumdan kaynaklanmaktadır. Bu durum araştırmanın açık uçlu sorularında da aktarılmıştır.

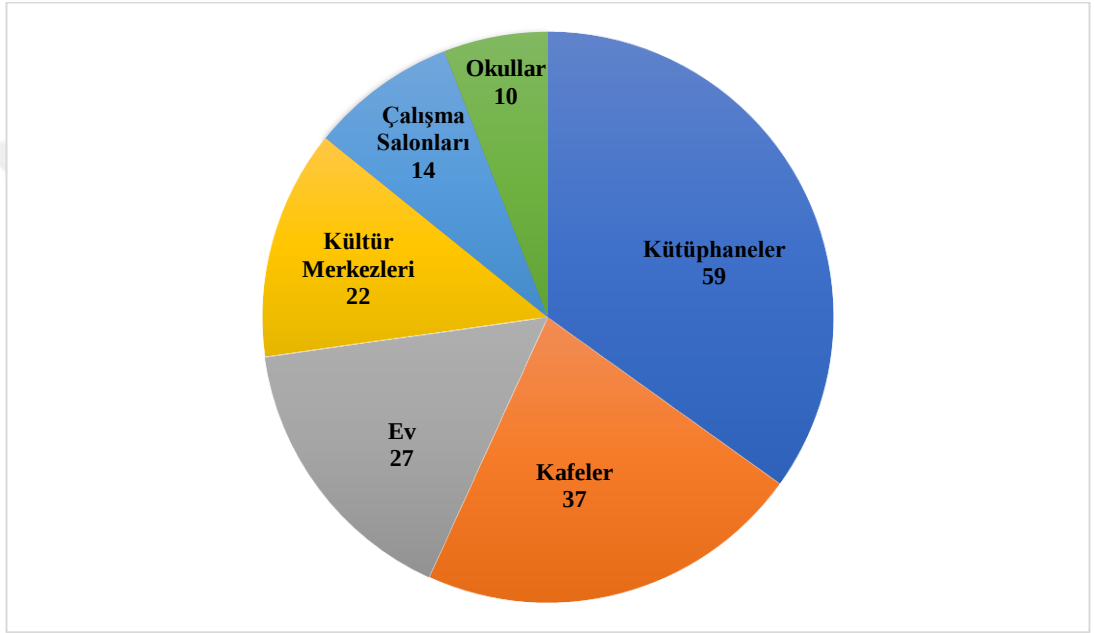
Tablo 44. Millet Kırathaneleri ikramları yeterlimi sorusunun analizini gösteren tablo.

Gruplar	Dağılım	Yüzde	Ortalama
Kesinlikle Katılıyorum	116	53,2	1,83
Katılıyorum	58	26,6	
Kararsızım	21	9,6	
Katılmıyorum	12	5,5	
Kesinlikle Katılmıyorum	11	5	
Toplam	218	100,0	

Tablo 44'teki verilere göre katılımcıların Millet Kırathanelerindeki ikramları yeterli buluyorlar mı sorusunun cevaplarına göre dağılımları; 116'sı (%53,2) kesinlikle katılıyorum, 58'i (%26,6) katılıyorum, 21'i (%9,6) kararsızım, 12'si (%5,5) katılmıyorum, 11'i (%5) kesinlikle katılmıyorum olarak verilmiştir. Verilen cevapların ortalaması ise 1,83 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre örneklem grubunun Millet Kırathanelerindeki ikramları yeterli bulunduğu görülmektedir. Fakat kullanıcıların bu ikramlar konusunda bazı istekleri de bulunmaktadır. Bu ve bunun gibi kullanıcılardan gelen görüş ve öneriler aşağıdaki bölümde incelenmektedir.

5.4. Açık Uçlu Soruların Değerlendirilmesi

Bu bölümde Millet Kıraathanelerine alternatif olarak tercih edilen mekânlar için verilen açık uçlu cevapların analiziyle, anketin sonunda bulunan Millet Kıraathaneleri hakkında görüş ve önerilerin sorulduğu açık uçlu sorunun analizi bulunmaktadır. Millet Kıraathaneleri alternatif olarak seçilen cevaplar pasta şeklinde açıklanmış, sonrasında görüş ve önerilerin sorulduğu soru aktarılmıştır.



Şekil 1. Millet Kıraathanelerine alternatif olarak tercih edilen mekânların dağılımını gösteren pasta grafiği.

Şekil 1’deki verilere göre kullanıcılar Millet Kıraathanelerine alternatif olarak en fazla kütüphaneleri tercih etmektedir. Bu durum diğer mekânlara kıyasla kütüphanelerin ders çalışmaya en uygun mekânlar olmasından kaynaklanmaktadır. Kütüphaneleri kafeler takip etmektedir. Fakat özellikle kitap kafelerden bahsedilmediği de görülmüştür. Bu durum kitap kafelerin kişilerin ders çalışabilmesi açısından kafelerle benzer olmasından kaynaklı olabilir. Kafelerden sonra tercih edilen mekân evlerdir. Bunu kültür merkezleri, çalışma salonları ve okulların takip ettiği görülmektedir.

Örneklem grubuna Millet Kıraathaneleri hakkındaki görüş ve önerilerinin sorulduğu anketin son bölümdeki açık uçlu sorularda olumlu görüşler olarak; Millet

Kıraathanelerin ders çalışmak ve sınavlara hazırlanmak için çok elverişli olduğu ve öğrenciler için çok faydalı mekânlar olduğu çoğu kullanıcı tarafından aktarılmıştır. Bu durum kullanıcıların büyük bir bölümünün öğrenci olması ve ders çalışabilecekleri alanlara olan ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Bazı kullanıcılar da bu mekânlarda arkadaşlarıyla sosyalleşerek güzel vakit geçirdiğini ve kendilerini evlerinde gibi hissettiklerini aktarmıştır. Bu görüş kişinin kendini bu mekânlarda kendilerini güvende hissetmelerinden kaynaklıdır. Bu şekilde üçüncü mekân kavramının önemli özelliklerinden biri olan, insanın kendini evinde gibi hissetmesi ama ev olmaması durumuna benzerliği de görülmektedir.

Olumsuz özellikleri olarak ise; en çok açılış-kapanış saatlerin kısa olması ve ilk giriş zamanında fazla beklemeleri aktarılmıştır. Pandemi öncesi dönemde Millet Kıraathanelerinin 7/24 saat çalıştığı bilindiğinde, bu durum pandemi döneminin bir çıktısı olarak ortaya çıktığı anlaşılabılır. Bunun dışında kapasitenin yetersizliği, daha çok kıraathanenin açılmasının beklendiği ve ilçe dışından gelenlerin de kendilerine daha yakın Millet Kıraathanelerinin olmasını bekledikleri görülmektedir. Zeytinburnu Millet Kıraathanelerine ilçe dışından (Avrupa yakasından) yüksek sayıda kullanıcı geldiği görülmüştür. Bu durumun çevre ilçelerde ders çalışmaya uygun mekânların yeterince bulunamamasından kaynaklı olduğunu göstermektedir. Çevre ilçelerde öğrenciler için ders çalışmaya elverişli mekânların açılması/arttırılması faydalı olacaktır.

Son olarak internet sıkıntılarından bahsedilmektedir. Bazı kullanıcılar internetten canlı derslere girerken zorlandıklarını aktarmışlardır. COVID-19 koronavirüs pandemisi döneminde öğrenciler uzaktan eğitim sistemi ile internet üzerinden derslerini aldıkları için, internet altyapısına oluşabilecek aksaklıklar kaçınılamaz olmaktadır.

Tavsiye niteliğinde olabilecek görüş/talepler ise yoğunlukla kafeterya ve otomatlarda çeşitliliğinin arttırılması yönünde olmuştur. Ayrıca kapalı bir durumda olan kafe bölümüne açık alanların da eklenmesi beklenmektedir. Bu durum hem kullanıcıların ders çalışma alanı ihtiyacı dışında, sosyalleşebilecekleri alanlara da olan ihtiyaçlarından hem de yiyecek-içecek gibi temel ihtiyaçlarını dışarıya gitmek zorunda kalmadan bu mekânlarda temin etmek istemelerinden kaynaklanmaktadır.

Son olarak bazı kullanıcılar bu mekânlarda zekâ geliştirici masa oyunlarının olabileceğinden bahsetmiştir. Özel sektörde bu tarzda oyunların bulunduğu kafeler mevcuttur. Böyle bir düzenleme kullanıcıların bu mekânlarda ders çalışmak dışında eğlenceli vakit geçirebilecekleri mekânlar olmasını da sağlayacaktır. Bu sayede bu mekânlar gençler için daha cazip hale gelebileceklerdir.



BÖLÜM V: SONUÇ VE ÇIKARIMLAR

Sosyo-kültürel belediye hizmetlerinin oluşmasının en temelinde Sosyal refah devleti ideolojisi vardır. Kişilerin kendi imkânları ile alamadıkları sosyo-kültürel hizmeti devlet ve yerelde belediyeler, sosyal devlet anlayışı içinde verir. Sosyal devlet ya da diğer bir ifadeyle refah devleti, toplumun refah seviyesini yükseltmeyi amaçlayan, sosyal adaleti, barışı sağlamaya ve yaygınlaştırmaya çalışan, bunun için sosyal ve ekonomik hayata müdahaleyi kabul edilebilir gören bir anlayıştır. Sosyal devlet ideolojisi altında devletin sunduğu uygulamaların halka yakın olan yerel yönetimler tarafından yapılması ise toplumsal refahı çok yönlü olarak sağlayabilmektedir. Yerel idarelerin en önemli birimi olan belediyeler, sosyal belediyecilik faaliyetleriyle vatandaşların insanî yaşama koşullarında yaşamlarını sürdürebilmesini sağlar ve eşitsizlikleri ortadan kaldırarak engelleri aşmaya çalışır. Sosyo-kültürel belediye hizmetleriyle ise, insanların sosyal ve kültürel hayatına katkıda bulunur.

Sosyo-kültürel hizmet olarak değerlendirilen Millet Kırathaneleri hakkında literatürde önemli bir boşluk vardır. Sosyo-kültürel belediye hizmetleriyle ilgili inceleme yapıldığında bu alana daha çok eğitim, kültür, sanat ve sosyal hizmetlerin girdiği görülebilir. Millet Kırathanelerini ise kültür-sanat ve eğitim faaliyetleri altında konumlandırmak mümkündür. Kültür-sanat ve sosyal hizmetlerine ise genel olarak; kütüphane ve müze hizmetleri, kültürel ve sanatsal faaliyetler düzenlemesi; kültür gezileri, sinema ve tiyatro etkinlikleri, konferans, seminer, şiir gecesi, müzik dinletisi, anma programları, konser, panel, panayır gibi birçok hizmet girmektedir. Millet Kırathaneleri hem çalışma salonu hem de kütüphane gibi işlemektedir ve içerisinde yüklü miktarda kitap, dergi, vb. koleksiyonlar vardır. Bu mekânlar, okuma yapma, ders çalışma, sınavlara hazırlanma ve araştırma yapma gibi birçok işlevde kullanılan kurumlardır. Bu kapsamda Millet Kırathaneleri sosyo-kültürel belediye hizmetleri çerçevesinde özellikle öğrencilerin eğitim süreçlerinde önemli işleve sahiptir.

Türkiye’de 2007-2008 yılı verilerine göre yükseköğretim okullaşma oranı brüt yüzde 38 civarındayken 2019-2020 dönemine gelindiğinde bu oran neredeyse üç katına ulaşmıştır. Yüksek okullaşma oranları, öğrencilerin ders çalışabilecekleri veya sınavlara hazırlanabilecekleri alanlara olan ihtiyaçlarında da artışlara neden olmuştur. Nitekim Türkiye genelinde halk kütüphaneleri kullanıcı sayısı istatistikleri de 2010

yılında 19 milyon civarındayken 2018 yılında 28 milyon dolaylarına ulaşmıştır. Bu artışta bu ihtiyaçları desteklemektedir. Son yıllarda özellikle üniversitelere yakın bölgelerde açılan kitap kafe ya da kafe gibi mekânların da artması, öğrencilerin bu gibi ihtiyaçlarına ek olarak sosyalleşme alanları ihtiyaçları dolayısıyla da artmaktadır.

Yerel yönetimler de gençlerin/öğrencilerin bu tür ihtiyaçlarını ücret kaygısı olmadan kullanabilmeleri adına son yıllarda Millet Kırathaneleri gibi mekânları açma veya arttırma yoluna gitmişlerdir. Nitekim bu çalışmamızın sonuçları da göstermektedir ki Millet Kırathaneleri kullanıcılarının büyük bölümü bu ihtiyaçlardan kaynaklı olarak öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrenciler bu mekânlarda vakitlerini kitap okuma ve araştırma yapmanın dışında ağırlıklı olarak ders çalışarak ve sınavlara hazırlanarak değerlendirmektedir. Ayrıca bu mekânlarda sosyalleştikleri de söylenebilir. Dolayısıyla öğrencilerin her geçen gün artan ders çalışabilecekleri veya sınavlara hazırlanabilecekleri alanlara olan ihtiyaçları sebebiyle bu mekânları tercih etmektedir. Bu mekânların sosyalleşmeye elverişli olması ve ücretsiz imkânlarının olması da öğrenciler için cazibesini arttırmaktadır.

Herkesin kullanımına açık olan, ücretsiz imkânları bulunan ve 7/24 hizmet veren, ayrıca gelir seviyesi düşük kişiler için dengeleyici işlevi bulunan Millet Kırathaneleri; kendi evlerinde, okullarda ve/veya başka mekânlarda ders çalışma imkânları olmayan öğrencilerin, eğitime ulaşmasında yardımcı bir araç olarak görülebilir. Bu şekilde Millet Kırathaneleri hem sınıfsal farklılıkları azaltarak sosyal belediyeçiliğin bir aracı, hem de faaliyetleriyle eğitime ve sosyal hayata destek veren sosyo-kültürel belediye hizmeti olabilmektedir. Sosyal devlet anlayışı içinde sosyal belediyeçilik hizmetleri, sosyal belediyeçilik içinde sosyo-kültürel hizmetler, sosyo-kültürel hizmetler olarak da Millet Kırathaneleri hizmetleri, sosyal devletin bir aracı olabilmektedir. Kişilerin kendi imkânları ile ulaşamadıkları sosyo-kültürel hizmetler, sosyal devlet anlayışı içinde verilmiş olmaktadır.

Sosyal devletin en temel hedefi eşitsizlikleri ortadan kaldırmaktır. Devlet bunu sağlarken Millet Kırathaneleri gibi kamusal alanları bir araç olarak kullanır. Bu felsefeyle Millet Kırathanelerini halkın eşit imkânlarla kullanması mümkün gözükür. Fakat vatandaşın demografik özellikleri gibi durumlarıyla bu mekânları eşit imkânlarla kullanması da pek olası durmamaktadır. Araştırmanın sonuçlarında da

demografik durumlar neticesinde halkın, Millet Kır athanelerinden eşit imkânlarla faydalanmasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Analizi yapılan 218 anket çalışmasının 116 tanesi kadınlardan, 102 tanesi de erkeklerden oluşmaktadır. Millet Kırâathanelerinde geçirilen zaman özelinde cinsiyete göre farklılıklar olduğu görülmüştür. Erkeklerle göre kadınlar bu mekânlarda vakitlerini daha az geçirmektedir. Bu durumun tarihin bütün evrelerinde kamusal alanlarda eşit konumda olamayan kadınlar için, toplumsal rollerden kaynaklı olduğu söylenebilir. Kendilerine biçilen toplumsal roller gereği kadınlar, evlerinde yemek hazırlamak veya temizlik yapmak gibi birtakım sorumlulukları üstlenmişlerdir. Kamusal alanlar olan Millet Kırâathanelerinde de erkeklerle göre kadınların bu sebeple daha az vakit geçirdiği söylenebilir. Her ne kadar kadınların eğitim seviyelerindeki artışa paralel olarak kamusal alanlarda daha fazla görülseler de kadına biçilen toplumsal roller gereği cinsiyete ba lı eşitsizlikler devam edebilmektedir.

Millet Kırâathanelerinde geçirilen zaman düzeyi kullanıcıların ya ına göre de farklılaşmaktadır. Bu mekânlarda vakitlerini en çok geçiren grup, 16-18 yaş arası kullanıcılarıdır. Ülkemizde  niversiteye ba lama ya ı 18-19 ya  arasındır. Bu sebeple 16-18 yaş arası grupta  niversite giriş sınavlarına hazırlanan kişiler de bulunmaktadır. Bu sebeple sonucun ağırlıklı olarak  niversite sınavlarına hazırlanan öğrencilerden kaynakland ı söylenebilir.

Millet Kırâathanelerinde geçirilen vakitlerin genel değerlendirmesine göre de kullanıcıların büyük bölümünün bu mekânlarda 7-9 saat arasında (%52) ve 10 saat ve üzeri (%20) vakit geçirmekte olduğu görülmektedir. Kullanıcıların büyük bölümü nerdeyse tüm gün bu mekânlardan faydalanmaktadır. Bu mekânlara olan ihtiyaç, bu sonuçla daha çok anlaşılmaktadır.

Millet Kırâathaneleri kullanma sıkl ı sonuçlarına göre de ilk başta yaşanılan hanedeki kişi sayısına göre anlamlı olarak farklıla tı ı görülmüştür. Yaşanılan hanedeki kişi sayısı arttı  a Millet Kırâathanelerini kullanım sıkl ının da arttığı tespit edilmiştir. Bu durum kişilerin yaşadıkları hanedeki kişi sayısı arttı  a evde ders  alı abilecekleri alanlarının azalmasından kaynaklı olabilmektedir. Bu sonuca göre kişilerin aileleri kalabalıkla tı  a ders çalışmaya uygun mekânlara daha çok ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

Millet Kırâathanelerinde kullanım sıklığının genel bir değerlendirmesine göre de kullanıcıların çoğunluğunun bu mekânları her gün (%53) kullandığı görülmüştür. Ayrıca kullanıcıların büyük bir bölümü de (%42) haftada birkaç defa kullanmaktadır. Kullanıcılar bu mekânlardan çok yoğun olarak faydalanmaktadır. Bu durum Millet Kırâathaneleri gibi ders çalışmaya elverişli mekânlara olan ihtiya ı tekrar göz önüne sermektedir. Bu sonuç kullanıcıların çoğunlukla bu mekânları kullanım amaçlarıyla da ortaya çıkmaktadır. Kullanıcıların büyük çoğunluğunun vakitlerini Millet Kırâathanelerinde ders çalışarak ya da sınavlara hazırlanarak değerlendirdiğı görülmüştür. Bu mekânların ders çalışmak ya da sınavlara hazırlanmak için yüksek düzeyde elverişli olduğunu da düşünülmektedir. Bunun dışında bu mekânların kitap okumak ya da araştırma yapmak için elverişli oluğu düşünülse de kullanıcıların vakitlerini bu şekilde değerlendirmedikleri görülmüştür.

Bu mekânlar öğrenciler için çok önemli görünmektedir ve belediyelerin verdiğı bu hizmetten vatandaşın nasıl haberdar oldukları, özellikle verilen hizmetin herkese ulaşabilmesi açısından önemlidir. Araştırmada kullanıcıların Millet Kırâathanelerini çoğunlukla arkadaşlarından (%75) haberdar oldukları görülmüştür. Bu sonuçlar belediyenin bu hizmetleri duyurma konusunda eksikliğini de göstermektedir. Belediyeler bu mekânları tüm ihtiyaç sahiplerine duyurmak için, bu hizmetlere sosyal medyada daha çok yer verebilir. Ayrıca bu mekânların kullanıcılarının çoğunluğu  niversite öğrencilerinden oluştuğu bilindiğı için, üniversitelerle iş birliği kurularak ilçede bulunan Millet Kırâathaneleri hizmetleri ve lokasyonları toplu e-posta yoluyla öğrencilere ulaştırılabilir. Bu sayede ihtiyaç sahibi olabilecek her öğrenciye ulaşılarak herkesin bu mekânlardan eşit olarak istifade etmesi sağlanabilir.

Vatandaşın bu mekânlarda her zaman yer bulabilmeleri de önemlidir. Araştırmada kullanıcıların Millet Kır athanelerine geldikleri zaman çoğunlukla yer bulabildikleri görülmüştür. Fakat bu sonucun böyle çıkmasının araştırmanın COVID-19 koronavirüs pandemisi dönemine denk gelmesinden de kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Pandemi döneminde genel kısıtlamalar dolayısıyla kişiler çalışmalarını evde yapmayı tercih edebilmektedir. Millet Kırâathaneleri kullanıcı istatistikleri de bunu göstermektedir. Millet Kır athanelerinin pandemi öncesinde hatta son tedbirlere kadar tam kapasiteyle çalışmış, bu durum sebebiyle bu mekânlarda kullanıcıların yer açılmasını bekleyebilecekleri bekleme salonları da yapılmıştır.

Millet Kırâathaneleri hizmetlerine yönelik memnuniyet analizlerinde ise ya a göre anlamlı farklılık g r lm   t r. Bu mek nlerde verilen hizmetlere yönelik memnuniyet düzeyi en yüksek 22 ya  ve üzeri gruptadır. Örneklem grubunda 18-21 ya  ortalamasının  niversite öğrencileri, 22 ya  ve üzeri grubunun da genellikle lisansüstü öğrencilerden oluşmaktadır. Bu anlamlı farklılık da 16-18 ya  ve 22 ya  üzeri ve 19-21 ya  ve 22 ya  ve üzeri arasında tespit edilmi  tir. 16-18 ve 19-21 ya  arasında anlamlı bir farklılık bulunamamı  tır. Bu durum kişinin öğrenim düzeyi arttıkça hizmet beklentilerinde de bir farklılaşma olduğu sonucunu vermektedir.

Hizmetlerinden duyulan memnuniyetin kullanıcıların aylık gelir düzeyine göre de anlamlı olarak farklılaştığı g r lm   t r. Gelir düzeyi yüksek olanların memnuniyet düzeyi, gelir düzeyi düşük olana kıyasla daha düşüktür. Bu durum, gelir düzeyi düşük olan kişilerin Millet Kırâathaneleri hizmetlerinden özellikle ikramlara ulaşmada zorlandıklarından kaynaklı olabilir. Bu kişiler ufak gibi görülebilecek çay ve çorba gibi ikramlara kendi imkânlarıyla ula amadıkları için bunun gibi hizmetlere daha çok ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sebeple bu ikramlar bu kişileri ziyadesiyle memnun etmektedir. Millet Kırâathanelerinde verilen bu ikramların gelir eşitsizliğine bir dengeleyici olduğu da söylenmelidir.

Millet Kırâathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyinin genel bir değerlendirmesine göre de en yüksek düzeyde  evre temizliğinin yeterli olduğunu g r lm   t r. Yine yüksek düzeyde bunu ortam aydınlatmasının yeterli olması ve Millet Kır athanelerinin iklimlendirmesine (sıcak-soğuk) yönelik memnuniyet takip etmektedir. Ek olarak Millet Kırâathaneleri ikramlarının da yine yüksek düzeyde yeterli olduğu görülmektedir. Fakat kullanıcıların açık uçlu sorularda ikramlara yönelik talepleri de bulunmaktadır. Kullanıcılar ikramlarla ilgili olarak  e itlik olmasını, ayrıca otomatların kapasitelerinin geliştirilmesini beklemektedirler. Araştırmanın sonuçlarına göre kullanıcıların uzun vakitlerini bu mek nlerde değerlendirdikleri düşünülürse bu istek olağandır. Kullanıcıların bu mek nlerde geçirdikleri uzun s reler boyunca en temel ihtiyaçlarını kar ılayabilmeyi beklemektedirler. Bu durumda ikramda çeşitlilik ve aynı şekilde otomatlarda çeşitliliğe gitmek faydalı olacaktır.

Millet Kırâathaneleri hizmetleri memnuniyet düzeyinin orta seviyede olduğu durumlar da çalışma masaların yetersizliği, gürültü düzeyi ve internet hizmetleridir. Zeytinburnu

Millet Kırâathanelerinde kullanılan masalar tek tip paravan şeklinde ve tek kişilik olduğundan dolayı biraz küçük olabilmektedir. Bu masalarda aynı anda bilgisayar ve kitap, çanta gibi eşya koymak olası değildir. Fakat masaların boyutlarının b  yle olması bu mekânları daha çok kullanıcının kullanabilmesini de sağlamaktadır. Bu mekânlara olana talepler değerlendirildiğinde bu masaların boyutların b  yle olması normal olarak görülebilir.

Gürültü düzeyinin rahatsız edici durumlara ula abildi i de açık uçlu sorularda ayrıca belirtilmiştir. Bu durumun çalışma masalarına yakın olan giriş kapısı bölgesinden geldiğinden bahsedilmiştir. Bu durumda gürültünün kaynağı olarak kır athane giriş ve  ıkı larındaki kapılar veya güvenlik personeli ve kullanıcı arasında olabilecek konuşmalardan kaynaklı olduğu söylenebilir.

Son olarak internet hizmetlerindeki aksaklıkların COVID-19 pandemi döneminden kaynaklandığı söylenebilir. Bu araştırmanın yapıldığı pandemi döneminde öğrenciler eğitimlerini uzaktan eğitimle sürdürmektedir. Bu durum toplu olarak internetin yoğun kullanılmasına yol açmakla beraber internet altyapıları yetersiz kalabilmektedir. Bu durum açık uçlu sorularda da bazı kullanıcılar tarafından aktarılmıştır. Kullanıcılar internetten canlı derslere girerken zorlandıklarından bahsetmektedir. Bu çerçevede özellikle pandemi döneminde uzaktan eğitim sistemi dolayısıyla daha güçlü internet altyapısına ihtiyaç duyulması ka ınılamazdır.

Millet Kırâathaneleri kullanıcıları bu mekânlarda vakitlerini çoğunlukla ders çalışarak ya da sınavlara hazırlanarak değerlendirmektedir. Bunun dışında bu mekânlar kişilerin sosyalle ebilmelerine de imkân vermektedir. Fakat Millet Kır athanelerinin tıpkı kahvehanelerde olduğu gibi sadece sohbet ortamı olması beklenemez. Demografik durumlarına göre farklılık göstermeksizin kullanıcılar, Millet Kır athanelerinin sosyalle meye elverişli olduğunu ve sosyalle mek içinde kullandıklarını aktarmışlardır. Fakat sadece sohbet için kullanmadıklarını ve sohbet ortamı olmadığını da belirtmişlerdir. Kullanıcıların bu mekânları kullanmadaki en temel amaçların ders çalışmak olması, bunun yanında da bu mekânlarda sosyalleşme imkânına da sahip oldukları görülmektedir.

Açık uçlu sorularda da kullanıcıların b   k kısmı bu mekânların ders çalışmak ve sınavlara hazırlanmak için çok kullanışlı olduğunu, öğrenciler için çok elverişli

olduğunu, buralarda arkadaşlarıyla sosyalleşerek güzel vakit geçirdiklerini ve kendilerini evlerinde gibi hissettiklerini aktarmışlardır. Bu durumların neticesinde kullanıcılar hem ikramların hem de kafe alanların geliştirilmesini ve bu alanlara açık alanların da eklenmesini istemektedirler. Kullanıcıların ders çalışma alanı ihtiyacı dışında, sosyalleşebilecekleri alanlara da ihtiyaçları bulunmaktadır. Ayrıca kullanıcılar yiyecek-içecek gibi temel ihtiyaçlarını dışarıya gitmek zorunda kalmadan bu mekânlarda temin etmek istemektedirler.

Bunlara ek olarak açık uçlu sorularda bazı kullanıcılar zekâ geliştirici masa oyunlarının olabileceğinden bahsetmiştir. Özel sektörde bu tarzda oyunların bulunduğu kafeler mevcuttur. Böyle bir düzenleme kullanıcıların bu mekânlarda ders çalışmak dışında, eğlenceli vakit geçirebilecekleri mekânlar olmasını da sağlayacaktır. Bu ve bunlar gibi düzenlemeler Millet Kırathanelerinin gençler için cazibesini arttıracaktır. Bu sayede gençler, dışarıdaki güvensiz mekânlara kıyasla Millet Kırathanelerini tercih edebilecektir. Bu durum tam olarak da Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sözünü ettiği uyuşturucuyla mücadele kapsamında gençleri uyuşturucuyla tanışabilecekleri mekânlardan uzaklaştırmaya yönelik Millet Kırathanelerinin önemini öne çıkaracaktır.

Millet Kırathaneleri kütüphaneler gibi araştırma yapmaya, etüt merkezleri gibi ders çalışıp sınavlara hazırlanmaya ve kitap kafeler ya da kafeler gibi sosyalleşmeye elverişlidir. Kullanıcılar ise bu mekânların en çok kütüphanelerle benzer olduklarını düşünmektedir. Bunun yanında kullanıcılar Millet Kırathanelerine alternatif olarak en çok kütüphaneleri tercih etmektedir. Kütüphaneleri ise sırasıyla kafelerin, evlerin, kültür merkezlerinin, etüt merkezlerinin ve okulların tercih edildiği söylenebilir. Bu noktada şunu da söylemek gereklidir, Zeytinburnu İlçesi dışından Millet Kırathanelerini kullanmak için yüksek sayıda kullanıcı gelmektedir. Bu kullanıcılar yol gibi uzaklık sebepleriyle bu mekânlara alternatif mekânları daha çok tercih edebilmektedir. Açık uçlu sorularda da bu durum belirtilmiştir. Kullanıcıların daha çok kırathanelerin açılmasının gerektiğini ve ilçe dışından gelenlerin de kendilerine daha yakın Millet Kırathanelerinin bulunmasını istedikleri görülmüştür. Zeytinburnu Millet Kırathanelerine ilçe dışından (Avrupa yakasından) yüksek sayıda kullanıcı gelmesi, çevre ilçelerde ders çalışmaya uygun mekânların yeterince bulunamamasından kaynaklı olduğunu da göstermektedir. Bu durumda diğer ilçe

belediyelerinde öğrencilerin bunlar gibi ihtiyaçlarına cevap verebilecek mekânları açması/arttırması faydalı olacaktır. Bu mekanların kurulmasında yerel yönetimlerin sorumlu olması, her ilçenin ayrı ayrı toplumsal ihtiyaçların belirlemesi ve karşılık verilebilmesi için doğru bir yaklaşımdır. Bunun dışında özellikle öğrenciler için önemli merkezler olarak görülen bu yerler belediyelerin denetiminde, düşük restoran ücretleriyle özel sektöre de ihale edilebilir.

Son olarak araştırmanın soruları değerlendirildiğinde, İstanbul özelinde gerek yerel yönetimlerin sunduğu kütüphane hizmetleri, gerek vakıf ve üniversiteler tarafından sunulan kütüphane hizmetlerinin olması ve her geçen zamanda yeni üniversitelerin artmasıyla yeni kütüphanelerin açılmasına rağmen Millet Kırathaneleri hizmetlerinin sunulmasına gerek duyuldu çünkü; artan yükseköğretim okullaşma oranı ve beraberinde artan öğrenci sayısı öğrencilerin ders çalışma veya sınavlara hazırlanmak için kullanabilecekleri alanlara ihtiyacı yıldan yıla katlanarak artmakta, mevcut mekânlar bu talepleri karşılamakta yetersiz kalabilmektedir. Her ne kadar yeni üniversiteler beraberinde kütüphaneler kursa da bu talepler karşılanması yetersiz kalabilmektedir. Öğrencilerin bu mekânlara yoğun talebi de bundan kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin bu mekânlar için yerel yönetimlerden beklentileri en temelde yaygınlaştırılması ve kafeterya alanının geliştirilmesi yönündedir. Son olarak Millet Kırathanelerin temel kullanıcıları olan öğrenciler, bu mekânları ağırlıklı olarak ders çalışmak ve sınavlara hazırlanarak için kullanmaktadır. Genel olarak da bu mekânlardan oldukça memnundurlar.

KAYNAKÇA

15 Haziran ve 1 Temmuz'dan itibaren hangi kısıtlamalar kaldırılıyor? BBC News Türkçe Web Sitesi. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52842399> [Erişim 11.11.2020].

Abdurrahman Demirel. Biyografya web sitesi, <https://www.biyografya.com/biyografi/19096> [Erişim 08.12.2020].

Acar, M., Özgür, H., & Parlak, B. (Ed.). (2003). *Çağdaş Kamu Yönetimi I*. Nobel.

Açıkgöz, O., & Yılmaz, B. (2013). Türkiye'de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinin Özel İdarelere Devri Konusunda Özel İdare Yöneticilerinin Görüşleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(1), 136-153.

AK Parti 2002 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi. (2015). Tanıtım ve Medya Başkanlığı. <https://www.akparti.org.tr/media/318780/3-kasim-2002-genel-secimleri-secim-beyannamesi-sayfalar.pdf> [Erişim 16.12.2020].

Akboğa, S. (2020). Türkiye Siyasi ve Toplumsal Hayatında Başörtüsünün Değişen Anlamları. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(98), 83-101. DOI: 10.36484/liberal.692152.

Akdoğan, Y. (2006, Mart). Sosyal Belediyecilik. *Yerel Siyaset*, 3, 44-45.

Akman, İ. (2010). Halk Kütüphanelerinde Hizmet Sunumu. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(1), 101-105.

Al, U., Doğan, G., Soydal, İ., & Taşkın, Z. (2017). Herkes için Kütüphane Projesi Başlangıç Çalışması. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(1), 11-30. DOI: 10.24146/tkd.2017.0.

Al, U., & Soydal, İ. (2014). Kütüphan-e Türkiye Projesi: Halk Kütüphanesi Potansiyel Kullanım Araştırması. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(4), 526-546.

- Alan, Ç. (2018). Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Uygulanmasını Zorlaştıran Nedenler. *Uluslararası Yönetim Eğitim ve Ekonomik Perspektifler Dergisi*, 6(2), 54-66.
- Alcan, M. (2018, Temmuz 8). “Millet Kiraathaneleri bulunduğu yerin ‘neşe’ alanı olacak”. AA haber web sitesi. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/millet-kiraathaneleri-bulundugu-yerin-nese-alani-olacak/1197867> [Erişim 08.12.2020].
- Alçın, S. (2002). *19. Yüzyıl Osmanlı kahvehanelerinin eğitim açısından fonksiyonu* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Alkolsüz Mekanlar Nevmekan Üsküdar, <http://www.yesiltopuklar.com/nevmekan-uskudarda-huzurun-yeni-adi.html/alkolsuz-mekanlar-nevmekan-uskudar-5> [Erişim 25.01.2020].
- Altan, Ö. Z. (2006). *Sosyal Politika Dersleri*. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya Kitabevi.
- Amicis, E. de. (1986). *İstanbul: C. VI*. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Arendt, H. (1994). *İnsanlık Durumu* (Sy 306; C. 1). İletişim Yayınları.
- Arendt, H. (1998). *The human condition: C. XX*. The University of Chicago Press.
- Arslan, M. (2013). *Yerel yönetimlerde sosyal belediyecilik faaliyetleri: Arnavutköy Belediyesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Arslan, Y. (2013). *Yerel yönetimler ve eğitim hizmetleri ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Aslan, S. (1998). Halk Kütüphanelerinin Toplumsal Rolü. *Türk Kütüphaneciliği*,

12(4), 306-3012.

Ateş, H. (2009, Ocak). Sosyal Belediyecilik. *Çerçeve*, 49, 88-95.

Ateş, H., Çöpoğlu, M., & Bıyıkoglu, M. (2018). *Yeni Sistemde Yerel Yönetimler*. Savaş Yayınevi.

Atılgan, D. (1995). Türkiye’de Kütüphaneciliğin Gelişimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(1), 10-20.

Aydın, M. (2008). *Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler*. İstanbul: Yedirenk.

Aydın, Ş. (2018). *İstanbul’da sosyal belediyecilik uygulamaları: Beşiktaş Belediyesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.

Aydın, M. K. (2017). Sosyal Devletin Temelleri. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 01-19.

Aydoğan, İ. (2017). Sekülerizm, Kültür ve Eğitim. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 1-8.

Aygen, M. (2014). Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Elâzığ Belediyesi Örneği. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 173-192.

Ayverdi, İ. (2011). *Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. Kubbealtı Neşriyat.

Balcı, A., Nohutçu, A., Öztürk, N. K., & Bayram, C. (2008). *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar—Sorunlar, Tartışmalar, Çözüm Önerileri, Modeller, Dünya ve Türkiye Yansımaları* (2. bs). Seçkin.

Baş, H. (2016). *Yerel yönetimlerin gençlere yönelik hizmetleri: İstanbul Esenler Gençlik Merkezi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Başakşehir

Millet

Kıraathanesi.

<http://www.basaksehir-milletkiraathanesi.com/basaksehir-millet-kiraathanesi>
[Erişim 11.11.2020].

Batal, S. (2016). Türkiye’de Sosyal Devlet Kavramının Dönüşümü: Sosyal Belediyecilik. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(2), Article 2.

Bayraktar, B. (2013). *Türkiye’de yerel yönetimlerin sosyal politikaya bakış açısı “sosyal belediyecilik” (nilüfer ve yıldırım belediyesi örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi.

Beki, A. (2009). *Türkiyede Sosyal Belediyecilik (Ümraniye Belediyesi Örneği)*. Sena Ofset.

Belediye Kanunu, 5393 44 (2004). <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/kanunlar-i-90281> [Erişim 06.08.2020].

Berkün, S. (2017). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı. *Şarkiyat*, 9(2), 582-598. DOI: 10.26791/sarkiat.331199.

Bingül, İ. (2013). *Osmanlı’da Kahvehane ve Toplumsal Hayat Mekanları*. Gram Yayınları.

BKAHS Düzenleme Kurulu. (2016). Belediyelerin Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Uluslararası Sempozyumu Sonuç Bildirgesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 30(2), 277-281.

Bora, V., & Taş, A. (2017). *Kız Çocuklarının Ortaöğretime Gönderilmeme Nedenleri* (Sy 1). 7(1), 89-106.

Bozdoğan, R., Yılmaz, N., & Yılmaz, M. (Ed.). (2012). *İstanbul mekân ve insan* (Sy 68). Marmara Belediyeler Birliği.

Bölgesel İstatistikler. (2018). TUIK. <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/> [Erişim 01.09.2019].

Bölgesel İstatistikler. (2020). TUIK.

<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> [Erişim 11.09.2020].

Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5216 19 (2004).
<https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/kanunlar-i-90281> [Erişim 23.07.2020].

Child maltreatment. World Health Organization. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment> [Erişim 08.12.2020].

Coşkun, A., & Öztürk, E. (2009). *Türk Kadınının Feminizme Bakışı (Erzurum Örneği). Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 20, 111-141.

Coşkun, H. H. (2013). *Belediyelerin eğitim ve kültür faaliyetleri; Fatih Belediyesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.

COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi (Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması). (2020). <https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/39265/0/covid-19salginyonetimivecalismarehberipdf.pdf> [Erişim 14.11.2020].

Cumhurbaşkanı Erdoğan: Millet Kırathaneleri açacağız. Hürriyet com.tr. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-millet-kiraathaneleri-acacagiz-40861073> [Erişim 06.11.2020].

Cumhurbaşkanı Erdoğan, TGRT Haber televizyonunda Gündem Özel programında İhlas Medya Ankara Temsilcisi Batuhan Yaşar'ın sorularına cevap verdi. (2018, Haziran 12). İçinde *Gündem Özel Programı*. <https://www.youtube.com/watch?v=XXxu-mIEfuA> [Erişim 21.11.2020].

Çağlayan, S. (2012). Anadolu'nun İlk Kamusal Mekânı: Kahvehane. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 95-110.

Çetintaş, E. (2013). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.ř. örneğinde yerel yönetimlerde kültürel faaliyetlerin örgütlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.

Çiçek, Y. (2014). Geçmişten Günümüze Türkiye'de Yerel Yönetimler.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 53-64.

Çiğdem Yılmaz. (2018, Haziran 19). Kapıda Kuyruk Var 7/24 Ücretsiz Kitap Çay İnternet İşte o Kırathane. *Milliyet Gazetesi*.

Çolak, M., Yapıcı, İ., Çolak, N., & Çetin, T. (2018). Gençlerin Büyükşehir Belediye Hizmet Algısı ve Beklentileri (Örnek Bir Uygulama). *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 299-317. DOI: 10.26466/opus.393544.

Çöpoğlu, M. (2014). Sosyal Belediyecilik ve Sorunları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 223-247.

Çukurçayır, M. A. (2009). *Küreselleşme ve Türkiye’de yerel yönetimler*. Türk Belediyeler Birliği.

Danışman, N. (2018). *Sosyo kültürel politikalar bağlamında sosyal belediyecilik Safranbolu belediyesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karabük Üniversitesi.

Dehousse, F., & Lütem, İ. (1958). Avrupa Konseyi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(1), 41-49. DOI: 10.1501/Hukfak_0000001446.

Demirkaya, Y. (Ed.). (2018). *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Kamu Yönetiminde Değişim*. hiperyayın.

Dinçer, E. E., & Atmaca Can, A. (Ed.). (2017). *Kamusal alan okumaları Esenler*. Esenler Belediyesi.

Doğan, E., Doğan, E., & Ajanović, E. (2020). Kahvehanelerin Kent Belleğindeki Yeri: İstanbul’daki Kahvehanelerin ve Belgrad’daki Kafanaların Karşılaştırmalı Analizi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 40(1), 443-465.

Doğan, T. (2018). *Production of third places for the conservative women: A case study of Çengelköy* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Şehir Üniversitesi.

- Doğanlı, B., & Karaörs, G. (2017). Çocuk İstismarı ve Sosyal Devlet Kapsamında Çocuk İstismarına Yönelik Alınan Önlemler. *The Journal of International Scientific Researches*, 2(7), 82-92.
- Dündar, M. (2019). *Yerel yönetimlerde sosyo-kültürel hizmetler ve sivil toplum kuruluşlarının rolü: Esenler örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Erbay, Y. (2013). *Modernleşmeden küreselleşmeye Türkiye’de yerel yönetimler: Tarihi ve bugünü*. Kazancı Kitap.
- Erdoğan, Millet Kiraathanesi İçin Müjdeyi Verdi: Her Şey Ücretsiz Olacak. Haberler.com. <https://www.haberler.com/erdogan-millet-kiraathanesi-icin-mujdeyi-verdi-10929286-haberi/> [Erişim 06.11.2020].
- Erdoğan’ın ‘Millet Kiraathaneleri’ Projesi: Kitap, Çay, Kek Ücretsiz. Diken Haber sitesi. <http://www.diken.com.tr/erdoganin-millet-kiraathaneleri-projesi-kitap-cay-kek-uccretsiz/> [Erişim 30.11.2020].
- Erdoğan, F. (2009). *Conceptualizing online environments as third places: An analysis on Second Life and Facebook* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Boğaziçi Üniversitesi.
- Erdönmez, E. (2014). *Kamusal Alan ve Toplum*. Şehir Yayınları.
- Ersöz, A. G. (2015). Özel Alan / Kamusal Alan Dikotomisi: Kadınlığın “Doğası” ve Kamusal Alandan Dışlanmışlığı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 80-102. DOI: doi.org/10.18490/sad.56696.
- Ersöz, H. (2011). Sosyal Politika- Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55(1), 759-775.
- Ersöz, H. Y. (2011). *Sosyal politikada yerelleşme* (Sy 2010-99). İstanbul Ticaret Odası.

Eryılmaz, B. (1997). *Yerel yönetimlerin yeniden yapılanması*. Birleşik Yayıncılık.

Eryılmaz, B. (2018). *Kamu Yönetimi* (11. bs). Umuttepe Yayınları.

Eski Otobüs Garajı Şimdi Sanatın Mekânı. Sabah Gazetesi web sitesi. <https://www.sabah.com.tr/pazar/2017/11/26/eski-otobus-garaji-simdi-sanatin-mekani> [Erişim 04.12.2020].

Evren, B. (1996). *Eski İstanbul'da Kahvehaneler*. Milliyet Yayınları.

Gençkaya, Ö. F., & Demirci, E. Ü. (2018). Türkiye'de Kültür Politikasının Kurumsallaşma Sürecine Genel Bir Bakış. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 57-70.

Gençler Çok Sevdi, Yeni Millet Kiraathanesi Hizmete Girdi. Sincan belediyesi web sitesi. <https://www.sincan.bel.tr/gencler-cok-sevdi-yeni-millet-kiraathanesi-hizmete-girdi/> [Erişim 10.11.2020].

Gençlerle Kiraathaneler Aslına Dönüyor. T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Resmî Web Sitesi. <http://www.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/3/60749/aaaaaa> [Erişim 05.11.2020].

Geray, C. (1994). Yerel Yönetimlerin Eğitim ve Kültür İşlevleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 3(6), 3-14.

Gökçen, A. (2019). Eşik: Olgular ve İmgeler Bağlamında Bir Mekân Analizi. *İçtimaiyat*, 3(2), 129-137. DOI: 10.33709/ictimaiyat.644874.

Görmez, K. (1997). *Yerel-demokrasi ve Türkiye: Yerel Yönetim ve Belediyeler*. Vadi Yayınları.

Gülenç, A. F. (2018). *Türkiye'de sosyal belediyeçilik uygulamalarının sorunlar ve beklentiler bağlamında değerlendirilmesi: Konya Büyükşehir Belediyesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.

Günay, G., & Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde

Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153).

Günaydın, M. A. (2018). *Malatya'nın İlk Millet Kiraathanesi Açıldı*. Sonsöz Haber sitesi. <http://www.malatyasonsoz.com.tr/malatyanin-ilk-millet-kiraathanesi-acildi-h104624.html> [Erişim 30.11.2020].

Gürbey, S. (2012). *Eğitim hizmetlerinin sunumunda yerel yönetimlerin rolü: İstanbul örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.

Habermas, J. (1997). *Kamusal alanın yapısal dönüşümü*. İletişim Yayınları.

Habermas, J. (2004). Kamusal Alan. *İçinde Kamusal Alan* (s. 95-103). Hil Yayın.

Harvey, D. (2003). *Sosyal Adalet ve Şehir* (M. Morali, Çev.). Metis.

Hasdemir, T. A., & Coşkun, M. K. (2008). Kamusal Alan ve Toplumsal Hareketler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(01), 121-149. DOI: 10.1501/SBFder_0000002055.

Hiç kapanmayan kütüphane hizmette! (t.y.). Diriliş Postası gazetesi. <http://milletkiraathanesi.org.tr/hic-kapanmayan-kutuphane-hizmette--161> [Erişim 05.11.2020].

İstatistik Paket Programları- SPSS. Docplayer <https://docplayer.biz.tr/3199473-Istatistik-paket-programlari-spss.html> [Erişim 28.12.2020].

İçişleri Bakanlığı'ndan yeni önlemler: Sinema, tiyatro, düğün salonu, müzikli lokanta, taverna, kahvehane, kiraathane, nargile kafe, spor salonu ve internet kafeler kapatılacak. BBC News Türkçe Web Sitesi. https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-turkiye-51904420?ns_mchannel=social&ns_source=twitter&ns_campaign=bbc_live&ns_linkname=5e6f96d68d956f0669ae498f%26%C4%B0%C3%A7i%C5%9Fleri%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%E2%80%99ndan%20yeni%20%C3%B6nlemler%3A%20Sinema%2C%20tiyatro%2C%20d%C3%BC%20

[4%9F%C3%BCn%20salonu%2C%20m%C3%BCzikli%20lokanta%2C%20taverna%2C%20kahvehane%2C%20k%C4%B1raathane%2C%20nargile%20kafe%2C%20spor%20salonu%20ve%20internet%20kafeler%20kapat%C4%B1lacak%262020-03-16T15%3A10%3A14.771Z&ns_fee=0&pinned_post_locator=urn:asset:16210ac9-2801-40b7-9ae6-391e62d77510&pinned_post_asset_id=5e6f96d68d956f0669ae498f&pinned_post_type=share](https://www.kahvehane.org.tr/4%9F%C3%BCn%20salonu%2C%20m%C3%BCzikli%20lokanta%2C%20taverna%2C%20kahvehane%2C%20k%C4%B1raathane%2C%20nargile%20kafe%2C%20spor%20salonu%20ve%20internet%20kafeler%20kapat%C4%B1lacak%262020-03-16T15%3A10%3A14.771Z&ns_fee=0&pinned_post_locator=urn:asset:16210ac9-2801-40b7-9ae6-391e62d77510&pinned_post_asset_id=5e6f96d68d956f0669ae498f&pinned_post_type=share) [Erişim 13.11.2020].

İlhan, İ. (2013). *Belediyelerde kùltür politikaları: İstanbul büyükşehir belediyesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.

İnaç, H., & Ünal, F. (2015). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Belediyeler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, Article 17.

İnce, E. (2020). *Türk toplumunda geleneksel kahvehanelerin millet kıraathanelerine evrilme süreçlerine toplumsal işlevleri bağlamında bir bakış: Gaziantep örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi.

İslamoğlu, A. H., & Alınacı, Ü. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı)*. Beta Basım Yayım.

Işın, E. (1994a). Kahvehaneler. İçinde *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (C. 4, ss. 385-392). Kùltür Bakanlığı ve Tarih Vakfı.

Işın, E. (1994b). Kıraathaneler. İçinde *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (C. 4, ss. 563-564). Kùltür Bakanlığı ve Tarih Vakfı.

Işın, E. (2006). *İstanbul’da gündelik hayat: İnsan, kùltür ve mekân ilişkileri üzerine toplumsal tarih denemeleri*. Yapı Kredi Yayınları.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi. (1985, Ekim 14). *T.C. Resmî Gazete*, 1-15, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18898.pdf> [Erişim 16. 12. 2020].

- Kahraman, N. (2016). *Türkiye’de sosyal belediyeçilik uygulamaları: Malatya Büyükşehir ve Elâzığ Belediyesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dumlupınar Üniversitesi.
- Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik. (1982, Ekim 25). *T.C. Resmî Gazete*, 2-4, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17849.pdf> [Erişim 16.12.2020].
- Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik. (2013, Ekim 8). *T.C. Resmî Gazete*, 1, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/10/20131008-10.htm> [Erişim 16.12.2020].
- Karadağ, A. (2006). *Kamusal alan ve Türkiye*. Asil Yayın Dağıtım.
- Karakış, E. (2009). *Küreselleşen dünya yönetiminde yerel yönetimler bağlamında sosyal politika / Social policy in terms of local managements in the globalizing world management* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı / Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı.
- Karayılmazlar, A. S., & Çelikyay, H. S. (2018). Kentlerde Kamusal Alanların Tasarımı ve Önemi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(17), 83-90.
- Kartal, C. B. (2016). Türkiye’de Kadınların İlk Defa Oy Kullandığı 1930 Belediye Seçimlerinde Türk Kadınlar Birliği’nin Faaliyetleri. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 165-197.
- Kayra, C. (1990). *İstanbul mekânlar ve zamanlar*. Ak Yayınları.
- Kazımı, P. F. (2017). Sosyal ve Kültürel Ortamın Oluşmasında Kitap ve Kütüphanelerin Rolü. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(2), 245-250. DOI: 10.24146/tkd.2017.120.

Kenanoğlu, M. E., & Aydın, M. (2018). Akıllı Ulaşım Sistemlerinin Dışsalılık Bağlamında Değerlendirilmesi: Seçilmiş Ülke Uygulamaları. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 363-387.

“Kıraathaneler Aslına Dönüyor” Projesi. Milliyet Gazetesi Web Sitesi. <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/tekirdag/kiraathaneler-aslina-donuyor-projesi-13130083> [Erişim 05.11.2020].

“Kıraathaneler Aslına Dönüyor” Projesi. Beyaz Gazete. <https://beyazgazete.com/haber/2020/9/9/kiraathaneler-aslina-donuyor-projesi-5728738.html> [Erişim 28.11.2020].

Kıraathaneler Aslına Dönüyor Projesi. Anadolu Ajansı Web Sitesi. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/kiraathaneler-aslina-donuyor-projesi/1047296> [Erişim 05.11.2020].

Kıraathanelerimiz. Millet Kiraathaneleri. <http://www.milletkiraathanesi.org.tr/> [Erişim 11.11.2020].

Kızıltepe, B. (2016). *Üçüncü yerler ve gençlik: Balıkesir’de kafeler örnek olay incelemesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Balıkesir Üniversitesi.

Kitap kurtlarının tercihi Başakşehir Millet Kiraathanesi. Başakşehirrehberi.com. <http://www.basaksehirrehberi.com/icerik/24099--kitap-kurtlarinin-tercihi-basaksehir-millet-kiraathanesi> [Erişim 01.12.2020].

Kocaoğlu, M., Aydoğan, C., & Akkuş, Ö. K. (2017). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Siyaset Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 157-169. DOI: 10.25272/j.2147-7035.2017.5.4.11.

Konya, Ü. (2012). Bilgi Evi Kütüphaneleri: İstanbul Örneği. İçinde Prof. Dr. K. Gülbün Baydur’a Armağan (ss. 43-48). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.

Konya, Ü. (2017). *Yerel yönetimler ve kütüphane hizmetleri: İstanbul'da belediye kütüphaneleri*. Hiperlink.

Konya'da "Millet Kiraathanesi"ne yoğun ilgi. Habertürk web sitesi. <https://www.haberturk.com/konya-haberleri/17205857-konyada-millet-kiraathanesine-yogun-ilgi> [Erişim 01.12.2020].

Koronavirüs Bilim Kurulu. Wikipedia The Free Encyclopedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/Koronavir%C3%BCs_Bilim_Kurulu [Erişim 13.11.2020].

Koronavirüs önlemleri: Okullar 16 Mart'tan itibaren 1 hafta tatil, spor karşılaşmaları Nisan sonuna dek seyircisiz. BBC News Türkçe Web Sitesi. https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-turkiye-51849600?ns_mchannel=social&ns_source=twitter&ns_campaign=bbc_live&ns_linkname=5e6a5f6af33cc906695a43c7%26Koronavir%C3%BCs%20%C3%B6nlemleri%3A%20Okullar%2016%20Mart%27tan%20itibaren%201%20hafta%20tatil%2C%20spor%20kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9Fmalar%C4%B1%20Nisan%20sonuna%20dek%20seyircisiz%262020-03-12T16%3A12%3A26.856Z&ns_fee=0&pinned_post_locator=urn:asset:6c5b98ce-cd05-4866-956c-68477f11447e&pinned_post_asset_id=5e6a5f6af33cc906695a43c7&pinned_post_type=share [Erişim 13.11.2020].

Kömeçoğlu, U. (2012). *Kimlik, mekân ve gündelik hayat*. Ufuk Yayınları.

Kömürcüoğlu, M. (2018). Merkezi İdare ve Yerel Yönetimler Arasında Görev, Yetki ve Bütçe Paylaşımı: Mahalli İdarelerin Mali Dönüşüm Stratejileri. *İçinde Yeni Sistemde Yerel Yönetimler* (ss. 159-172). Savaş Yayınevi.

Kutlay, E. (2019). *Different waves of coffee houses as third places and the use of information and communication technology devices in these settings: A cross-case study in Ankara* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Lefebvre, H. (1998). *Modern dünyada gündelik hayat*. İstanbul: Metis Yayınları.

Lefebvre, H. (2015). *Şehir Hakkı*. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Macionis, J. J. (2012). *Sosyoloji = Sociology*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları

Merkezefendi Millet Kiraathanesi. Millet Kiraathaneleri.
<http://milletkiraathanesi.org.tr/merkezefendi-millet-kiraathanesi-19> [Erişim 28.11.2020].

Mermer, B., Şataf, C., & Negiz, N. (2016). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Denizli Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1299-1322.

Michel, A. (1984). *Feminizm. Kadın Çevresi*.

Millet kiraathanelere rağbet göstermedi! Cumhuriyet haber web sitesi.
<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/millet-kiraathanelere-ragbet-gostermedi-1747580> [Erişim 01.12.2020].

Millet Kiraathaneleri. Üsküdar Belediyesi web sitesi.
<https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/pages/millet-kiraathaneleri/497> [Erişim 30.11.2020].

“*Millet Kiraathaneleri bulunduğu yerin ‘neşe’ alanı olacak*”. Memurlar.net.
<https://www.memurlar.net/haber/761063/millet-kiraathaneleri-bulundugu-yerin-nese-alani-olacak.html> [Erişim 08.12.2020].

Millet kiraathaneleri rağbet görmedi. Birgün haber web sitesi.
<https://www.birgun.net/haber/millet-kiraathaneleri-ragbet-gormedi-306028> [Erişim 13.11.2020].

Minarli, M. A. (2019). Kamusal Alanın Kavramsal Sınırları. *İnsan ve İnsan*, 6(21), 573-595. DOI: 10.29224/insanveinsan.471081.

NevMekan. Üsküdar Belediyesi web sitesi. <https://www.uskudar.bel.tr/> [Erişim 12.11.2020].

Nevmekân Bağlarbaşı. Üsküdar Belediyesi web sitesi. <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/pages/nevmekan-baglarbasi/411> [Erişim 12.11.2020].

Nevmekân Sahil. Üsküdar Belediyesi web sitesi. <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/pages/nevmekan-sahil/496> [Erişim 12.11.2020].

Nevmekân Selimiye. Üsküdar Belediyesi web sitesi. <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/pages/nevmekan-selimiye/552> [Erişim 12.11.2020].

Nevmekan Selimiye Restorasyon Çalışmaları Devam Ediyor. Gazete Üsküdar. <https://gazeteuskudar.com/2020/10/25/nevmekan-selimiye-restorasyon-calismalari-devam-ediyor/> [Erişim 25.10.2020].

Nişancı, Z. N. (2012). Toplumsal Kültür-Örgüt Kültürü İlişkisi ve Yönetim Üzerine Yansımaları. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1279-1293.

Odabaş, U. K. (2018). Tarihsel Süreçte Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü ve Habermas. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 2051-2066.

Oktay, T. (2011). *Osmanlı'da büyükşehir belediye yönetimi: İstanbul şehremaneti*. Yeditepe.

Okullar tatil edildi! Corona virüsü zirvesi sonrası flaş kararlar. Sözcü Haber sitesi. <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/son-dakika-okullar-tatil-edildi-mi-bestepede-corona-virusu-zirvesi-sonrasi-flas-aciklamalar-5676357/> [Erişim 08.12.2020].

Oldenburg, R. (1999). *The Great Good Place*. Group West.

- Olgun, H. B. (2017). Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennett'in Kamusal Alan Yaklaşımları. *Sosyolojik Düşün*, 2(1), 45-54.
- Onat, N. (2013). *Kamusal alan ve sınırları: Hannah Arendt ve Jürgen Habermas'ın yaklaşımları*. Durak İstanbul Kültür Sanat Galerisi.
- Onur, B. (1998). *Türkiye'de yerel yönetimlerin çocuklara ve gençlere yönelik hizmetleri*. Türk Belediyecilik Derneği.
- Öğrencilerin mekânı: Millet Kiraathaneleri. İttifak gazetesi web sitesi. <https://www.ittifakgazetesi.com/ogrencilerin-mekani-millet-kiraathaneleri-y14141.html> [Erişim 05.11.2020].
- Önceler, S. Sözcü 'Örnek Millet Kiraathanesi'ni Gezdi. Sözcü Haber sitesi. https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/sozcu-ornek-millet-kiraathanesini-gezdi-2476142/?utm_source=dahafazla_haber&utm_medium=free&utm_campaign=dahafazlahaber [Erişim 30.11.2020].
- Öncü, A., & Weyland, P. (Ed.). (2007). *Mekân kültür iktidar: Küreselleşen kentlerde yeni kimlikler*. İletişim Yayınları.
- Örenç, A. (2015). Belediyelerin eğitim alanındaki sosyal hizmetleri (Şişli belediyesi örneği). *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 37, 15-32.
- Örnek, S. (2015). ABD'de Kadın Haklarının Gelişimi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, 105-129.
- Özbek, M. (Ed.). (2004a). *Kamusal Alan*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Özbek, M. (2004b). Kamusal Alanın Sınırları. İçinde *Kamusal Alan* (ss. 19-89). Hil Yayın.
- Özcan, G. (2011). *Türkiye'de yerel yönetimlerin kültür politikaları ve kültürel belediyecilik* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.

- Özçaki, M. (2017). Yaşayan Kentsel Mekanların Yaratımı. *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 205-228. DOI:10.20304/humanitas.327883.
- Özçelik, F. K. (2017). Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi'nin Usule ve Esasa İlişkin Düzenlemeleri ve Türk Anayasa Hukuku'na Yansımaları. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 8, 317-340.
- Özdemir, Z. (2016). *Sosyal belediyeçilik uygulamaları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi.
- Öztaş, C., & Zengin, E. (2011). Yerel Yönetimler ve Kültür Hizmetleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 54, 155-180.
- Öztürk, Salih, & Saygın, S. (2017). 1973 Petrol Krizinin Ekonomiye Etkileri ve Stagflasyon Olgusu. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 1-12.
- Öztürk, Serdar. (2006). *Cumhuriyet Türkiye'sinde Kahvehane ve İktidar: 1930-1945*. Kırmızı Yayınları.
- Özüdoğru, B. (2018). Beyaz Feminizm ve Öteki Kadınlar. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 304-319.
- Papila, A. (2011). Osmanlı'da Kamusal Alan -Osmanlı Külliyesi. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 63-82.
- Pektaş, E. K. (2014). Türkiye'de Sosyal Belediyeçilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar. *Akademik İncelemeler Dergisi (AİD)*, 5(1), 4-22.
- Restorasyonu Devam Eden Nevmekân Selimiye Üsküdar'a Çok Yakışacak*. Üsküdar Belediyesi web sitesi. <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/news/restorasyonu-devam-eden-nevmekn-selimiye-usku/1829> [Erişim 28.11.2020].
- Rousseau, J. J. (1996). *Toplum sözleşmesi*. Öteki Yayınevi.

Sabahın ilk saatlerinde Millet Kiraathaneleri'nin önünde kuyruk oluştu. Milliyet Haber sitesi. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-sabahin-ilk-saatlerinde-millet-kiraathanelerinin-onunde-kuyruk-olustu-6237348> [Erişim 30.11.2020].

Safi, İ. (2018). Cumhuriyet Döneminde Kahvehanelerin Mekansal İşlevselliği ve Siyasal Figür Olarak Kahvehaneler. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(2), 293-304. DOI: 10.18074/ckuiibfd.473612.

Sağlam, A. İ., Öztürk, A. Ç., & Kaçar, A. D. (2019). Türkiye’de Kamusal Mekânın Gelişimi. *ATA Planlama ve Tasarım Dergisi*, 3(1), 47-58.

Sağman, M. M., & Esendemir, Ş. (2019). Yaşlanma ve Mekân İlişkisi Üzerine: Türkiye’de Yaşlı Erkek Bireylerin Camii ve Kahvehane Kullanımlarının Analizi. *Academic Review of Humanities and Social Sciences*, 2(1), 19-36.

Sancar, S. (2011). Türkiye’de Feminizmin Siyasal Bilimlere Etkisi. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 40, 119-132.

Saruhan, Ş. C., & Özdemirci, A. (2005). *Bilim felsefe ve metodoloji: Araştırmada yöntem problemi -SPSS uygulamalı-*. Alkım Yayınevi.

Sencer, M., & Irmak, Y. (1984). *Toplumbilimlerinde Yöntem*. Say Kitap Pazarlama.

Sennett, R. (1996). *Kamusal insanın çöküşü*. Ayrıntı Yayınları.

Sennett, R. (1998). *The corrosion of character: The personal consequences of work in the new capitalism*. W. W. Norton & Company.

Sennett, R. (1999). *Gözün vicdanı: Ketin tasarımı ve toplumsal yaşam*. Ayrıntı Yayınları.

Seyyidnizam Millet Kiraathanesi. Millet Kiraathaneleri. <http://milletkiraathanesi.org.tr/seyyidnizam-35> [Erişim 11.11.2020].

Sezal, İ. (2003). *Sosyolojiye giriş: C. V. Martı* Kitap ve Yayınevi.

Sezik, M. (2016). Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Gelişimi ve Sorun Alanları. *İnönü University International Journal of Social Sciences (INIJOSS)*, 5(2), 171-186.

Sınmaz, S. (2018). Türkiye’de Kentsel Planlama ve Dönüşüm Sürecinde Eksik Bir Halka: Yarı Kamusal Mekânlar. 32-38.

Sokağa Çıkma Yasağı Genelgesi (10 Nisan 2020). Kamuajans. <http://www.kamuajans.com/guncel/sokaga-cikma-yasagi-genelgesi-10-nisan-2020-h548479.html> [Erişim 28.11.2020].

Sökmen, C. (2011). *Aydınların İletişim Ortamı Olarak Eski İstanbul Kahvehaneleri*. Ötüken Neşriyat.

Study hall. Wikipedia The Free Encyclopedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Study_hall [Erişim 29.11.2020].

Şahbaz, S. (2007). *Geçmişten günümüze kahvehaneler, kahvehanelerin sosyal hayyattaki yeri ve önemi: Aydın merkez örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.

Şeşen, Y. (2019, Haziran). Bilgi Merkezi Olarak Millet Kırathaneleri. *Kütüphane ve Bilgi Merkezleri Platform Bülteni*, 6, 14-19.

Taşbaşı, K. (2009). *Sahnedeki İstanbul: Kentsel ve kültürel politikalar ekseninde 2010 Avrupa kültür başkenti* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.

T.C. İçişleri Bakanlığı. (2005). *Yerel Yönetimler Sosyal Hizmet Rehberi*. İsmat Matbaacılık.

T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Sayfası. <https://covid19.saglik.gov.tr/> [Erişim 29.11.2020].

Tekinyer, M. (2020). *Kent İçindeki Kamusal Alanların, Kentsel Mekân Kalitesi Açısından Değerlendirilmesi: Van Örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Van Yüzüncüyıl Üniversitesi.

Terkan, B. (2013). Siyasi Partilerin Kadına İlişkin Söylem ve Politikaları (AKP ve CHP Örneği). *Selçuk İletişim*, 6(2), 115-136, DOI: 10.18094/si.69874.

Tesislerimiz. Kenttur web sitesi. <http://www.kentur.com.tr> [Erişim 18.01.2020].

Teşkilatı Esasiye Kanunu (1921 Anayasası), 85 (1337).
<https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1921-anayasasi/>
[Erişim 14.09.2020].

Teşkilatı Esasiye Kanunu (1924 Anayasası), 491 (1340).
<https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/>
[Erişim 13.09.2020].

The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women.

UN Women, <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/> [Erişim 17. 12. 2020].

Tıgılı, F. (Ed.). (2004). *Ehlikeyfin Kitabı*. Kitabevi.

Tiyek, Y. doç dr ramazan. (2016). Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamalarındaki Rolü: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardım Birimi Örneği. *Yerel Politikalar*, 2, 53-84.

Tokgöz, F. (2017). *Sosyal belediyecilik: Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Namık Kemal Üniversitesi.

Toprak, D., & Şataf, C. (2009). Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 1(1), 11-24.

Torlak, Ö., & Özdemir, Ş. (1999). Yerel Hizmetler, Yerel Yönetimler ve Etkinlik. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15, 112-120.

Torun, T. (2020). Jürgen Habermas’ın Kamusal Alan Kavrayışı: Rasyonel Politik İrade Oluşumu. *Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*,

19(1), 220-238. DOI: 10.20981/kaygi.619184.

Tozanlı, G. (2017). Belediyelerde sosyal politika uygulamaları: Bakırköy Belediyesi örneği. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 46, 21-34.

Tunç, Ş. (2014). *Osmanlı payitahtında kahvehane ve kahvehane kültürünün yeri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Turan, İ., Şimşek, Ü., & Aslan, H. (2015). Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği ve Likert-Tipi Soruların Kullanımı ve Analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 186-203.

Tümertekin, E. (1997). *İstanbul insan ve mekân: C. VIII* (Sy 50). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tümertekin, E. (2002). *Beşerî coğrafya: İnsan, kültür, mekân* (C. 16). Çantay Kitabevi.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Türk dil kurumu sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim 23.09.2020].

Türk, Ö., & Çitak, Z. (2014). AKP ve Kadın: Teşkilatlanma, Muhafazakarlık ve Türban. *Mülkiye Dergisi*, 30(252), 259-274.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1961 Anayasası), 334 (1961). <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/> [Erişim 14.09.2020].

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982 Anayasası), 2709 (1982). <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/anayasa/> [Erişim 14.09.2020].

Türkmen, H. *Çok yakında Nevmekan Selimiye olarak hizmetinize girecek olan Selimiye Hamamı'nda, 220 yıllık bir tarih işte böyle ayağa kalktı*. Twitter. <https://twitter.com/hilmiturkmen34/status/1319707913716367360> [Erişim 08.12.2020].

Tütüncü, F. (2013). *Yerel yönetimlerde kültür yönetimi: İstanbul Büyükşehir*

Belediyesi örneği [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.

Ulutaş, E. (2019). İmgeden Gerçekliğe: Kamusal Bir Mekân Olarak Meydan. *İctimaiyat*, 3(2), 138-146. DOI: 10.33709/ictimaiyat.644739.

United Nations. Wikipedia The Free Encyclopedia. https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations [Erişim 17. 12. 2020].

Uskudarbld. [Instagram]. <https://www.instagram.com/uskudarbld/?hl=tr> [Erişim 17.11.2019].

Ürer, H. (2012). Osmanlı'da kahve/Kahvehane Kültürü ve Salihli'den Bir kahvehane Örneği "Himaye-i Etfal". *Sanat Tarihi Dergisi*, 19(2), 1-26.

Varol, A. (2012). Bilgi Toplumunda Kamusal Alan. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 121-129.

Wollstonecraft, M. (2020). *Kadın haklarının gerekçelendirilmesi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yamaner, O. (2015). Birinci Dünya Savaşı'nda İngiliz Kadını Üzerine Bir İnceleme: Savaşın İngiliz Kadınının Hayatına Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42, 145-149.

Yaşar, A. (2005). Osmanlı Şehir Mekânları: Kahvehane Literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 6, 237-256.

Yaşar, A. (2009). *Osmanlı Kahvehaneleri: Mekân, Sosyalleşme, İktidar*. Kitap Yayınevi.

Yaşar, A. (2015). İstanbul'da Sosyalleşme Mekânları. İçinde *Antik Çağdan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi* (C. 4, ss. 324-334). İBB Kültür Aş.

Yavuzçehre, P. S. (2011). *Kentsel mekânda değişim: Denizli* (Sy 10). Denizli: Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.

- Yıldırım, A. (2014). Belediyelerin Sosyal Politika Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme: Malatya Belediyesi Örneği. *Adiyaman University Journal of Social Sciences*, 17, 485-509.
- Yıldız, M., & Çoban, B. (2020). *Belediyelere Ait Gençlik Merkezlerinde Etkinliklere Katılan Bireylerin Memnuniyet Beklenti ve Serbest Zaman Doyum Düzeylerinin İncelenmesi*. Gazi Kitabevi.
- Yılmaz, B. (2003). Toplumsal iletişim ve kütüphane. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 11-29.
- Yılmaz, B. (2009). *Türkiye 'de kültür politikası ve kütüphane: 1980 sonrası durum* (Sy 9). Türk Kütüphaneciler Derneği Ankara Şubesi.
- Yılmaz, M., & Zengin, T. (2014). *Yerel yönetimlerde kültür hizmetleri*. Ben-Bir-Sen Eğitim Yayınları.
- Yılmaz, S.A. (2015) A new momentum: Gender justice in the women's movement. *Turkish Policy Quarterly*, 4, 107-115.
- Yildirim, K., Aras, R., & Soydaş-Woldan, Z. (2007). Birbirlerinin Satışını Destekleyen Hizmet ve Ürünlerin Bir Arada Sunulduğu Ticari Mekânlar: Kitap Evi-Kafe Örneği. *Politeknik Dergisi*, 10(3), 313-324.
- Yıldız, M. (2015). Beyazıt'ta Bir Kültür Ortamı: Küllük Kahvesi. *Mavi Atlas*, 4, 96-107. DOI: 10.18795/ma.45918.
- Yüksel, F. (2007). Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(01), 279-298.
- Yüksel, P. Y. 7 gün 24 saat! Millet kıraathanede buluşuyor. Sabah Gazetesi web sitesi. Geliş tarihi 01 Aralık 2020, gönderen <https://www.sabah.com.tr/galeri/yasam/7-gun-24-saat-millet-kiraathanede-bulusuyor> [Erişim 01.12.2020].

Zeytinburnu *Bilgi* *Evleri.* *Bilgi* *Evi.*
<http://www.bilgievi.org.tr/Sayfalar/11/Kurumsal/Tarihce.aspx> [Erişim
08.12.2020].

Zeytinburnu *Millet* *Kıraathanesi.* *Millet* *Kıraathaneleri.*
<http://milletkiraathanesi.org.tr/zeytinburnu-205> [Erişim 11.11.2020].



Ek-1 Anket Soruları

MİLLET KIRAATHANELERİ HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE KULLANICILARIN GÖZÜNDEN ANALİZİ

Değerli Katılımcı; Bu çalışmadan elde edilen veriler gizli tutulacak olup, sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Lütfen ifadeleri dikkatle okuyup, samimi bir şekilde cevaplayınız. İşbirliğiniz ve katkılarınız için teşekkür eder, saygılar sunarız.

S. Volkan KURU

ANKET SORULARI

1. Yaşınız?

2. Cinsiyetiniz?

☐ Erkek ☐ Kadın

3. Medeni durumunuz?

☐ Bekâr ☐ Evli ☐ Dul/Boşanmış

4. Eğitim durumunuz? (En son mezun olunan okul)

☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisans Üstü

5. Ne iş yapıyorsunuz?

☐ Öğrenci ☐ Öğretmen ☐ Akademisyen ☐ Çalışan (Akad. / öğret. Hariç)

☐ Emekli ☐ İşsiz (Öğrenci Hariç)

6. Nerede ikamet ediyorsunuz?

☐ Zeytinburnu ☐ Avrupa yakası (Zeytinburnu dışında)

☐ Anadolu Yakası ☐ Şehir dışı

7. Kiminle yaşıyorsunuz?

☐ Ebeveynlerimle ☐ Öğrenci yurdunda ☐ Arkadaş/arkadaşlarımla

☐ Eşimle ☐ Yalnız

8. Yaşadığınız evde kaç kişi kalıyorsunuz?

9. Sizin veya ailenizin aylık gelir düzeyiniz nedir?

☐ 2000 TL' ye kadar ☐ 3000 TL'ye kadar

☐ 5000 TL'ye kadar ☐ 5001 TL ve üzeri

10. Millet Kırathanelerini ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

☐ Her gün ☐ Haftada birkaç kez ☐ Haftada bir kez ☐ Ayda birkaç kez ☐ Ayda bir kez

11. Millet Kırathanelerinde ne kadar vakit geçiriyorsunuz?

☐ 1-3 saat arası ☐ 4-6 saat arası

☐ 7-9 saat arası ☐ 10 saatten fazla

12. Millet Kırathanelerinden nasıl haberdar oldunuz?

☐ Haberler ☐ Sosyal medya ☐ Arkadaş çevremden ☐ diğer.....

13. Millet Kırathanelerinde her zaman yer bulabiliyor musunuz?

☐ Her zaman ☐ Genellikle ☐ Ara sıra ☐ Yer Bulunmuyor

14. Millet kırathanelerine alternatif olarak hangi mekânları tercih ediyorsunuz?

.....

.....

.....

15. Millet Kırathanelerini Sohbet Ortamı olabileceğini düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

16. Millet Kırathanelerin sosyalleşme ortamı olabileceğini düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

17. Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı belirtir misiniz?

İFADE	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Millet Kırathanelerimde vaktimi en çok kitap okuyarak geçiriyorum.					
Millet Kırathanelerimde Vaktimi en çok araştırma yaparak geçiriyorum.					
Millet Kırathanelerimde vaktimi en çok ders çalışarak geçiriyorum.					
Millet Kırathanelerimde vaktimi en çok sınavlara hazırlanarak geçiriyorum.					
Millet Kırathanelerimde vaktimi en çok sohbet ederek geçiriyorum.					

18. Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı belirtir misiniz?

İFADE	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Millet Kırathaneleri kitap okumak için elverişlidir.					
Millet Kırathaneleri araştırma yapmak için elverişlidir.					
Millet Kırathaneleri ders çalışmak için elverişlidir.					
Millet Kırathaneleri sınavlara hazırlanmak için elverişlidir.					
Millet Kırathaneleri sosyalleşmek için elverişlidir.					
Millet Kırathaneleri kütüphanelerle benzerdir.					
Millet Kırathaneleri ders çalışma/etüt merkezleriyle benzerdir.					
Millet Kırathaneleri kitap kafelerle benzerdir.					

19. Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı belirtir misiniz?

İFADE	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Millet Kırathaneleri çalışma masaları çalışma yapabilmek için yeterlidir.					
Millet Kırathaneleri ortam aydınlatması çalışma yapabilmek için yeterlidir.					
Millet Kırathaneleri ortamın havalandırması (Sıcak-soğuk) yeterlidir.					
Millet Kırathaneleri gürültü düzeyi çalışma yapabilmek için yeterlidir.					
Millet Kırathaneleri çevre temizliği yeterlidir.					
Millet Kırathaneleri internet wi-fi hizmetleri yeterlidir.					
Millet Kırathaneleri çorba ve çay gibi ikramları yeterlidir.					

Millet Kırathaneleri hizmetleri hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?

.....

.....

.....

İletişim bilgileriniz (İsteğe bağlı)

Ad/Soyad :

Telefon :

Mail Adresi :

Ek-2 COVID-19 Salgınıyla İlgili Sorular

COVID-19 KORONAVİRÜS SALGINININ MİLLET KIRAATHANELERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİ DEĞERLENDİREBİLMEK İÇİN HAZIRLANAN SORULAR

1. COVID-19 salgını öncesi kullanıcı talebi ve yoğunluğunu, salgın sonrası dönemdeki kullanıcı talebi ve yoğunluğu ile karşılaştırdığınızda nasıl değerlendirirsiniz?
2. COVID-19 Salgını sizce kullanıcıların sosyalleşmesini nasıl etkiledi? Kullanıcıların kıraathanelerde geçirdiği zamanda azalma oldu mu?
3. COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi, Millet Kıraathaneleriyle ilgili bölümde, kıraathanelerde 4 metrekareye bir kişi olacak şekilde planlanma yapılması gerektiği belirtilmektedir. Sizin bu konuda aldığınız tedbirler nelerdir?
4. COVID-19 koronavirüse karşı, Millet Kıraathanesi içerisinde maske kullanımı ve sosyal mesafe kuralıyla ilgili aldığınız tedbirler nelerdir?
5. COVID-19 koronavirüse karşı, Millet Kıraathanesi içerisinde; oturma düzeni, havalandırma, kafeterya ve lavabolar için aldığınız tedbirler nelerdir?
6. COVID-19 koronavirüse karşı, kullanıcı-kullanıcı arasında, kullanıcı-personel arasında ve personel-personel arasında temas olabilecek (ödünç kitap- masa sandalye kullanımı vb.) durumlar için kullanıcılarınızı ve personelinizi korumak için aldığınız tedbirler nelerdir?
7. Yukarıdaki sorular dışında bu konuda sizin söylemek istedikleriniz var mı?